

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO

DIPLOMSKO DELO

LITIJA, 2013

ANITA ELTRIN

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO

DIPLOMSKO DELO

**MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUKU
KNJIŽEVNOSTI IN SOCIOLOGIJE**

Študijski program:
SLOVENŠČINA - D
SOCIOLOGIJA - D

Mentorici:
dr. Alenka Žbogar, doc.
dr. Alojzija Židan, doc.

LITIJA, 2013

ANITA ELTRIN

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoricama dr. Alenki Žbogar in dr. Alojziji Židan za nadvse koristne nasvete, pripombe, napotke ter potrpežljivo pregledovanje diplomskega dela.

Iskrena hvala staršema za vso spodbudo in podporo. Zaradi vaju sem to, kar sem in tu, kjer sem ...

Pričujoče delo posvečam svoji mladi družinici.

...možu Blažu, ki je moj uresničevalec...

...hčerki Juliji, ki je moj sonček...

...in sinčku Marku, ki me je s svojim brcljanjem v trebuščku vzpodbujal pri pisanju diplomske naloge...

NAJRAJŠI VAS IMAM!

IZJAVA

Izjavljam, da je diplomsko delo *Medpredmetno povezovanje pri pouku književnosti in sociologije* v celoti moje avtorsko delo, da so vsa mesta v besedilu, ki citirajo druga dela, jasno označena. Dovoljujem tudi, da se diplomsko delo objavi na fakultetnih spletnih straneh.

Anita Eltrin

Izroček

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUKU SLOVENŠČINE IN SOCIOLOGIJE

Medpredmetno povezovanje je didaktični pristop, pri katerem učitelj poskuša določeno vsebino/problem podati in obravnavati čim bolj celostno, tako, da isti problem poskuša osvetliti z različnih vidikov. Pri svojem delu mora upoštevati učni načrt za izbrani predmet, na voljo ima predpisane učbenike.

Naš primarni cilj diplomskega dela je prikazati, kako je medpredmetno povezovanje vpeto med učitelja, učni načrt in učbenik pri pouku književnosti in sociologije v gimnazijah. V teoretičnem delu smo predstavili medpredmetno povezovanje, sodobnega učitelja, učni načrt za slovenščino in sociologijo ter učbenik kot temeljno učno gradivo. V empiričnem delu smo analizirali deset učbenikov za književnost in sociologijo za gimnazije. Ugotovili smo, da vsi vsebujejo medpredmetne povezave, a so označene le v učbenikih za književnost. Skupno smo analizirali 800 medpredmetnih povezav, ki usmerjajo k 23 različnim predmetnim področjem. Največji delež medpredmetnih povezav usmerja k zgodovini, manj zastopana so naravoslovna področja. Povezovanje slovenščine in sociologije je predvideno tako v učnih načrtih kot v učbenikih, a bi bila potrebna večja konkretizacija njunih učnih tem, oblik in metod.

KLJUČNE BESEDE: medpredmetno povezovanje, učitelj, pouk književnosti, sociologija, učbenik, učni načrt.

Abstract

INTERDISCIPLINARY TEACHING OF SLOVENIAN LANGUAGE AND SOCIOLOGY

Interdisciplinary teaching is a didactic approach where teacher tries to present and analyse a specific content/problem in the most comprehensive manner by highlighting different aspects of the same problem. The teacher must follow curriculum for the selected subject with the help of prescribed textbooks.

The primary goal of this thesis is to demonstrate how interdisciplinary teaching integrates teacher, curriculum and textbook when teaching Literature and Sociology in grammar schools. The theoretical part is about interdisciplinary teaching, modern teacher, curriculum for Slovenian language and Sociology and textbook as basic teaching material. The empirical part presents an analysis of ten textbooks for teaching Literature and Sociology in grammar schools. Findings reveal that all textbooks contain interdisciplinary connections but they are only marked in textbooks for teaching Literature. Together 800 interdisciplinary connections pointing to 23 different subject areas were analysed. The biggest share of interdisciplinary connections points to History while the number of interdisciplinary connections pointing to Natural sciences is much smaller. Interdisciplinary teaching of Slovenian language and Sociology is provided both in curricula and textbooks but bigger concretisation of learning themes, forms and methods is needed.

KEY WORDS: interdisciplinary teaching, teacher, teaching Literature, Sociology, textbook, curriculum.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 <i>Medpredmetno povezovanje</i>	3
2.1.1 Opredelitev medpredmetnega povezovanja.....	3
2.1.2 Stopnje medpredmetnega povezovanja.....	4
2.1.3 Vzroki medpredmetnega povezovanja.....	6
2.1.4 Oblike in metode medpredmetnega povezovanja.....	7
2.1.4.1 Sodelovalno poučevanje in timsko delo.....	8
2.1.4.2 Problemsko-ustvarjalni pouk.....	11
2.1.5 Načrtovanje medpredmetnega povezovanja.....	13
2.1.6 Kompetence in znanje pri medpredmetnem povezovanju.....	15
2.1.6.1 Kompetence pri pouku književnosti in sociologije.....	17
2.1.7 Medpredmetno povezovanje književnosti in sociologije.....	19
2.2 <i>Učitelj v vlogi medpredmetnega povezovalca</i>	22
2.2.1 Vloga in položaj učitelja v sodobni šoli.....	23
2.2.2 Učitelj – medpredmetni povezovalec.....	24
2.2.2.1 Didaktična načela v medpredmetnem povezovanju.....	26
2.3 <i>Učni načrt za slovenščino in sociologijo</i>	27
2.3.1 Učni načrt za slovenščino iz leta 2008.....	27
2.3.2 Učni načrt za sociologijo iz leta 2008.....	29
2.4 <i>Učbenik – temeljno učno gradivo</i>	30
2.4.1 Kaj je učbenik?.....	31
2.4.2 Struktura učbenika.....	31
2.4.3 Kriteriji za kakovosten učbenik.....	34
2.4.4 Učbenik za pouk književnost.....	36
2.4.5 Učbenik za sociologijo.....	38
3 EMPIRIČNI DEL	40
3.1 <i>Analiza učbenikov za književnost in sociologijo</i>	40
3.1.1 Vzorec.....	40
3.1.2 Postopek.....	40
3.1.3 Rezultati analize in interpretacija.....	41

3.1.3.1 Zunanja struktura	41
3.1.3.1.1 Osnovni podatki	41
3.1.3.1.2 Obseg učbenika	52
3.1.3.1.3 Format učbenika	57
3.1.3.1.4 Vezava	58
3.1.3.1.5 Vrsta in velikost pisave	58
3.1.3.1.6 Likovno–grafična oprema	60
3.1.3.2 Notranja struktura	61
3.1.3.2.1 Oznaka medpredmetnih povezav v učbenikih	62
3.1.3.2.2 Število medpredmetnih nalog oz. vaj v učbenikih	62
3.1.3.2.3 Število medpredmetnih nalog oz. vaj na poglavje	63
3.1.3.2.4 Uvrstitev medpredmetnih nalog oz. vaj v posamezna predmetna področja	64
3.1.3.2.5 Primerjava rezultatov analize (učbeniki za književnost : učbeniki za sociologijo)..	69
3.1.4 Ugotovitve analize	73
4 ZAKLJUČEK.....	75
5 VIRI IN LITERATURA	77
6 PRILOGE	83

KAZALO TABEL

Tabela 1: Fogartyjeve stopnje v povezovanju med predmeti.	5
Tabela 2: Skupne faze sodelovalnega poučevanje po Pavlič Škerjanec	10
Tabela 3: Možnosti povezovanja književne in sociološke vsebine.	22
Tabela 4: Didaktična načela, ki podpirajo medpredmetno povezovanje.	26
Tabela 5: Navedba predmetov in število predlaganih tem za medpredmetne povezave v učnem načrtu za sociologijo iz leta 2008.	30
Tabela 6: Obseg izbranih učbenikov.	52
Tabela 7: Velikost formata izbranih učbenikov.	57
Tabela 8: Primeri medpredmetnih povezav v učbenikih za književnost.	71
Tabela 9: Primeri medpredmetnih povezav v učbenikih za sociologijo.	72

KAZALO SLIK

Slika 1: Grafični prikaz vpetosti medpredmetnega povezovanja med učitelja, učni načrt in učbenik.	1
Slika 2: Naslovna stran učbenika BERILO 1.	41

Slika 3: Naslovna stran učbenika BERILO 2.	42
Slika 4: Naslovna stran učbenika BERILO 3.	43
Slika 5: Naslovna stran učbenika BERILO 4.	44
Slika 6: Naslovna stran učbenika BRANJA 1.	45
Slika 7: Naslovna stran učbenika BRANJA 2.	46
Slika 8: Naslovna stran učbenika BRANJA 3.	47
Slika 9: Naslovna stran učbenika BRANJA 4.	49
Slika 10: Naslovna stran učbenika UVOD V SOCIOLOGIJO.	50
Slika 11: Naslovna stran učbenika SOCIOLOGIJA.	51

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prikaz ilustrativnega gradiva v analiziranih učbenikih.	61
Graf 2: Število medpredmetnih nalog oz. vaj v analiziranih učbenikih.	63
Graf 3: Število medpredmetnih nalog oz. vaj na poglavje.	63
Graf 4: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/1.	64
Graf 5: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/2.	64
Graf 6: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/3.	65
Graf 7: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/4.	65
Graf 8: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/5.	66
Graf 9: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/6.	66
Graf 10: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/7.	66
Graf 11: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/8.	67
Graf 12: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku S/1.	67
Graf 13: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku S/2.	67
Graf 14: Zastopanost predmetnih področij v analiziranih učbenikih.	68
Graf 15: Število medpredmetnih povezav v analiziranih učbenikih.	69
Graf 16: Primerjava zastopanosti predmetnih področij med učbeniki za književnost in sociologijo.	70

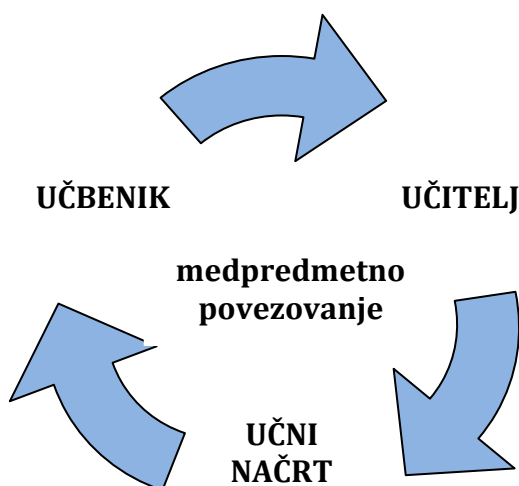
1 UVOD

»Celota je več kot vsota njenih delov.«
(Aristotel)

Sodobna šola mora, če želi kakovostno izobraževati, povezovati različne vsebine in jih znati kot celoto predstaviti učencem oz. dijakom. Interakcija med posameznimi predmeti in predmetnimi področji je nujna, a je učinkovita le, če natančno opredelimo cilje, vsebine, oblike in načine njihovega medsebojnega povezovanja. Pri tem moramo paziti, da so vse povezave hkrati v funkciji uresničevanja ciljev kurikula in ciljev posameznih predmetov. Če temu ni tako, medpredmetne povezave niso nadgradnja in obogatitev učnega procesa, ampak ga otežijo.

Učitelj¹ v vlogi medpredmetnega povezovalca mora dijake² nenehno motivirati z zanimivimi učnimi vsebinami in z uporabo ustvarjalnih didaktičnih pristopov. Pri svojem delu mora upoštevati učni načrt za izbrani/e predmet/e, na voljo ima predpisane učbenike.

Naš primarni cilj diplomske naloge je prikazati, kako je medpredmetno povezovanje vpeto med učitelja, učni načrt in učbenik pri pouku književnosti in sociologije v gimnazijah:

Slika 1: Grafični prikaz vpetosti medpredmetnega povezovanja med učitelja, učni načrt in učbenik.

¹ Izraz učitelj bo v diplomi veljal za oba spola (učitelja in učiteljico).

² Izraz dijak bo v diplomi veljal za oba spola (dijak/dijakinja).

V teoretičnem delu diplomske naloge bomo predstavili vsebine vezane na medpredmetno povezovanje, učitelja, učni načrt in učbenike. Podrobneje bomo predstavili pojem medpredmetnega povezovanja in njegove značilnosti (stopnje, vzroke, oblike in metode, faze načrtovanja, kompetence); učitelja v vlogi medpredmetnega povezovalca; izpostavili posodobitve učnih načrtov za slovenščino in sociologijo iz leta 2008 ter opredelili učbenik. Nazadnje bomo predstavili učbenike za književnost in sociologijo v gimnazijskem izobraževanju.

Empirični del bo temeljil na analizi izbranih učbenikov za pouk književnosti in sociologije. Pri raziskovanju bomo uporabili kvalitativno in kvantitativno metodologijo (navedene učbenike bomo analizirali na podlagi njihove zunanje in notranje strukture). Zanimalo nas bo predvsem, ali so izbrani učbeniki za pouk književnosti in sociologije v gimnazijah enako kvalitetni, ali ustrezajo normativom, podanim s strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (*Normativi in merila za zmanjševanje teže šolskih torbic*, Zavod RS za šolstvo, 31. 1. 2007) in v kolikšni meri ter na kakšen način izpostavljajo medpredmetne povezave.

V sklepnem delu bomo povzeli ugotovitve analize in nakazali odprte možnosti pri razvoju učbenikov z vidika medpredmetnega povezovanja.

Cilji diplomskega dela so:

- definirati medpredmetno povezovanje,
- predstaviti učitelja v vlogi medpredmetnega povezovalca,
- opredeliti in primerjati učni načrt za slovenščino in učni načrt za sociologijo za gimnazije z vidika medpredmetnega povezovanja,
- predstaviti in analizirati izbrane gimnazijske učbenike za sociologijo in pouk književnosti z vidika medpredmetnega povezovanja.

Metode raziskovanja:

V diplomskem delu smo uporabili naslednje raziskovalne metode:

- deskriptivno metodo,
- komparativno (primerjava učnih načrtov za slovenščino in sociologijo, analiza učbenikov),
- metodo zbiranja podatkov.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Medpredmetno povezovanje

»Interdisciplinarni pouk je vedno darilo, ki so ga deležni učenci od učiteljev profesionalcev. Pomeni nekaj takega, kot bi si nataknili na oči dodatno dioptrijo, ki ti omogoča pogledati jasneje v svet, omogoča veliko bolj napeto/razburljivo učenje in ponuja priložnost 'pogledati čez' – boljše uvideti perspektivo. Učencem pomaga pri prevzemanju odgovornosti nad lastnim učenjem.«
(M. Markus)

2.1.1 Opredelitev medpredmetnega povezovanja

Medpredmetno povezovanje je eden od novejših pristopov k poučevanju. V literaturi lahko zasledimo več sorodnih izrazov, ki označujejo soodvisnost učnih predmetov: integrirani kurikul, interdisciplinarni kurikul, učne ali predmetne korelacije oz. povezave. Omenjeni pojmi niso sinonimi, kažejo pa na stopnjo in način medpredmetne soodvisnosti (Krapše 2003). Za lažje razumevanje je v nadaljevanju navedenih nekaj opredelitev.

Korelacija pri pouku pomeni funkcionalno povezanost in usklajenost učnih vsebin različnih predmetov, ki so sorodni (podobni) ali se medsebojno dopolnjujejo. Pri tem vsak predmet ohrani svojo popolno samostojnost. Če učenec ne pozna učne vsebine določenega predmeta, ne more dobro razumeti snovi drugega. Temeljno znanje enega predmeta omogoča hitrejše, boljše in kakovostnejše dojetje oz. usvajanje snovi pri drugem predmetu (Pedagoška enciklopedija 1989, v: Mihelič 2008).

"Medpredmetno povezovanje je tisto učenje, pri katerem otroci raziskujejo vsebine različnih predmetov in je usmerjeno na določene pojave v njihovem okolju" (Humphreys, Post in Ellis 1981: v Lake 2002, v: Štemberger 2007).

Integrirani kurikul je tako organizirano izobraževanje, ki pomeni presečišče vsebin različnih predmetov. Različne aspekte učnega načrta spaja oz. združuje v pomembne povezave, da se tako lahko osredotoči na široko področje učenja. Učenje in poučevanje obravnava na celovit način, ki vključuje učenčevo telo, misli, občutke, predhodne izkušnje, intuicijo (Shoemaker 1989, v Lake 2002, v: Mihelič 2008).

Transfer učenja je prenos učnega učinka s prejšnjega na nadaljnje učenje, z enega predmetnega področja na drugo pa tudi iz znanih okoliščin, npr. šolskih, v nove – življenjske in poklicne. Transfer je še posebej pomemben v sedanjem času hitrih

družbenih, gospodarskih, znanstvenih sprememb in nepredvidljive prihodnosti (Marentič Požarnik 1999).

Povzamemo lahko, da je medpredmetno povezovanje didaktični pristop, ki temelji na povezavi med različnimi vsebinami in uporabo teh v različnih okoliščinah. Pripomore k kakovostnejšemu, trajnejšemu in bolj uporabnem znanju ter si prizadeva, da bi naredili šolo življenjsko oz. da bi proces učenja usmerili v učenje za življenje.

2.1.2 Stopnje medpredmetnega povezovanja

Pavlič Škerjanc (2007) deli medpredmetno povezovanje na predmetne (intradisciplinarne) povezave, medpredmetne povezave in nadpredmetne (transdisciplinarne) povezave. Predmetne ali intradisciplinarne povezave so povezave znotraj določenega predmeta (so torej enopredmetne) in praviloma delne, saj pomenijo integracijo vsebinskih in procesnih znanj, spretnosti in veščin, stališč in vrednot znotraj predmeta v vertikalnem in sekvenčnem smislu, lahko pa tudi v horizontalnem in sinhronem smislu. Medpredmetne povezave so povezave med predmeti, ki zadevajo dva ali več predmetov ali pa so izvedene na ravni kurikula kot celote, torej obstajajo med vsemi oz. večino predmetov. Nadaljnje jih deli na multidisciplinarne, kjer je predmetom skupna tema, in na interdisciplinarne, kjer so predmetom skupni učni cilji. Nadpredmetne ali transdisciplinarne povezave združujejo tradicionalne discipline oz. predmete v nove discipline oz. predmete tako, da se meje med njimi brišejo. Cilji, vsebine, dejavnosti, procesi itd. transdisciplinarnih predmetov oz. disciplin se nedeljivo združijo v nove entitete.

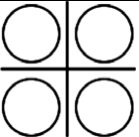
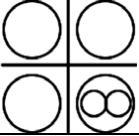
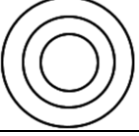
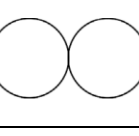
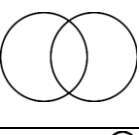
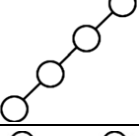
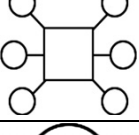
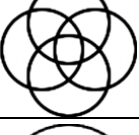
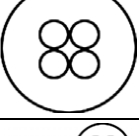
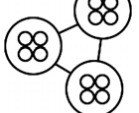
Harden (2000, v: Pavlič Škerjanc 2010) navaja enajst stopenj povezanosti predmetov na področju vzgoje in izobraževanja:

1. izoliranost (*isolation*),
2. ozaveščenost (*awareness*),
3. harmonizacija (*harmonization*),
4. ugnezdenje (*nesting*),
5. časovna koordinacija (*temporal co-ordination*),
6. skupno izvajanje (*sharing*),
7. koreliranje (*correlation*),
8. komplementarni oz. dopolnjevalni program (*complementary programme*),

9. multidisciplinarna povezanost (*multidisciplinary*),
10. interdisciplinarna povezanost (*interdisciplinary*),
11. transdisciplinarna povezanost (*transdisciplinary*).

Fogarty (1991, v: Lake 2002, v: Žbogar 2011) predstavlja deset stopenj v povezovanju med predmeti:

Tabela 1: Fogartyjeve stopnje v povezovanju med predmeti.

1.	Stopnja fragmentiranosti		Različna predmetna področja so ločena, učnega transferja ni.
2.	Stopnja delne povezanosti		Posamezna predmetna področja sicer povezujejo posamezne teme, vendar do celovitega povezovanja različnih predmetov ne prihaja.
3.	Stopnja vpletenosti		Hkratno prepletanje različnih tem, kar vodi bodisi v olajšano pridobivanje znanja bodisi v zmedo in zamegljevanje bistva.
4.	Stopnja vzporednosti		Olajšuje transfer znanja. Učitelji izgubljajo del avtonomnosti.
5.	Stopnja vzajemnosti		Dve predmetni področji se osredotočata na skupne probleme; terja timsko delo učiteljev.
6.	Stopnja nizanja		Določeno temo lahko obravnavamo pri različnih predmetih, kar učencem olajšuje povezovanje različnih predmetnih področij. Pazljivo velja izbrati teme obravnave.
7.	Stopnja transfera		Poudarek je zlasti na učenju učenja (na razvijanju miselnih, socialnih in učnih sposobnosti). Predmetna področja ostajajo ločena.
8.	Stopnja integriranosti		Iskanje tem, idej, konceptov, ki so skupna različnim predmetnim področjem, kar lahko učence zelo motivira, terja pa skupno načrtovanje več učiteljev.
9.	Stopnja ene perspektive		Učenje s perspektive določenega predmetnega področja lahko vodi v povezovanje znanja ali pa močno oži njegov zorni kot.
10.	Stopnja mreženja		Mreženje med predmetnimi področji vodi učitelj ali ustrezni strokovni viri. Učenci morajo biti zelo dejavni, določeni lahko zaradi prevelikega pritiska povsem odpovejo.

Sklenemo lahko, da obstajajo različne stopnje povezanosti med predmeti znotraj kurikula, ki segajo vse od skrajnih ločenosti, tj. od popolne izoliranosti predmetov, prek vmesnih stopenj različnih oblik in intenzivnosti medpredmetne povezave do celostne transdisciplinarne povezanosti.

Različni predmeti imajo v povezavi različno vlogo: predmet, iz katerega povezava izhaja ima nosilno vlogo. Drugi predmeti imajo lahko poudarjeno vlogo, to pomeni, da je njihova vloga bistvena za uresničevanje skupnega cilja, hkrati ti predmeti nadgrajujejo tudi svoje znotrajpredmetne cilje; nekateri predmeti imajo v povezavi podporno vlogo. To so večinoma predmeti, ki k skupnemu cilju prispevajo z večinskimi cilji (npr. slovenščina kot sredstvo za sporazumevanje), hkrati taki predmeti s podporo pri usvajanju drugih oz. nadpredmetnih ciljev osmišljajo razvoj večšine (Jelenko 2011).

2.1.3 Vzroki medpredmetnega povezovanja

Medpredmetne povezave predstavljajo pomemben dejavnik pri uresničevanju minimalnih in temeljnih standardnih znanj posameznih šolskih predmetov ali širših predmetnih področij. Učitelj bi moral pri poučevanju težiti k znanju učencev/dijakov, ki bo celostno, trajno, aktivno, kritično, uporabno, sistematično. Učenci in dijaki naj bi ga pridobili s procesnim učenjem in konstruiranjem ter povezovanjem z znanjem pri drugih predmetih, s prejšnjim znanjem, aktualnimi dogajanjmi, saj le takšen način pridobivanja znanja pripomore, da ga učenci in dijaki smiselno povežejo. (Marentič Požarnik 2000) Kljub temu pa Paulič (2002) opozarja, da je pri pouku razmerje med aktivnostjo učiteljev in aktivnostjo dijakov izrazito v prid učiteljeve aktivnosti. Pogosto je enostavno povezovanje v smislu navezovanja na t. i. predznanje, najmanj pa je priporočenih medpredmetnih in medtematskih povezav. Učitelji samoiniciativno po večini ne spodbujajo medpredmetnih povezav in nanje ne opozarjajo dijakov. Posamezni učitelji celo menijo, da bi dijaki morali sami poiskati ustrezne povezave. Nujno je, da učitelji učence/dijake opozarjajo na povezave med predmeti in te pri pouku tudi uresničujejo. Strmčnik (2001) poudarja, da medpredmetno načrtovanje pouka prinaša tudi vsebinsko racionalnost in ekonomičnost, boljšo učno uspešnost, zlasti glede celovitejšega spoznavanja in sodobnejše didaktično-metodične organizacije pouka. Bistvo te kakovosti je v preprečevanju faktografskega, delnega, »predalčkastega«

znanja, v zagotavljanju celostnega spoznavanja naravne in družbene stvarnosti ter v razvijanju znanstvenega in sistematičnega mišljenja.

Štemberger (2007) izpostavi naslednje pozitivne učinke medpredmetnega povezovanja:

- preseganje »popredalčkanega« znanja,
- uvid v globlje odnose med pojavi,
- večja kakovost učenja,
- ekonomična izraba učnega procesa,
- interes in motivacija za učenje,
- samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj,
- uporabnost znanja,
- trajnost znanja,
- povezanost znanja,
- kompleksnost mišljenja,
- sodobna organizacija pouka (timsko delo, projektno delo, ...).

2.1.4 Oblike in metode medpredmetnega povezovanja

*»M/orða učenci vedo veliko podrobnosti, s katerimi so seznanjeni pri posameznih predmetih, težko pa jih povezujejo v celoto in uporabljeno znanje težko ustvarjalno uporabljajo pri reševanju problemov /.../ Povezovanje v okviru predmetov in med njimi je mogoče doseči z raznovrstnimi metodami poučevanja in učenja, kot so projekti in problemski pouk ter timsko delo učiteljev.«
(Ivan Svetlik)*

Za udejanjanje medpredmetnih povezav so posebej priporočljive različne organizacijske oblike kot so šole v naravi, projektni dnevi, tedni ali meseci, športni dnevi, tečaji prve pomoči, kolesarski izpit, raziskovalne naloge učencev ipd., saj terjajo več časa, bolj prilagodljiv urnik, boljše poznavanje različnih učiteljev ter tudi bolj poglobljeno obravnavo vsebin posameznih predmetov (Štemberger, 2007).

Trškan (2002) navaja naslednje možnosti medpredmetnega povezovanja:

- šolske ekskurzije, ki zajemajo različne predmete in aktivnosti;
- šolska letna tema, ki se izbere za vsako šolsko leto in pri kateri morajo vsi predmeti sodelovati z različnimi avtentičnimi nalogami, kot so na primer: članki, pisma, dramske igre ipd.;

- povezava določenih predmetov pri podobni učni vsebini. Ker je za vsako šolsko leto sestavljen skupni petletni učni načrt vseh predmetov, ki je razdeljen v tri ocenjevalna obdobja, se lahko učitelji dogovorijo za istočasno obravnavo določene vsebine;
- povezovanja pri individualnem projektu, ki je v bistvu interdisciplinarni projekt vsakega učenca. Glavni cilji projekta so razumevanje in uporaba metod, tehnik in strategij izdelovanja in pisanja; vključevanje dveh ali več področij medsebojnega vplivanja ter prikaz osebnih sposobnosti in spretnosti, ki se zahtevajo za izdelavo razširjenega pisnega izdelka;
- interdisciplinarno ocenjevanje izdelkov oz. nalog. Interdisciplinarni izdelek je lahko ocenjen pri več predmetih v skladu s predmetnimi kriteriji. Tako učenec pridobi več ocen za isto nalogo.

Polšak in Lipovšek (2007) pa navajata timsko poučevanje s poudarkom na oblikovanju enotnih strategij in ciljev; sodelovalno učenje s poudarkom na socialni interakciji v razredu; projektno delo; učenje na osnovi odkrivanja; podporno učenje s povezovanjem teorije in prakse na primeru neke skupine ali skupnosti in učeča skupina – učenje ki skupino poveže na osnovi poljubne medpredmetne teme.

Sklenemo lahko, da medpredmetno povezovanje spodbuja uvajanje številnih dinamičnih oblik in metod dela. Podrobno bomo izpostavili sodelovalno poučevanje in timsko delo kot primer dobre prakse za pouk sociologije ter problemsko-ustvarjalni pouk kot primer dobre prakse za pouk književnosti.

2.1.4.1 Sodelovalno poučevanje in timsko delo

Sodelovalno poučevanje je ključna organizacijska oblika medpredmetnega povezovanja. Segra vse od izmenjave idej do timskega poučevanja. Pavlič Škerjanec (2010) izpostavlja naslednje oblike sodelovalnega poučevanja:

1. izmenjava idej,
2. diskusije,
3. medsebojna opazovanja,
4. skupne učne dejavnosti,
5. izmenjave učiteljev,

6. timsko poučevanje:

- timsko poučevanje tipa B,
- timsko poučevanje tipa A (t. i. timsko poučevanje v paru ali tandemsko poučevanje).

1. Izmenjava idej je organizirana dejavnost, ki terja od vseh učiteljev:

- redno izmenjavo lastnih izkušenj in izdelkov s kolegi, npr. z vlaganjem priprav na pouk, učnih gradiv, refleksij ipd. v predmetne oz. tematske mape ali elektronske portfolie in
- določitev učitelja, ki bo stalni nosilec te naloge ali pa vzpostavitev rotacije med učitelji.

2. Diskusije pomenijo načrtne, strukturirane in vodene diskusije v stalnih ali ad hoc oblikovanih diskusijskih skupinah učiteljev o aktualnih temah z obveznim poročanjem o stališčih in predlogih skupin ter oblikovanjem končnih zaključkov.

3. Medsebojna opazovanja so lahko pod določenimi pogoji oblika interaktivnega timskega poučevanja, praviloma pa gre za kolegialno učenje po načelih vzajemnosti in recipročnosti. Medsebojna opazovanja so skrbno načrtovana, strukturirana dejavnost, ki predvideva jasne, vnaprej dogovorjene cilje in rezultate, se izvaja s pomočjo pripomočkov, kakršni so opazovalne liste, in poteka po t. i. opazovalnem protokolu.

4. in 5. Skupne učne dejavnosti in izmenjave učiteljev so prva od oblik sodelovalnega poučevanja, ki že neposredno vključuje tudi dijake (projekti, domače naloge, zamenjave učiteljev istega predmeta med oddelki iste šole ali med šolami ipd.).

6. Timsko poučevanje pomeni, da dva ali več učiteljev skupno načrtuje, izvaja in vrednoti učni proces v isti skupini (oz. skupinah) dijakov ter spremlja in ugotavlja doseganje učnih ciljev.

- **Timsko poučevanje tipa B** pomeni, da dva ali več učiteljev tesno sodeluje, vendar ne poučujejo iste skupine učencev oz. ne poučujejo iste skupine učencev ob istem času.

- **Timsko poučevanje tipa A ali tandemsko poučevanje** pomeni, da praviloma dva učitelja poučujeta isto skupino učencev sočasno v istem prostoru.

Sodelovalno poučevanje ima tri možne skupne faze: **skupno načrtovanje, skupno izvajanje in skupno vrednotenje** (refleksija in/oz. evalvacija) (prav tam).

Tabela 2: Skupne faze sodelovalnega poučevanje po Pavlič Škerjanec.

Vrste/faze	Načrtovanje	Izvajanje	Vrednotenje (refleksija in evalvacija)
Sodelovalno poučevanje (oblike 1-5)			
Timsko poučevanje B			
Timsko poučevanje A			

Vir: Pavlič Škerjanec 2010.

Židan (2009) meni, da je bistvo timskega poučevanja v doseganju vzajemne povezanosti med učitelji in učenci. Izpostavi, da je timsko delo lahko tudi delo za didaktično popestritev vse bolj zahtevnega poučevanja družboslovnih vedenj, a zahteva visoko stopnjo motivacije. »Timsko delo s svojo delovno kulturo lahko prispeva k osebni rasti učečega se in tudi učitelja.« (prav tam: 54)

Prednosti, ki jih ima timsko delo za učitelje:

- obogatitev z novimi idejami in pristopi,
- pestrejši pouk,
- šolske ure so lahko bolj izkoriščene,
- poučevanje je fleksibilnejše,
- še več je priložnosti za spoznavanje učencev in njihovih problemov,
- poveča se lahko samozavest učiteljev.

Prednosti, ki jih ima timsko delo za učence:

- razvijanje organizacijske in komunikacijske kompetence,
- pridobitev celostnega pogleda na neko temo,
- različni pogledi, ritem govora, različni slogi poučevanja vplivajo na višjo raven pozornosti,

- učenje aktivnega poslušanja.

Problemi in možni konflikti pri timskem delu:

- organizacijske ovire,
- nejasno opredeljene vloge v timu,
- komunikacijske ovire,
- medsebojne ovire - nezaupanje,
- neujemanje članov tima.

Povzamemo lahko, da »timsko delo pedagoških delavcev dviguje kakovost znanja učencev, spodbuja njihov kognitivni in socialni razvoj, osebni in strokovni razvoj učiteljev, v pozitivni smeri pa tudi vpliva na medsebojne odnose v delovnem okolju.« (Polak 1999:5, v Židan 2009)

2.1.4.2 Problemsko-ustvarjalni pouk

»Učitelj družboslovja mora biti ustvarjalni učitelj. Le tako lahko izvaja svoje zahtevno pedagoško delo vsebinsko zanimivo in didaktično privlačno, le tako lahko vnaša v kompleksno pedagoško delo želene in nujne kakovostne dimenzije.« (Židan 2007:33)

Problemsko usmerjen pouk predstavlja najvišjo obliko poučevanja in učenja. Bistvo je učenje z ustvarjalnim in samostojnim iskanjem, odkrivanjem, raziskovanjem in delom. Učencem moramo omogočiti ustvarjalnejše oblike mišljenja, doživljanja, vrednotenja in ravnanja. To so bistvene podlage za reševanje najrazličnejših problemov javnega, poklicnega in zasebnega življenja, v katerem je vse manj rutinskega izhoda. Omogočiti je potrebno čim bolj neposredne stike z moralnimi, socialnimi, kulturno-estetskimi, zdravstveno-higienskimi in drugimi problemskimi situacijami, da bi mladi samostojno in kritično spoznavali ter doživljali njihovo pomembnost in problemskost ter si razvijali vrednotno zavest (Strmčnik 2001).

Problemsko-ustvarjalni pouk pri književnosti »izhaja iz integrativnega pristopa, ki stremi k preseganju ločnic med konceptualnim pristopom, usmerjenim zlasti v analizo konceptov posameznih strok, in spoznavnim pristopom, namenjenim razvijanjem miselnih veščin, poudarjanju izkušenskega učenja in njegovemu osmišljanju« (Žbogar

2011). Za njegovo izvajanje je nujen prehod od tradicionalnega, transmisijskega³, k sodobnemu, dejavnemu, transformativnemu⁴ pouku (prav tam).

Problemsko-ustvarjalni pouk se ne osredotoča toliko na doživljajski odziv dijakov na prebrano besedilo, pač pa skuša k besedilu pristopati na objektivnejši način – s stališča raziskovalca in/ali ustvarjalca. Tak pouk izhaja iz književnega problema, ki terja razvijanje metodologije raziskovanja. Dobrodošlo je tudi vključevanje umetniških prireditev, spodbujanje ustvarjalnih in/ali poustvarjalnih dejavnosti, kar terja holistični oz. celostni pristop učiteljev. Problemsko-ustvarjalno načelo lahko uporabljamo v vseh fazah pouka književnosti. Priporočljive so različne dejavne oblike dela, npr. obisk knjižnice, muzeja, ekskurzija, pa tudi projektno delo (prav tam).

Govorimo lahko vsaj o štirih vrstah problemsko-ustvarjalnega pouka književnosti:

- (1) **Raziskovanje odprtih problemov:** učenci izbrano književno besedilo samostojno preberejo, ga analizirajo in individualno ali v skupini iščejo različne poti reševanja zastavljenega književnega problema, postavljajo hipoteze, pri čemer uporabljajo rezultate lastne besedilne analize, obstoječega literarnoteoretičnega znanja o kratki pripovedni prozi, besedilo primerjajo z drugim književnim besedilom.
- (2) **Modeliranje** zajema naloge, ob katerih se učenci zavejo uporabnosti literarnovednega znanja v vsakdanjem življenju.
- (3) Pri **samostojnem postavljanju in oblikovanju problemov** učenci sami tvorijo raziskovalni problem.
- (4) **Utemeljevanje** je lahko tudi uvod v analizo besedila in njegovo interpretacijo (Žbogar 2010:60).

Prednosti problemsko-ustvarjalnega pouka so v spodbujanju kritičnega mišljenja in sodelovalnega učenja, krepitvi komunikacijskih sposobnosti in motivacije za učenje, sposobnosti reševanja problemov, povezovanju predznanja z rabo novega znanja ipd.,

³ Pri transmisijem pouku učitelj ohranja visoko stopnjo kontrole, nagraduje tiste učence, ki razmišljajo znotraj ustaljenih strokovnih spoznanj, ostale pa kritizira. V ospredju je stroka kot znanstveni koncept, učitelj jo poseblja in ščiti, takšen pouk se dokazuje s kopičenjem informacij, njihovim memoriranjem in reprodukcijo naučenega. Najpogostejše metoda transmisijskega pouka je frontalna (Žbogar 2011).

⁴ Transformativni pouk je dejaven pouk. V ospredju je osmišljeno in postopno grajeno znanje z uporabno vrednostjo (Žbogar 2011).

torej v t. i. dejavnem učenju (Žbogar 2010), ki je značilno za medpredmetno povezovanje.

»Ker se problemsko-ustvarjalni pouk književnosti osredinja predvsem na učenje z razumevanjem in učenje za razumevanje, ne pa toliko na memoriranje dejstev in podatkov, /.../« (Žbogar 2007: 66) lahko potrdimo, da ta metoda vodi in usmerja k medpredmetnemu povezovanju.

2.1.5 Načrtovanje medpredmetnega povezovanja

Vseživljenjsko učenje predstavlja enega izmed temeljnih vzvodov preobrazbe družbe 21. stoletja v družbo znanja. Le usklajeno medpredmetno in medrazredno načrtovanje omogoča doseganje ciljev sodobne šole, ki govorijo o doseganju večje stopnje povezanosti med disciplinarnimi znanji, o preprečevanju preobremenjenosti učencev, o vseživljenjskem izobraževanju z razvijanjem sposobnosti za sodelovanje z drugimi, z navajanjem na samostojno učenje, z oblikovanjem delovnih navad. Ravnatelj je v tem procesu ključna oseba, ki sproži pogovore z zaposlenimi o glavnih vprašanih procesa načrtovanja, kakšni so dolgoročni cilji, kakšni so skupni cilji šolskega leta, kakšno je trenutno stanje, kaj želimo doseči, kako bomo iskali optimalno pot do zastavljenih ciljev. Njegovo delo – načrtovanje, spremljanje, evalvacija – mora biti usmerjeno v načrtovanje kakovostnega vzgojno-izobraževalnega procesa (Bevc 2008).

V učnih načrtih so medpredmetne povezave nakazane, vendar pa je predvsem od učitelja odvisna kvaliteta načrtovanja in izvedbe medpredmetnega povezovanja. Mnogokrat učitelj tudi sam najde nove medpredmetne povezave. Predvsem razredni učitelj, ker pozna razred, učence, njihovo predznanje ter učne načrte vseh predmetov razreda. Medpredmetno povezovanje je torej odvisno tudi od kreativnosti učitelja, pogojev dela, kolektiva in podpore vodstva šole (Štemberger 2007).

Če se učitelj odloči, da bo medpredmetne povezave izvedel sam v manjši obliki, potem se lahko odloči za takšen način dela kadarkoli se mu zdi, da je primeren čas in da s tem ne moti učnega procesa pri drugih predmetih. Če pa se bodo medpredmetne povezave izvajale v večjem obsegu s sodelovanjem večih učiteljev in drugih delavcev, pa se je za to potrebno odločiti že pred začetkom šolskega leta, saj je potrebno le to časovno in prostorsko opredeliti v letnem delovnem načrtu šole.

Potek medpredmetnega načrtovanja je Bevčeva (2008) predstavila v 8 fazah.

1. Opredelitev pomena in ciljev medpredmetnega načrtovanja.
2. Predstavitev ciljev načrtovanih učnih sklopov in načrtovanih dejavnosti učencev po posameznih predmetih in področjih.
3. Individualno beleženje ugotovljenih možnih povezav ob predstavitvi ciljev posameznih sklopov drugih predmetov.
4. Predstavitev in zapis ugotovljenih možnih povezav.
5. Ugotavljanje in analiza možnih vsebinskih povezav in povezav na področju dejavnosti učencev.
6. Po ugotovljenih možnih povezavah sledi delo v manjših skupinah učiteljev, ki so zabeležili možne povezave in opredelitev ciljev, ki bi jih lahko dosegli s predvidenimi povezavami.
7. Dogovor o načinih izvedbe medpredmetnih povezav pri pouku; učitelji se dogovorijo:
 - ali bodo dogovorjene povezave izvedli kot motivacijo;
 - kot nadgradnjo že obstoječega znanja;
 - kot opredelitev problemov;
 - kot sooblikovanje avtentičnih nalog;
 - kot sočasno prisotnost dveh ali več učiteljev, kot delo v tandemu ...;
 - o izvedbi projektne delo, projektne učnega dela, bibliopedagoške delavnice, terenskega dela, ...;
 - kot utrjevanje znanja, ki so ga učenci pridobili pri nekem drugem predmetu;
 - drugo.
8. Zapis dogovorov medpredmetnega načrtovanja.

Zgolj zapisani dogovori pa lahko ostanejo brez vrednosti, če dogovorjenega ne spremljamo in evalviramo. Pavlič Škerjanc (2007) poudarja, da mora biti medpredmetno načrtovanje pouka skladno z učnimi cilji kurikula in predmetov oz. s pričakovanimi učnimi izidi in nacionalnimi standardi znanja in vključevati vse korake učenja in vse faze učnega procesa vključno s preverjanjem in ocenjevanjem učnih rezultatov.

Dobro načrtovanje je pogoj za dobro opravljeno delo. Če je premišljeno in dovolj operativno, učitelju olajša izvajanje učnega procesa in nastavi izhodišča za ugotavljanje

doseženega. Prav poudarek na pričakovanih dosežkih oz. rezultatih, pa je eno glavnih izhodišč načrtovanja medpredmetnega pouka (Rutar Ilc 2010).

2.1.6 Kompetence in znanje pri medpredmetnem povezovanju

V sodobnem svetu nenehnih sprememb in hitrega razvoja tehnologije v ospredje prihajata družba znanja in informacijska družba.

Družba znanja je družba, v kateri znanje postane ključni dejavnik njenega razvoja in delovanja. Najbolj jo uresničujejo učljivi, učeči se in ukaželjni ljudje (Bela knjiga 2011). Židan (2007: 21) izpostavi, da je znanje »dejavnik socializacije, sredstvo posameznikovega in družbenega preživetja, človekove duhovne rasti, posameznikovega prilagajanja, njegove kulture in civiliziranosti, njegovega obvladovanja sprememb in oblikovanja državljanske, participatorne kulture, sredstvo ozaveščanja in človekovega izgrajevanja kulture vseživljenjskega učenja.«

Zakaj se je vredno in nujno izobraževati poudarja tudi Delors (1996) v štirih stebrih vseživljenjskega znanja:

1. Steber **učiti se, da bi vedeli** poudarja razvoj vedenja, ustvarjalnega, kritičnega, samostojnega, izvirnega mišljenja.
2. Steber **učiti se, da bi znali biti** opozarja na pomen spoznavanja samega sebe in širjenje svojih zmožnosti, ustvarjalnosti, svobode in identitete.
3. Steber **učiti se, da bi znali sobivati** izpostavlja sprejemanje povezanosti in soodvisnosti, sodelovanje, preseganje individualizma, egoizma, narcizma, zaprtosti v osebne, družinske in narodne meje.
4. Steber **učiti se, da bi znali delati** je povezan z znanji potrebnimi za ustvarjanje materialnih dobrin, izvajanje storitev, gospodarsko rast in razvoj, blagostanje, zaslužek.

Dosežena splošna raven znanja v nekem okolju pa je tesno povezana s stopnjo uveljavitve **informacijske družbe**, v kateri je ustvarjanje, razširjanje, uporaba, integriranje in obdelava digitaliziranih informacij pomembna ekonomska, politična in kulturna dejavnost. Sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) omogočajo bistveno povečevanje obsega razširjanja, arhiviranja in dostopanja do informacij in znanja (Bela knjiga 2011). Vendar vsaka informacija še ni znanje, lahko

pa to postane. Nujno je torej upoštevati dejstvo, da pot poteka od podatka k informaciji, od informacije k znanju in od znanja h kompetencam (Židan 2007).

Kompetenca je v *Beli knjigi* (2011) razumljena na dva načina. Prvič kot znanje in veščina in drugič kot zmožnost. V prvem primeru je kompetenca isto kot znanje in veščina, ki ju nek posameznik ima, izraz »kompetenca« pa je zgolj sinonim za oboje. V drugem primeru pa je kompetenca razumljena kot zmožnost, narediti nekaj tako, da je storjeno v skladu z vnaprej določenimi standardi.

Evropska komisija priporoča za vseživljenjsko učenje razvoj ključnih kompetenc, ki jih potrebuje posameznik za osebno izpolnitev in razvoj, aktivno državljanstvo, družbeno vključenost in zaposlitev. Ljudje naj bi že v svojem začetnem izobraževanju razvili ključne kompetence, vse življenje pa naj bi jih vzdrževali, razvijali in posodabljali.

Ključne kompetence so razdeljene v osem skupin:

1. **sporazumevanje v maternem jeziku** (sposobnost izražanja in razumevanja pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in ustni obliki ter na ustrezen in ustvarjalen način jezikovno medsebojno delovanje v vseh družbenih in kulturnih okoliščinah);
2. **sporazumevanje v tujih jezikih** (iste glavne razsežnosti kompetence sporazumevanja kot pri sporazumevanju v maternem jeziku s sposobnostjo posredovanja in medkulturnega razumevanja);
3. **matematična kompetenca ter osnove kompetenc v znanosti in tehnologiji** (sposobnost usvojitve in uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje težav v vsakdanjiku);
4. **digitalna pismenost** (vključuje varno in kritično uporabo Tehnologije informacijske družbe (IST) pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju, podpirajo jo osnovna znanja IKT);
5. **učenje učenja** (sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem s časom in informacijami, individualno ali v skupinah);
6. **socialne in državljanske kompetence** (vključujejo osebne, medosebne in medkulturne kompetence ter zajemajo vse oblike vedenja, ki usposablajo

posameznike za učinkovito in konstruktivno sodelovanje v socialnem in poklicnem življenju in zlasti v vse bolj raznovrstnih družbah);

7. **samoiniciativnost in podjetnost** (sposobnost posameznika za uresničevanje svojih zamisli, vključuje ustvarjalnost, inovativnost, sprejemanje tveganj, sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseganje ciljev) ter
8. **kulturna zavest in izražanje** (znanje in poznavanje kulturnih pojavov, kritično razmišljanje ter vključevanje kulturnih vrednot v celostni vrednostni sistem posameznika in družbe) (prav tam).

Poučevanje in učenje teh ključnih kompetenc pogosto zahtevata pristope, ki presegajo meje predmeta in nudijo celostno obravnavo. Temeljne značilnosti medpredmetnega povezovanja v celoti sovpadajo s pojmovanjem učenja ključnih kompetenc:

- navajanje na celostno, sistemsko, samostojno, objektivno, stvarno in kritično mišljenje;
- prepletanje dejavnosti, učnih vsebin in problemska ter projektna naravnost pouka;
- vplivanje na oblikovanje stališč, vrednot in življenjskih navad, ki zagotavljajo trajnostni razvoj;
- prispevanje k večji kulturni in etični zavesti posameznika;
- uporaba in razvijanje različnih spretnosti in veščin (npr. IKT) ipd.

2.1.6.1 Kompetence pri pouku književnosti in sociologije

Predmet slovenščina ob **razvijanju sporazumevanja v slovenščini/maternem jeziku** prepleta vse kompetence, predvsem pa naslednje:

- **kulturna zavest in izražanje** (npr. sprejemanje, doživljanje, vrednotenje, razumevanje ipd. literarnih besedil iz različnih obdobij in kultur; uvrščanje literarnih besedil v širši literarnozgodovinski in kulturni kontekst; razumevanje kulturne in jezikovne raznovrstnosti v Evropi in po svetu ...);

Boža Krakar Vogel (2011) poudarja, da pouk slovenščine zaradi vsebinske in didaktične zasnove daje veliko priložnosti za razvoj kulturne kompetence/zavesti. Ta pomeni posebno kompleksno kvaliteto posameznika, ki vključuje sistematično poznavanje pojavov visoke in množične kulture, razpravljanje o njih, morebitno dejavno udeležbo v njih, njihovo kritično vrednotenje ter pozitiven odnos do lastne

in drugih kultur. V tem smislu kulturna zavest pomembno sooblikuje celosten vrednostni sistem posameznika in družbe, vpliva na čut za estetskost, hkrati pa na etičnost in zavest o lastni individualni in družbeni identiteti. Kulturna zmožnost se pri slovenščini razvija procesno in stopenjsko. Najprej v okviru samega predmeta, nato pa s smiselnim povezovanjem in prilagajanjem dejavnosti in vsebin iz različnih šolskih predmetov idr. področij. Npr. znotrajpredmetne aktualizacije (vodijo k primerjanju obravnavanega besedila z drugim, napeljujejo k povezovanju obravnavane snovi z drugim literarnim sistemom, povezuje se pouk književnosti in jezika), medpredmetne aktualizacije (med različnimi predmeti, medijske) in nadpredmetne aktualizacije (navezave obravnavane snovi na aktualno osebno izkušnjo, vrednotenje, oblikovanje stališč).

- **socialne in državljanske kompetence** (npr. razvijanje zmožnosti kulturnega in strpnega pogovarjanja, dopisovanja, govorjenja ter spoštovanja drugačnosti, ob tem pa razvijanje zmožnosti za spoštovanje demokracije, enakosti ipd. ter ravnanje v skladu s temi vrednotami v javnem in zasebnem življenju);
- **digitalna pismenost** (uporaba digitalne tehnologije pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti, in sicer pri sprejemanju, razčlenjevanju in tvorjenju neumetnostnih in umetnostnih besedil; uporaba digitalne tehnologije za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij itd.);
- **učenje učenja** (npr. izdelava načrta za razvijanje lastne sporazumevalne zmožnosti; presojanje učinka pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na lastno sporazumevalno zmožnost ter priprava strategije za odpravljanje primanjkljajev ...);
- **sporazumevanje v tujih jezikih** (razvijanje strategij branja, poslušanja, govorjenja in pisanja v povezavi s poukom slovenščine);
- **samoiniciativnost in podjetnost** ter **matematična kompetenca** in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji (Poročilo o spremembah in novostih v predlogu posodobljenega učnega načrta glede na učni načrt za slovenščino, sprejet na Strokovnem svetu leta 1998, 2008).

Predmet sociologija dijake in dijakinje opremi z znanji in spretnostmi, ki so pomembni in potrebni v vsakdanjem življenju. Splošni cilji predmeta omogočajo preplet ključnih kompetenc:

- **kompetenco sposobnosti izražanja v maternem jeziku** (sposobnost za izražanje lastnih mnenj in stališč, sposobnost analiziranja različnih gradiv in virov, sposobnost interpretiranja in argumentiranja);
- **matematično kompetenco** (sposobnost za statistično obdelavo podatkov, interpretacijo in analizo podatkov, razumevanje problematike vzorčenja in verjetnosti ter sposobnost grafične predstavitve rezultatov);
- **kompetenco naravoslovne znanosti in tehnologije** (sociologija razvija kompetenco naravoslovne znanosti in tehnologije z razvojem sposobnosti presoje, da tehnologija ni vrednostno nevtralna, z analizo etičnih dilem, ki jih sproža znanstveni in tehnološki razvoj, z vrednotenjem povezave med tehnološkim napredkom in trajnostnim razvojem, z razvojem sposobnosti uporabe znanstvenih dosežkov pri obravnavi družbe in posameznikov oz. posameznic);
- **digitalno kompetenco** (sociologija razvija digitalno kompetenco z uporabo in vrednotenjem virov in izdelavo enostavnejše raziskovalne naloge);
- **medsebojne, medkulturne in družbene kompetence ter državljansko kulturo** (Poročilo o spremembah in novostih v predlogu posodobljenega učnega načrta glede na učni načrt za sociologijo (70 in 210 ur) sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 26. 3. 1998, 2007).

2.1.7 Medpredmetno povezovanje književnosti in sociologije

Sociologija je znanost, ki proučuje človeško družbo in zakonitost njenega razvoja. Družbena tema pa je poleg ljubezenske in domovinske ena najpogostejših v književnih besedilih, v vseh literarno zgodovinskih obdobjih in v vseh literarnih zvrsteh.

»Redkokatero književno besedilo, predvsem pripovedno, opisuje posameznika brez vpetosti v družbeno okolje, ki ga določata tudi prostor in čas.« (Golc et al. 2011: 9)

V nadaljevanju bomo predstavili možne konkretne medpredmetne povezave književnosti in sociologije.

Književna besedila, ki obravnavajo posameznika v odnosu do družine in družbe⁵ ter doma, domovine in sveta⁶:

⁵ Povzeto iz učbenika: L. Golc et al.: ODKRIVAJMO življenje besed 2 : učbenik za slovenščino - književnost v 2. letniku srednjih strokovnih šol, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Enega prvih prikazov zapletenega odnosa med posameznikom in družbo najdemo v Konfucijevih *Pogovorih*. Avtor uči, da človek ne more postati human do sočloveka, če ni odkritosrčen v medčloveških odnosih. V Baudelairejevem *Tujcu* nastopa na videz zapuščen in osamljen posameznik, toda natančnejše branje pesmi prikaže značilno novoromantično miselnost: domnevni »tujec« sam zavrača družbo z njenimi malomeščanskimi vrednotami in se čuti vzvišenega nad njo. Včasih posameznika iz svoje sredine izloča sama družba. Takšna je Maupassantova realistična novela *Debeluška*, ki kritizira visoko družbo, njeno dvoličnost in sebičnost. Podobno usodo doživi *Desetnica* Svetlane Makarovič. V ospredju je desetnica sodobnega časa, neke vrste zavržen in odvečen človek, ki je obsojen na neprestano tavanje in potikanje po tujem svetu.

Posameznikova zaznamovanost z družino se kaže v Prešernovi pesmi *Nezakonska mati*. Skozi trpke besede zapuščene matere z otrokom se zrcali pesnikov kritični odnos do krivične družbe. Tudi Ibsenova drama *Hiša lutk: Nora* prikazuje odnose med posameznikom in tradicionalno družino 19. stoletja. Avtor predstavi kočljive teme družinskega in zakonskega življenja ter odnosov med partnerjema. Svet v sedemdesetih in na začetku osemdesetih let 20. stoletja skozi oči dvanajstletnega dečka, prikazuje Miha Mazzini v romanu *Kralj ropotajočih duhov*. Predstavljena je Egonova družina, njegova nevrotična mama in fanatična babica, ter širše družbeno okolje Jesenic.

Ne samo družina, ampak tudi družbeni sistemi in zgodovinski čas vplivajo na življenje posameznikov. Kosovelova ekspresionistična *Pesem o preobrazbi sveta v Svet* izraža spoznanje, da se lahko novi, tj. etično prebujeni človek, rodi le ob preobrazbi družbe, ki pa ne bo lahka, pač pa bo očiščenje terjalo žrtvovanje in smrt. Roman Marjana Tomšiča *Grenko morje* opisuje žalostno usodo aleksandrink v začetku 20. stoletja: to so bile večinoma mlade matere, ki so svoje nekajmesečne otroke pustile v domačem varstvu, same pa so šle reševat gmotne razmere v Egipt. Tam so delale kot dojilje otrokom bogatašev ali kot služkinje. *Tek za zmajem* afganistanskega avtorja Khaleda Hosseinija prikazuje zgodbo dveh dečkov iz različnih etničnih skupnosti in nazorno prikaže družbeno dogajanje v Afganistanu v zadnjih desetletjih 20. stoletja.

⁶ Povzeto iz učbenika L. Golc et al.: *ODKRIVAJMO življenje besed 3* : učbenik za slovenščino - književnost v 3. letniku srednjih strokovnih šol, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

V kratki zgodbi Maje Novak *Vstajanje z levo* je osrednja književna oseba s spolnostjo obsedena (promiskuitetna) in maščevalna kraljica, ki jo najbolj od vsega veseli ljubimkanje. Vsakega moškega, ki je ne zadovolji, dá ubiti. Delo problematizira vprašanje spolne promiskuitete in izrabljanja pozicije oblasti (moči in avtoritete) za manipulacijo z ljudmi.

Posamezniki prevzemamo različne družbene vloge. Gustav Januš v pesmi *Brez kategorij* ljudi na igriv in ironičen način razvršča po družbeni lestvici v tri kategorije (glede na prehrano in debelost), pri čemer ne problematizira družbene razslojenosti, pač pa vidi bistvo človekove sreče v tem, da je zadovoljen s svojim položajem v družbi.

Množični mediji nas spremljajo na vsakem koraku in vplivajo na naše življenje. Tematike resničnostnega šova se je v drami *Hodnik* lotil Matjaž Zupančič. Igra prikazuje zakulisje televizijskega programa, v katerem sedem prostovoljcev noč in dan živi pred kamerami in tekmuje za naklonjenost ljudstva. Drama odkriva dinamiko medsebojnih odnosov in s prizori sodobnega psihološkega nasilja - vsak je proti vsem, zmagovalec pa je lahko samo eden - kaže moč medijev.

V času reformacije, torej v drugi polovici 16. stoletja, se je začela vzpostavljati slovenska nacionalna identiteta. Slovenski protestanti s Primožem Trubarjem na čelu so pripomogli k razvijanju slovenske narodne zavesti in oblikovanju slovenskega knjižnega jezika. Ob branju državne himne *Zdravljica* se lahko poučimo o ideji narodnega osvobajanja in človečnosti ter internacionalizmu, bratstvu in medkulturnih odnosih. Primeri književnih del z domoljubno tematiko so še: S. Jenko: *Naprej!*, S. Gregorčič: *Soči*, P. Gruden: *Pismo v domovino*. Ivan Cankar v črtici *O, Domovina, ti si kakor zdravje!* predstavi tragiko proletarca in izseljenca. Usodo malih ljudi (kmetov, delavcev, bajtarjev, rudarjev) vpeto v zgodovinsko dogajanje: prvo svetovno vojno, fašizem, agrarne reforme ... opisujejo socialni realisti (F. Bevk, L. Kuhar, C. Kosmač, M. Kranjec, A. Ingolič). Položaj zamejcev je v ospredju pri naslednjih delih: *Zamejska žalost* Marka Kravosa, *Afrika ali Na svoji zemlji* Borisa Kobala.

Poleg vsebin povezanih s posameznikom – družbo ter identiteto in kulturo je možno povezovanje tudi naslednjih vsebin:

Tabela 3: Možnosti povezovanja književne in sociološke vsebine.

SOCIOLOŠKA UČNA VSEBINA	KNJIŽEVNA UČNA VSEBINA
Družbene različnosti in neenakosti: ljudje glede na različne pripisane ali pridobljene statuse; družbene stratifikacije (revščina, socialna izključenost ipd.).	Moški/ženski liki, homoseksualnost ipd. v literaturi.
Izzivi sodobnega sveta: spremembe na področju družbenega in individualnega življenja (sfera dela, družinskega življenja, oblikovanje identitete ipd.).	Svetovna književnost v drugi polovici 20. stoletja: postindustrijska družba, informatizacija in virtualizacija, postkolonializem, globalizacija v književnih delih: npr. I. Bratož: <i>Café do Brasil: jutranji impromptu</i> .
Religija in verovanjski sistemi: pomen religije za posameznika in družbo, različni načini organiziranja verske skupnosti v različnih religijah ipd.	Biblija in književnost starega Orienta: vloga verskih in moralno-filozofskih sistemov v razvoju orientalskih književnosti, krščanstvo, nastanek in zgradba Biblije.
Odklonskost in kriminaliteta: različne oblike kriminala, kaznovanja, odklonskosti ipd.	F. Dostojevski: <i>Zločin in kazen</i>
Množični medij in komunikacije: vpliv medijev, predstavitve različnih družbenih skupin v medijih (spol, starost, etnija, razred) ipd.	Vpliv množičnih medijev na literaturo.
Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas: vpliv dela in prostega časa na življenje ljudi, totalne institucije ipd.	Književnost slovenske moderne: I. Cankar: <i>Hiša Marije Pomočnice</i>

2.2 Učitelj v vlogi medpredmetnega povezovalca

»Človek, ki skrbi za svoje staro znanje in hkrati nenehno pridobiva novo, lahko postane učitelj drugih.« (Konfucij)

Učiteljevo znanje se ne sme nanašati le na znanje o predmetu, ki ga poučuje, ampak na znanje v svetu, v katerem živimo. Komisija evropskih skupnosti (2007) ugotavlja, da se od učiteljev danes zahteva vedno več: delajo s skupinami učencev, ki so bolj heterogene kot v preteklosti (v smislu maternega jezika, spola, narodne in verske pripadnosti, sposobnosti itd.); uporabljati morajo možnosti, ki jih nudijo nove tehnologije, izpolnjevati zahteve po individualiziranem učenju in učencem pomagati, da postanejo

samostojni v procesu vseživljenjskega učenja; včasih pa morajo zaradi večje avtonomnosti šol prevzeti tudi dodatne naloge odločanja in upravljanja.

Kakšen mora biti torej učitelj, da se bo lahko soočal z izzivi 21. stoletja?

2.2.1 Vloga in položaj učitelja v sodobni šoli

Židan (2009) ugotavlja, da je v preteklosti potekalo pedagoško delo v razredih drugače kot danes. Prevladujoč je bil tradicionalni pouk, ki je prerasel v sodobni, v bodoče informatizirani pouk. Včasih je bilo pedagoško delo osredotočeno na učitelja, danes je glavni akter učenec, njegova vloga se še povečuje. Včasih je pedagoško delo potekalo z monotonimi didaktičnimi pristopi, danes se zaradi zelo hitrega razvoja IKT pojavlja množica učnih praks. Skratka, »današnji učitelji družboslovnih predmetnih področij se morajo znati rokovati z novimi informacijskimi interaktivnimi orodji, morajo znati ustvarjalno razvijati zelo različne inteligence mladih in mlade zelo ustvarjalno vpeljevati v svet«.

Hirvi (1996, v Razdevšek Pučko 2004) med novimi vlogami učitelja poudarja predvsem odprtost za spreminjanje, učitelj namreč izgublja nekatere tradicionalne vloge (npr. skoraj edini vir informacij), jih prilagaja novim okoliščinam (mentorska vloga, organizacija učnih situacij, intenzivnejše vključevanje učencev ...), sprejema nekatere nove vloge (vključevanje novih tehnologij v pouk). Poudarja tudi večjo potrebo po mobilnosti učiteljev.

K. Niinisto (1996, v Razdevšek Pučko 2004) vidi današnjega učitelja predvsem kot iniciatorja sprememb (*change agent*), poleg te pa poudarja še naslednje vloge: učitelj kot spodbujevalec učenja, učitelj, ki skrbi za svoj osebni in profesionalni razvoj, učitelj, ki je del razvijajoče (učeče) se organizacije.

Učitelji morajo poleg podajanja osnovnega znanja mladim vse bolj pomagati, da namesto zgolj pomnjenja podatkov pridobijo ključne spretnosti ter tako postanejo pri učenju samostojni; od njih se zahteva, da razvijejo pristope k učenju, ki bolj poudarjajo sodelovanje in tvornost, in pričakuje, da delujejo bolj kot moderatorji in upravljavci razredov, kot pa učitelji *ex-cathedra*. Te spremembe zahtevajo od učiteljev, da pridobijo nova znanja in spretnosti ter jih tudi nenehno razvijajo.

Boža Krakar Vogel (2004) svoja večletna opazovanja in poizvedovanja med učenci osnovnih in srednjih šol strne v ugotovitev, da je odnos učencev do književnosti v šoli, v veliki meri pa tudi po končanem šolanju, odvisen od učitelja. Pomembno je, kako je ta kos svoji nalogi spodbujevalca dejavnega učenja in moderatorja kakovostnega literarnega branja pri učencih. Eden od najpomembnejših pogojev za učiteljevo uspešnost, je poleg samozavesti in veselja do dela gotovo tudi ustrezna profesionalna usposobljenost – literarnostrokovna⁷, splošno pedagoška⁸ in književnodidaktična⁹.

Če povzamemo najpogostejše »nove vloge«, je med njimi najprej preusmeritev od poučevanja k učenju, nadalje poudarek na uporabi sodobne informacijske tehnologije, usposobljenost za delo z različnimi učenci (različne sposobnosti, posebne potrebe, multikulturne razlike), nujnost sodelovanja z drugimi učitelji, drugimi strokovnimi delavci in starši, usposobljenost za refleksijo, raziskovanje in evalvacijo lastnega dela. Za uspešno prevzemanje vseh teh novih vlog mora biti učitelj odprt za spremembe in motiviran za vseživljenjsko učenje in stalni profesionalni razvoj.

2.2.2 Učitelj – medpredmetni povezovalac

Sodobni pristopi k učenju so ustvarili potrebo po novem načinu dela in povezovanja med učitelji. Dejstvo je, da samo motivirani učitelj lahko mlade uspešno izobražuje in celovito, holistično educira (Židan 2009).

Medpredmetno povezovanje predstavlja enega izmed najzahtevnejših procesov strokovnega in profesionalnega sodelovanja med strokovnimi delavci na šoli. Zahteva spremembo tradicionalne vloge učitelja v zbornici in v razredu oziroma narekuje nujnost timskega dela z jasno zastavljenimi skupnimi cilji (Bevc 2008).

⁷ Učitelj mora biti strokovnjak za književnost. Za svoj poklic se mora izobraževati s študijem literature na univerzi, po končanem študiju pa se še naprej izpopolnjevati v različnih oblikah (vseživljenjskega) učenja. Skratka, seznaniti se mora z literarno zgodovino, z literarno teorijo, z estetiko recepcije ipd. učitelj mora biti razgledan tudi po sorodnih vedah, ki pomagajo pri razlaganju in razumevanju literarnih pojavov: po umetnosti, družbeni in kulturni zgodovini, filozofiji, religiologiji, sociologiji, psihologiji ipd.

⁸ Splošna pedagoška usposobljenost je učiteljevo splošno vedenje o naravi in okoliščinah njegovega dela. Vključuje: splošno pedagoško znanje – na ravni teorij, empiričnih izsledkov pa tudi pojmovanj in stališč o pouku, vzgoji, šoli, izobraževanju; psihološko znanje – poznavanje učenca ter procesov učenja; kurikularno znanje – o učnih načrtih, pravilnikih, zakonodaji, organizaciji šolstva in praktično znanje – poklicne spretnosti ali kompetence.

⁹ Književnodidaktična usposobljenost pa vključuje teoretično poznavanje ciljev, vsebin, metod in dejavnikov pouka književnosti in njihove praktične uporabe v konkretnih okoliščinah.

Medpredmetno povezovanje pri pouku književnosti ni samo sebi namen, dosegalo naj bi določene cilje. Učitelj mora zato dobro poznati ne le cilje predmeta, ki ga poučuje, pač pa tudi drugih predmetnih področij oz. mora dejavno sodelovati z ostalimi učitelji. Timsko delo, sposobnost prilaganja izbire vsebin razvojni stopnji učencev in metod dela ter organizacijske sposobnosti so za uspešne medpredmetne povezave nujni, hkrati pa mora učitelj poznati metode dela, ki olajšujejo doseganje tovrstnih ciljev (Žbogar 2011: 576).

Za smotno načrtovanje in izvedbo medpredmetnega povezovanja si mora učitelj že na začetku zastaviti naslednja vprašanja:

- Ali so povezave res smiselne? Ali vsi sodelujoči predmeti z njimi uresničujejo svoje cilje?
- Ali so obravnavani primeri (izbrane vsebine oz. veččine) za učenca zares zanimivi in pomembni (avtentični, življenjsko resnični)?
- Ali z njimi pri učencih spodbujamo razvoj kritičnega mišljenja in zmožnost problemske obravnave?
- Je uporabljena ustrezna terminologija (posameznih disciplin)?
- So prisotni vse elementi učnega procesa vključno s preverjanjem in ocenjevanjem znanja?
- Smo načrtovali in izvedli tudi končno refleksijo in evalvacijo? (Pavlič Škerjanc 2007)

Učitelj mora nameniti pozornost vsakemu posamezniku, saj je cilj dvigniti kvaliteto učnih rezultatov pri slehernem učencu. Posebno poudarjamo: predznanje učencev; učne stile učencev; materialno podporo (didaktična gradiva in tehnologija); razpoložljivi čas in čas izvajanja posameznih aktivnosti; število učiteljev in dinamiko njihovega vključevanja; dinamiko menjavanja učnih metod, učnih tehnik, učnih oblik; vzdrževanje motivacije učencev in načrtovanje ocenjevanja znanja (Karba 2008).

V nadaljevanju mora biti učitelj seznanjen z didaktičnimi načeli, ki izraziteje podpirajo medpredmetno povezovanje.

2.2.2.1 Didaktična načela v medpredmetnem povezovanju

Tabela 4: Didaktična načela, ki podpirajo medpredmetno povezovanje.

Načelo interdisciplinarnosti	Z njim dosegamo večjo stopnjo povezanosti med šolskimi predmeti.
Načelo celosti (celostni pristop)	Učencem razvijamo sposobnosti za razumevanje in zavedanje soodvisnosti med delom in celoto (med posameznikom in družbo ...).
Načelo individualizacije in diferenciacije	S tem načelom upoštevamo razvojno stopnjo, predznanje in karakterne posebnosti posameznika z namenom spodbujati ga pri premagovanju ovir pri razvoju identitete in vključevanju v družbeno okolje.
Načelo doživljanja, vživljanja in vedrosti	Učencem pomagamo do razumevanja različnosti v družbi, do premagovanja stereotipov in predsodkov, do zavedanja potrebe po sodelovanju med različnimi člani v skupnosti, do preseganja egocentričnosti, do izgrajevanja avtonomnega socialnega in moralnega vključevanja v družbo. Razvijamo življenjski optimizem.
Načelo avtonomnosti	Nanaša se na učitelja in učenca. Učitelj se mora počutiti avtonomnega kot strokovnjak za poučevanje, kot organizator učnih situacij in kot učitelj vzgojitelj, ne misleč vseskozi komu bo oziroma ne bo všeč njegov način dela. Prav tako mora navajati učence na soočenje in analiziranje različnih stališč, mišljenj, življenjskih perspektiv in vlog.
Načelo fleksibilnosti	Pri učencih razvijamo kreativnost, vztrajnost, funkcioniranje aktivnega demokratičnega državljana.
Načelo življenjske bližine	Učencem pomagamo spoznavati, da značilnosti in zakonitosti primarnega (družina, šola, lokalna skupnost ...) okolja z nekaterimi posebnostmi pogosto delujejo tudi v sekundarnem (narod, država ...).
Načelo odgovornosti	Učencem pomagamo razumeti in ozavestiti vzajemen odnos med pravicami in odgovornostmi. Razumeti in udejanjati moje, tvoje, najine, naše pravice in odgovornosti. Ohranjanje miru, varnosti in okolja v smislu trajnostnega razvoja. Poudarek tudi na solidarnosti.

Vir: Kraba 2008.

Kot prikazuje shema, z realizacijo načela interdisciplinarnosti krepimo spoznanje o dejanski povezanosti učnih predmetov v učnem procesu; o povezanosti med formalnim in neformalnim izobraževanjem; razvijamo spoznanja o soodvisnosti dogodkov, pojavov, odnosov, predmetov; ozaveščamo, da si vsak izmed učencev v procesu učenja izgrajujejo lastno spoznavno mrežo (Karba 2008).

2.3 Učni načrt za slovenščino in sociologijo

2.3.1 Učni načrt za slovenščino iz leta 2008

Sedaj veljavni učni načrt za slovenščino v splošni gimnaziji je bil sprejet na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008. V šoli se je pričel uporabljati v šolskem letu 2008/09 v prvem letniku gimnazije, s šolskim letom 2011/12 pa se je prvič uporabljal v vseh štirih letnikih. Učni načrt je sestavljen po smernicah in ob upoštevanju opravljenih evalvacij in analiz spremljave. Členjen je na sedem poglavij: opredelitev predmeta, splošni cilji/kompetence, cilji in vsebine, pričakovani dosežki/rezultati, medpredmetne povezave, didaktična priporočila in vrednotenje dosežkov.

Slovenščina je opredeljena kot ključni splošnoizobraževalni predmet, ki poudarja razumevanje, doživljanje, vrednotenje pojavov okrog nas. V predmetniku gimnazije je pouku slovenščine namenjenih 560 učnih ur, polovica je namenjena jezikovnemu pouku, polovica pa pouku književnosti.

Novost učnih načrtov iz leta 2008 je kompetenčni pristop. Predmet slovenščina omogoča razvijanje osebne, narodne in državljanske identitete ter izpostavi ključne zmožnosti vseživljenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenščini (maternem jeziku), socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost. Jasno je opredeljeno, kako dijaki dosežajo te zmožnosti.

V primerjavi z učnim načrtom iz leta 1998 se je povečal obseg izbirnih vsebin in dejavnosti. Cilji in vsebine so razdeljeni na splošna in posebna znanja. Splošna znanja so namenjena vsem dijakom in jih mora učitelj obvezno obravnavati, posebna znanja pa so dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj lahko obravnava po lastni presoji glede na zmožnosti in interese svojih dijakov.

Pričakovani dosežki izhajajo iz zapisanih ciljev, vsebin in kompetenc. Zapisani so splošno, dijaki jih dosežajo v različnem obsegu in na različnih taksonomskih stopnjah.

Učni načrt za slovenščino v posebnem poglavju **medpredmetne povezave** predlaga naslednje smiselne povezave: tuji jeziki, zgodovina, umetnostna zgodovina, filozofija, sociologija idr. Poudarjeno je, da že splošni cilji predmeta vključujejo kroskurikularnost vsebine, kot so državljanska kultura, IKT, knjižnična, informacijska znanja, okoljska vzgoja, vzgoja za zdravje itd. ter vsebine kulturne vzgoje. Posebna pozornost je namenjena razvijanju digitalne pismenosti dijakov, kar je tudi ena ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja. Učni načrt tudi ponudi načine izvedbe medpredmetnega povezovanja: motivacija, nadgradnja obstoječega znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan ipd. Cilj povezovanja predmetov je torej vsestranski pristop, ki spodbuja t. i. celostno učenje in poučevanje. Medpredmetno povezovanje zato lahko poteka na ravni vsebin, na ravni procesnih znanj ter na konceptualni ravni.

Kljub temu da učni načrt za slovenščino namenja medpredmetnim povezavam posebno poglavje (v starih učnih načrtih so bile omenjene le obrobno), menimo, da bi bile le-te lahko bolj razdelane. Potrebno bi bilo izpostaviti posamezne teme oz. tematske sklope, ki se povezujejo z drugimi predmeti ter uskladiti cilje obeh predmetov. Dobrodošel bi bil tudi kakšen primer modela povezovanja, saj so učitelji pri tem precej prepuščeni sami sebi.

V didaktičnih priporočilih učni načrt poda napotke za izvedbo jezikovnega in književnega pouka. Izpostavi možne oblike učenja (problemsko, sodelovalno, projektno) in učne oblike (frontalni pouk, skupinsko delo, delo v dvojicah, individualno delo).

Nazadnje je opisano vrednotenje dosežkov. Vrednotenje znanja vključuje preverjanje in ocenjevanje. Lahko je diagnostično (ugotavljanje predznanja dijakov), sprotno – delno in celovito (zbiranje in dajanje informacij za omogočanje čim bolj učinkovitega razmerja med poučevanjem in učenjem) ter končno (ob koncu šolskega leta). Obliki preverjanja in ocenjevanja zmožnosti in znanj sta: pisno in ustno. Vrednotenje je notranje (poteka pri pouku) in zunanje (izvaja se pri eksternem delu mature). Dijak dobi v šolskem letu vsaj eno oceno za govorni nastop/igro vlog/ dramatizacijo ter dve oceni za pisna besedila.

2.3.2 Učni načrt za sociologijo iz leta 2008

Učni načrt za sociologijo je bil prav tako sprejet na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008. V osnovi sestavljajo učni načrt enaka poglavja kot učni načrt za slovenščino. Pouku sociologije je namenjenih 70/210 ur (obvezni predmet, izbirni predmet/matura).

Namen sociologije je, da dijake opremi s tistimi znanji in spretnostmi, ki so pomembni in potrebni za razumevanje lastnega osebnega kot tudi za razumevanje širših družbenih pojavov in procesov. Sociologija tako usposablja dijake za samostojno uporabo ključnih socioloških idej in ustreznih metod pri analizi družbenih pojavov in lastnega življenja ter omogoča tvorno vključevanje v družbo.

V nasprotju z učnim načrtom za slovenščino predmet sociologija ne izpostavlja ključnih kompetenc neposredno, jih pa opisuje v splošnih ciljih kot npr.:

- občutljivost za zaznavanje družbenih vprašanj, procesov, pojavov;
- sposobnost razumevanja temeljnih socioloških koncepcij in teoretičnih pristopov ter njihove uporabe pri razumevanju in pojasnjevanju družbenih pojavov;
- sposobnost refleksije lastnega socialnega položaja in oblikovanje stališč, prepričanj, predsodkov;
- sposobnost kritičnega odnosa do družbenega delovanja;
- sposobnost za demokratično državljanstvo ipd. (Učni načrt za sociologijo, 2008, str. 6)

Učni načrt za sociologijo, tako kot učni načrt za slovenščino, ločuje med splošnimi in posebnimi znanji. Splošna znanja so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo in so namenjena vsem dijakom, zato jih mora učitelj obvezno obravnavati. Posebna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj obravnava glede na zmožnosti in interese dijakov.

Medpredmetno povezovanje je konceptirano podobno kot v učnem načrtu za slovenščino, le da učni načrt za sociologijo ob smiselnih povezavah navede tudi določene širše teme. Posebej nas je zanimala opredelitev medpredmetnega povezovanja s slovenščino. Slovenščina je v učnem načrtu za sociologijo zgolj omenjena, navedena. Naj poudarimo, da učni načrt za slovenščino prav tako zgolj navede sociologijo kot eno izmed možnih povezav. Gre torej za obojestransko potrditev, da medpredmetne

povezave med tema dvema predmetoma obstajajo, niso pa razdelane, tematsko opredeljene.

Pogledali smo tudi navedbe ostalih medpredmetnih povezav, ki jih predvideva učni načrt za sociologijo.

Tabela 5: Navedba predmetov in število predlaganih tem za medpredmetne povezave v učnem načrtu za sociologijo iz leta 2008.

Predmet	Število predlaganih tem za medpredmetne povezave	
	Število	odstotek
zgodovina	7	28
psihologija	5	20
geografija	4	16
filozofija	6	24
biologija	1	4
matematika	2	8
slovenski jezik	0	0
Skupaj	25	100

Iz tabele razberemo, da je v primerjavi z drugimi predmeti slovenščina slabo zastopana kot možen predmet za medpredmetno povezovanje. Navedene ni niti ene predlagane teme za povezovanje, medtem ko jih ima npr. zgodovina sedem in filozofija šest.

Med didaktičnimi priporočili navaja učni načrt za sociologijo, da je pomembno, da dijaki in dijakinje spoznajo medsebojno povezanost posameznih družbenih pojavov ter da uporabljajo sociološka znanja tudi pri drugih predmetih.

2.4 Učbenik – temeljno učno gradivo

*»Vsi učbeniki so knjige, vse knjige niso učbeniki!«
(Malić 1992, str. 34)*

Kaj sploh učbenik je, kako je sestavljen, katerim kriterijem mora zadostiti? Najprej je potrebno podrobneje spoznati in definirati, kaj učbenik je, da bomo lahko kasneje ugotavljali, ali so izbrani učbeniki kvalitetni ali ne, in ali navajajo medpredmetne povezave.

2.4.1 Kaj je učbenik?

Pojem učbenika je zakonsko opredeljen kot osnovno učno gradivo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma katalogu znanja. Z didaktično-metodično organizacijo vsebin in prirejeno likovno ter grafično opremo podpira poučevanje in učenje. Vsebina in struktura učbenika omogočata samostojno učenje udeležencev izobraževanja in pridobivanje različnih ravni in vrst znanja. /.../ Učbenik je vezan na šolski predmet oz. vsebinsko-didaktični sklop, razred in določeno stopnjo izobraževanja.« (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 2006)

V didaktiki je definiran kot osnovna šolska knjiga, ki sledi učnemu načrtu in v kateri so strokovnoznanstvene vsebine didaktično transformirane (uskaljene s cilji, s stopnjo razvoja in načinom motivacije učencev, s šolskim programom) (Krakar Vogel 2004).

Učbenik naj bi spodbujal vedoželjnost (učenca naj usmerja v iskanje dodatnih informacij v drugih virih), ustvarjalnost, omogočal individualizacijo, kooperacijo med učenci, pomagal razvijati jezikovno kulturo in vrednote, kot so kritičnost, demokratično mišljenje, enakost spolov, strpnost in sožitje (Žbogar 2000a).

Najlažje pa pojem učbenika opredelimo na podlagi njegovih bistvenih značilnosti, ki jih je Poljak strnil v štiri točke:

1. učbenik je osnovna šolska knjiga, v nasprotju z drugimi knjigami, ki so dopolnilna in pomožna literatura med šolanjem,
2. učbenik je pisan na podlagi predpisanega učnega načrta in predmetnika, medtem ko druga strokovna, znanstvena in umetniška literatura ni,
3. učbenik učenci skorajda vsakodnevno uporabljajo, da se izobražujejo in samoizobražujejo, medtem ko drugo literaturo preučujejo občasno,
4. po svojem osnovnem namenu mora biti učbenik didaktično oblikovan zaradi racionalnejšega, boljšega, bolj ekonomičnega in učinkovitega izobraževanja, ostala literatura pa ni in ne more biti (Poljak 1983, str. 18).

2.4.2 Struktura učbenika

Učbenike so analizirali že različni avtorji, npr. Malić (1986 in 1992), Zuev (1988), Ferbar (1992), Jurman (1999), Trškan (2002). Strukturo učbenika so v večini vsi razdelili na dva ali več delov, ki pa so jih različno poimenovali: Malić in Trškan govorita o zunanji in notranji strukturi, Zuev o besedilni in nebesedni komponenti,

Ferbar o pojmovni, procesni in tematski orientiranosti ter Jurman o vsebinski, oblikovni, spoznavni in tehnični determinanti.

Lastnosti posameznih elementov zunanje in notranje strukture učbenika so opredeljene tudi v Normativih in merilih za izdelavo učbenikov v smeri zmanjševanja teže šolskih torbic, ki ga je na podlagi Pravilnika o potrjevanju učbenikov pripravil Zavod RS za šolstvo (Uradni list RS, št. 57, 2. 6. 2006):

1. Zunanja struktura

- Format: praviloma A4 (21,0 x 29,7 cm) ali B5 (17,6 x 25,0 cm) oziroma njuni izpeljanki.
- Vezava: je ponavadi broširana in šivana. Namenjena večletni uporabi. Glede na posamične vsebinske in metodično-didaktične zahteve posameznega predmeta je možna tudi integralna, poltrda vezava.
- Obseg: določajo starostna stopnja udeležencev izobraževanja, posebnosti predmeta oz. predmetnega področja, učni načrt in število ur pouka. Za priporočljiv obseg učbenika veljata dve strani učbenika na šolsko uro (mogoče tudi razmerje 1:1, 3:1).
- Vrsta papirja: uporablja se papir proizveden v skladu z normami s področja varovanja okolja. Za tisk knjižnega bloka učbenikov se uporabljajo mat papirji nižjih gramatur. Uporabljajo se praviloma brezlesni papirji minimalne gramature 70 g/m^2 oziroma maksimalne 90 g/m^2 . Pri učbenikih za predmete s posebnimi vsebinskimi in metodično-didaktičnimi zahtevami (barvna jasnost slikovnega gradiva) je mogoče uporabiti 90 g/m^2 premazni papir, izjemoma do 130 g/m^2 . Za ovitek knjižnega bloka se uporabljajo kartoni od 250 g/m^2 do 300 g/m^2 .
- Pisava: vrsta in velikost črk v učbeniku je odvisna od starosti učencev. Izbirajo se grafično jasne pisave, razmiki med natisnjenimi znaki omogočajo preglednost in berljivost. Velikosti črk so naslednje

- velikost 12 – 14 pt. (point typographique) za osnovno besedilo v nižjih razredih osnovnošolskega izobraževanja,
 - velikost 11 – 13 pt. praviloma za osnovno besedilo v višjih razredih osnovnošolskega, gimnazijskega ter strokovnega izobraževanja in
 - velikost 9 – 11 pt. praviloma za opise prilog, kart, načrtov, formul, nalog.
- Likovna oprema: mora biti vsebinsko usklajena z besedilom učbenika. Namenjena je povečevanju razumljivosti besedila, motiviranju za pridobivanje novega znanja, razvijanju estetskih vrednot. Razmerje med obsegom celotnega besedila in ilustrativnega gradiva mora biti skladno z zahtevami in posebnostmi predmeta oz. predmetnega področja ter učnim načrtom.
 - Jezik in stil pisanja: jasen in nazoren.

2. Notranja struktura (Trškan, 2002, str. 467-471):

- Besedilo: je osnova notranje strukture. Predstavlja znanje določenega predmeta. Na osnovi tega avtor strukturira vsebino v poglavja oz. široke teme in podteme.
- Slikovno gradivo: naredi učbenik bolj učinkovit, pester in kompozicijsko bogat. Najpogostejše oblike: fotografije, karikature, skice, grafi, statistične tabele, zemljevidi ipd.
- Pisni viri: so odlomki iz primarnih virov (npr. pričevanja, govori, uradni dokumenti, pogodbe ipd.) in odlomke iz sekundarnih virov (literarnih del, znanstvenih monografij). Lahko so daljši ali krajši in so v tesni povezavi z učbeniškim besedilom, saj učbeniško vsebino razširjajo ali poglobljajo.

- Slovar pojmov: učencem olajša branje in razumevanje učbeniškega besedila. Pojmi so lahko predstavljeni na koncu učne teme ali na koncu učbenika v obliki slovarčka pojmov.
- Naloge: sodobni učbeniki vsebujejo naloge že na začetku besedila (poglavja in tem), da uvajajo učence v branje vsebine učbenika. Najpogostejše naloge zahtevajo krajši odgovor oz. krajše esejske naloge ter naloge pojasnjevanja in interpretiranja. Pri nalogah učenci vadijo senzorične ali miselne dejavnosti. Kriteriji za učinkovite naloge so razumljivost, primernost oz. ustreznost učencem na določenem nivoju; veljavnost; izvršljivost, določenost in združljivost. Naloge in vprašanja v učbeniku poskušajo odvrniti učenca od pasivnega branja, mehničnega osvajanja in verbalne reprodukcije formalno naučene učne snovi ter navajajo na aktiven pristop, analiziranje, sintetiziranje, ocenjevanje ipd.

2.4.3 Kriteriji za kakovosten učbenik

*Učbenik ni in ne more biti edini vir znanja.
Vrednost učbenika se potrjuje celo s tem, koliko in kako
usmerja učence na druge vire znanja.
(Pedagoška enciklopedija, 1989)*

Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (v Kriteriji kakovosti za učna gradiva, 2009) poda naslednje kriterije kakovosti za učna gradiva:

- struktura gradiva je jasna in pregledna,
- upoštevana so tehnična navodila za oblikovanje gradiva,
- multimedijski elementi (slike, AV, animacije, ...) so kakovostni,
- gradivo je usklajeno s cilji izobraževalnega programa,
- gradivo je usklajeno s cilji izobraževalnega programa,
- gradivo je učno-ciljno zasnovano,
- gradivo spodbuja razvoj splošnih/ključnih kompetenc,
- uporabljen je induktivni pristop – od konkretnega k splošnemu,
- gradivo je strokovno ustrezno,
- besedilo je jezikovno pravilno in ustrezno,
- gradivo je metodično-didaktično prilagojeno potrebam ciljne skupine,
- gradivo vsebuje motivacijske elemente,

- gradivo spodbuja aktivno učenje,
- gradivo vsebuje aktivnosti na različnih ravneh znanja, prevladujejo aktivnosti na višjih taksonomskih stopnjah,
- gradivo ponuja predloge za medpredmetno povezovanje.

Ti kriteriji predstavljajo eno izmed možnosti, s katerimi lahko vrednotimo kakovost učbenika. Kakovostni učbenik pa mora upoštevati tudi splošna didaktična načela, ki veljajo v sodobni šoli. Kovač (v Kovač idr., 2005, str 28) navede tista, za katere meni, da jih je mogoče najočitneje upoštevati pri presoji didaktične ustreznosti učbenika:

- **vsebina učbenika:** načelo nazornosti, stvarno-logične pravilnosti, strukturiranosti in sistematičnosti pouka;
- **razmerje oz. odnos do učenca:** načela razvojne bližine, individualizacije, vzgojnosti;
- **dejavnost/aktivnost učencev:** načelo aktivnosti in problemskosti;
- **organizacija učnega procesa:** načelo ekonomičnosti in racionalnosti.

Strokovni svet Republike Slovenije potrdi določen učbenik, če

- je skladen s cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji;
- je po ciljeh, standardih znanja in vsebinah usklajen z veljavnim učnim načrtom oz. katalogom znanja;
- je skladen s sodobnimi spoznanji stroke oz. strok, ki opredeljujejo predmet oz. poklicno področje;
- je metodično-didaktično ustrezen;
- v skladu z normativi in merili, ki jih sprejme Zavod RS za šolstvo, prispeva k zniževanju teže šolskih torbic;
- je primeren razvojni stopnji in starosti udeležencev izobraževanja. (Uradni list RS, št. 57, 2. 6. 2006)

Potrjen učbenik je pri pouku mogoče uporabljati kot učno gradivo. Za šolsko leto je lahko potrjenih več učbenikov¹⁰, od posameznega učitelja pa je odvisno, kateri učbenik bo izbral.

¹⁰ Seznam veljavnih učbenikov objavi Zavod RS za šolstvo v Katalogu učbenikov.

2.4.4 Učbenik za pouk književnost

Učbenik za pouk književnosti vsebuje z učnim načrtom usklajeno učno snov za pouk književnosti. Največkrat torej vsebuje literarna besedila in literarnovedne vsebine ter je didaktično oblikovan. Sredstva didaktičnega oblikovanja imenujemo didaktični instrumentarij (razlage besedil, stvarna pojasnila, vprašanja, slike, preglednice ipd.). Zaradi literarnih besedil, ki so namenjena literarnemu branju, učbenik za književnost pogosto imenujemo berilo (včasih tudi čitanka) (Krakar Vogel 2004).

»Sodoben učbenik za književnost /.../ ima nekatere splošne lastnosti (določnice), skupne učbenikom za vse predmete, kakor jih navajajo različni predmetni strokovnjaki in pedagogi, ter nekatere specifične lastnosti (določnice), povezane s poukom književnosti«. (Žbogar 2000a, str. 38)

Kakor ugotavlja A. Žbogar (2000a) so:

A) Splošne določnice sodobnega učbenika:

- je del sodobne izobraževalne tehnologije;
- je uresničevalec organiziranega oz. institucionaliziranega vzgojno-izobraževalnega sistema – tj. usklajen je z veljavnim učnim načrtom za določen predmet, njegovo izdajanje poteka po določenih zakonskih predpisih;
- namenjen je učencem, ne kot vir pasivnega sprejemanja, ampak kot vir dejavnega učenja, ustvarjalne komunikacije z določeno vsebino, vodnik po vsebini in po procesih učenja in spoznavanja;
- namenjen je učiteljem kot praktični didaktični pripomoček, kako voditi vzgojno-izobraževalni proces v skladu s sodobnimi pojmovanji učenja in pouka;
- ima sodobnim zahtevam primerno informacijsko vrednost, ki spodbuja dejavno učenje (vaje, naloge);
- avtorstvo takega učbenika je timsko delo, pri katerem sodelujejo področni strokovnjaki, praktiki, didaktiki, oblikovalci ...

B) Specifične določnice učbenika za književnost:

- Učbenik mora imeti ustrezni informacijsko vrednost:
 - razporeditev književnih besedil in književnovednih razlag;
 - primerno, motivacijsko in vsebini ustrezno likovno-grafično opremo.
- Učbenik mora imeti ustrezno didaktično vrednost, viden predvsem v vajah in nalogah, ki morajo spodbujati stik z leposlovjem v okviru:
 - prenosniško-komunikacijskih dejavnosti;
 - spoznavno-sprejemnih dejavnosti.

V šolskem letu 2012/2013 se lahko v Sloveniji v gimnazijah za pouk književnost uporabljajo trije učbeniški sestavi, in sicer¹¹:

- 1) V. Matajca et al.: BERILO 1, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, MKZ. Leto potrditve: 2010. **(K/1)**¹²

D. Pavlič et al.: BERILO 2, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, MKZ. Leto potrditve: 2010. **(K/2)**

D. Pavlič et al.: BERILO 3, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, MKZ. Leto potrditve: 2009. **(K/3)**

D. Pavlič et al.: BERILO 4, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 4. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, MKZ. Leto potrditve: 2010. **(K/4)**

- 2) B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 1, berilo in učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, DZS. Leto potrditve: 2009. **(K/5)**

B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 2, berilo in učbenik za slovenščino v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, DZS. Leto potrditve: 2007. **(K/6)**

¹¹ V seznamu so navedeni vsi učbeniki, ki so objavljeni v Katalogu učbenikov za srednje šole za šolsko leto 2012/2013 za predmet slovenščina: https://soca1.mss.edus.si/Trubar/Javno/izpisfilter.aspx?tip=pdf&id=vFilter_lbKatalogUcbenikovOSVsi.

¹² Oznaka za učbenike, ki jih bomo uporabljali v analizi empiričnega dela.

B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 3, berilo in učbenik za slovenščino v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, DZS. Leto potrditve: 2010. (K/7)

D. Ambrož et al.: BRANJA 4, berilo in učbenik za slovenščino v 4. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, DZS. Leto potrditve: 2011. (K/8)

3) J. Kos: SVET KNJIŽEVNOSTI 1, učbenik za slovenščino-književnost v 1. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja, ZALOŽBA OBZORJA. Leto potrditve: 2009.

J. Kos, T. Virk: SVET KNJIŽEVNOSTI 2, učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in srednjih tehniških oz. strokovnih šol, ZALOŽBA OBZORJA. Leto potrditve: 2010.

J. Kos, T. Virk: SVET KNJIŽEVNOSTI 3, učbenik za slovenščino-književnost v 3. letniku splošnih in strokovnih gimnazij, ZALOŽBA OBZORJA. Leto potrditve: 2011.

V empiričnem delu diplomske naloge bomo predstavili analizo zunanje in notranje strukture dveh učbeniških sestavov za pouk književnosti od 1. do 4. letnika gimnazij: *Berilo 1–4* in *Branja 1–4*¹³.

2.4.5 Učbenik za sociologijo

Naloge učbenika za sociologijo lahko strnemo v naslednjih vsebinskih sklopih (Židan 2004):

- vrednost in objektivno kritična moč razsojanja,
- državljanska pismenost,
- družboslovna pismenost,
- edukacija za strpnost,
- edukacija za individualnost, njeno razvijanje ter spoštovanje,
- edukacija za multikulturalnost,
- samoizobraževanje,

¹³ Za analizo učbeniškega sestava J. Kosa in T. Virka *Svet književnosti 1–3* se nismo odločili, ker ne vsebuje učbenika za 4. letnik in bi ga težje primerjali s sestavoma *Berilo 1–4* in *Branja 1–4*.

- kultura, civiliziranost, plemenitost, humanost, človečnost,
- edukacija za demokratično izobraževanje,
- oblikovanje identitete,
- učenje državljske kulture,
- izobraževanje za človekov razvoj,
- vseživljenjsko učenje.

Učbenik za sociologijo mora biti čim bolj raziskovalno naravnani, dijake mora usmerjati k različnim virom informacij ter spodbujati medpredmetne povezave in samostojno delo.

V šolskem letu 2012/2013 se lahko v Sloveniji v gimnazijah za pouk sociologije uporabljajo naslednji učbeniki¹⁴:

- 4) Barle Lakota et al.: UVOD V SOCIOLOGIJO, učbenik za sociologijo v 2. oz. 3. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS. Leto potrditve: 2010. (S/1)
- 5) Barle Lakota et al.: SOCIOLOGIJA, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja z 280 ur, DZS. Leto potrditve: 2009.
- 6) M. Počkar, M. Tavčar Krajnc: SOCIOLOGIJA, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS. Leto potrditve: 2011. (S/2)

V empiričnem delu diplomske naloge bomo predstavili analizo zunanje in notranje strukture dveh učbenikov: *Uvod v sociologijo* in *Sociologija*¹⁵.

¹⁴ V seznamu so navedeni vsi učbeniki, ki so objavljeni v Katalogu učbenikov za srednje šole za šolsko leto 2012/2013 za predmet sociologija: https://soca1.mss.edus.si/Trubar/Javno/izpisfilter.aspx?tip=pdf&id=vFilter_lbKatalogUcbenikovOSVsi.

¹⁵ Za analizo učbenika Barle Lakota et. al. *Sociologija* se nismo odločili, ker smo smatrali, da ima zaradi istih avtorjev podobne lastnosti kot učbenik *Uvod v sociologijo*.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Analiza učbenikov za književnost in sociologijo

3.1.1 Vzorec

Za analizo gimnazijskih učbenikov pouka književnosti in sociologije z vidika medpredmetnega povezovanja smo izbrali 10 učbenikov, ki jih je za šolsko leto 2012/2013 potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje in so bili objavljeni v Katalogu gradiv in potrebščin za omenjeno šolsko leto. Lahko jih razdelimo v dve skupini, in sicer v učbenike za pouk književnosti in učbenike za sociologijo. V prvi skupini je osem učbenikov, v drugi skupini pa sta dva. V razdelkih 2.4.4 in 2.4.5 smo navedli podatke o posameznih učbenikih (naslove, avtorji, založbe itn.) in določili oznake za učbenike, ki jih bomo uporabljali v analizi, preglednicah in interpretaciji izidov namesto naslovov in/ali drugih identifikacijskih znakov (K/1–8, S/1–2).

Prvi del (analiza zunanje strukture) je zajel učbenike kot celote, v drugi del (analiza notranje strukture) pa smo zajeli le nekatere njihove dele. V teh primerih smo v vsakem od izbranih učbenikov dodatno izbrali vzorce strani, ki so postali predmet analize. Vzorce smo izbirali po ključu, in sicer smo analizirali vsako tisto stran, ki je vsebovala naloge oz. vaje, ki spodbujajo medpredmetno povezovanje.

3.1.2 Postopek¹⁶

Navedene učbenike smo analizirali na podlagi njihove zunanje in notranje strukture.

Zunanja struktura zajema:

- osnovne podatke,
- obseg,
- format,
- vezavo,

¹⁶ A. Žbogar (2007) je opravila Analizo učbenikov za strokovne in poklicne šole (1975–2000) glede na njihovo informacijsko (tehnična opremljenost in vsebinska zgradba) in didaktično vrednost (metode in cilji). Ker potrebujemo enotno analitično mrežo, smo se odločili poenotiti terminologijo s področja književnosti in sociologije. Izraz zunanja struktura zajema značilnosti tehnične opremljenosti: likovno-grafična podoba, papir, tisk, vezava, format ipd.; izraz notranja struktura pa ustreza didaktični vrednosti (analiza nalog oz. vaj).

- vrsta in velikost pisave in
- likovno–grafično opremo.

Notranja struktura pa obsega analizo nalog oz. vaj, ki se navezujejo na medpredmetno povezovanje, in sicer:

- število medpredmetnih nalog oz. vaj v posameznem učbeniku,
- število medpredmetnih nalog oz. vaj v posameznem poglavju,
- uvrstitev medpredmetnih nalog oz. vaj v posamezna predmetna področja,
- primerjavo obeh skupin učbenikov (književnost/sociologija).

3.1.3 Rezultati analize in interpretacija

Vseh deset učbenikov (osem za pouk književnosti, dva za pouk sociologije) smo analizirali in med seboj primerjali na podlagi njihove zunanje in notranje strukture. Ugotovitve in rezultati so sledeči:

3.1.3.1 Zunanja struktura

Pri analizi zunanje strukture učbenikov smo se opirali predvsem na normative in merila za izdelavo učbenikov, ki jih je na podlagi Pravilnika o potrjevanju učbenikov pripravil Zavod RS za šolstvo (Uradni list Republike Slovenije, št. 57, 2. 6. 2006). Na podlagi likovno-grafičnih zahtev in tehničnih normativov smo analizirali zunanjo strukturo učbenikov, ki poleg osnovnih podatkov zajema tudi obseg, format, vezavo, vrsto in velikost pisave ter likovno opremo.

3.1.3.1.1 Osnovni podatki

Vsak izmed izbranih učbenikov obsega osnovne podatke, ki se načeloma nahajajo na drugi strani učbenika. Osnovni podatki posameznih učbenikov tako obsegajo:

- a) **BERILO 1, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/1).**

Slika 2: Naslovna stran učbenika BERILO 1.

Avtorji: mag. Klemen Lah, Bernarda Rovtar, Janja Perko, dr. Vanesa Matajc

Ilustratorja: Matej Kocjan, Zvonko Čoh

Recenzentke: dr. Darja Pavlič, Nada Barbarič, Lucija Mejač Petek

Strokovni pregled: dr. Marko Juvan

Konceptualna zasnova in priprava DVD-ja: mag. Savina Zwitter

Urednica: Alenka Kepic Mohar

Lektorica: Vera Jakopič

Slikovno gradivo: Arhiv MKZ in drugi

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2007

Glavni direktor: Milan Matos

Izvršni direktor Programov: Bojan Kuhar

Direktorica Založništva učbenikov: Maja Jug Hartman

Prelom in priprava za tisk: Boex DTP, d. o. o.

Oblikovala in opremila: Barbara Jenko

Tehnična urednica: Barbara Jenko

Urednik ilustracij: Pavle Učakar

Tisk: Euroadria, d. d., Ljubljana, 2007

Prvi natis

b) BERILO 2, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/2).

Slika 3: Naslovna stran učbenika BERILO 2.

Avtorji: dr. Darja Pavlič, dr. Marijan Dovič, mag. Klemen Lah, Bernarda Rovtar, Janja Perko

Ilustratorji: Zvonko Čoh in drugi

Recenzenti: dr. Tone Smolej, Nada Barbarič, Brane Šimenc

Urednica: Alenka Kepic Mohar

Lektorica: Aleksandra Lutar Ivanc

Slikovno gradivo: Arhiv MKZ, Narodna galerija Ljubljana in drugi

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2008

Glavni direktor: Milan Matos

Izvršni direktor Programov: Bojan Kuhar

Direktorica Založništva učbenikov: Maja Jug Hartman

Oblikovala in opremila: Barbara Jenko

Tehnična urednica: Barbara Jenko

Tisk: Euroadria, d. d., Ljubljana, 2008

Naklada: 4000 izvodov

Prvi natis

c) **BERILO 3, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/3).**

Slika 4: Naslovna stran učbenika BERILO 3.

Avtorji: dr. Darja Pavlič, dr. Tone Smolej, dr. Mateja Pezdirc Bartol, mag. Klemen Lah, Bernarda Rovtar, Janja Perko

Ilustratorji: Zvonko Čoh in drugi

Recenzenti: dr. Vanesa Matajč, Valentina Kobal, Nada Barbarič

Urednika: Alenka Kepic Mohar, Petja Škorjanc

Lektorica: Aleksandra Lutar Ivanc

Slikovno gradivo: Arhiv MKZ, Moderna galerija Ljubljana in drugi

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2009

Predsednik uprave: Peter Tomšič

Izvršni direktor Založništva: dr. Miha Kovač

Direktorica Založništva učbenikov: Maja Jug Hartman

Likovno-tehnični urednik: Miha Bogovčič

Opremila: Barbara Jenko

Tisk: Tiskarna Grafika Soča, d. d., Nova Gorica, 2009

Naklada: 4000 izvodov

Prvi natis

d) BERILO 4, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 4. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/4).

Slika 5: Naslovna stran učbenika BERILO 4.

Avtorji: dr. Darja Pavlič, dr. Mateja Pezdirc Bartol, dr. Klemen Lah, Bernarda Lenaršič, Janja Perko

Recenzenta: dr. Vanesa Matajč, mag. Andrej Bartol

Slikovno gradivo: Arhiv MKZ, gledališki arhiv SNG Drama Ljubljana, Slovenski gledališki muzej, Fotodokumentacija Dela, Marjan Garbajs, SSG Trst in drugi

Ilustracije: Tanja Komadina

Urednica: Alenka Kepic Mohar

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2011

Za založbo: Peter Tomšič

Glavni urednik: Miha Kovač

Vodja Izobraževalnega uredništva: Senja Požar Horvat

Oblikovanje, prelom in oprema: Manca Švara

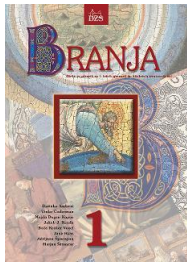
Tehnični urednik: Peter Svetek

Tisk: Grafika Soča, d.o.o, Nova Gorica, 2011

Naklada: 2500 izvodov

Prvi ponatis

- e) **BRANJA 1, berilo in učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/5).**

Slika 6: Naslovna stran učbenika BRANJA 1.

Avtorica vsebinske in didaktične zasnove: prof. dr. Boža Krakar Vogel

Avtorji posameznih poglavij: Darinka Ambrož, prof. (*Orient, Renesansa*)

dr. Vinko Cuderman (*Antika*)

mag. Majda Degan Kapus (*Ljudsko slovstvo*)

prof. dr. Boža Krakar Vogel (*Osnove literarne teorije*)

Jakob J. Kenda (*Mladinsko pripovedništvo*)

mag. Jana Kvas (*Biblija, Reformacija, Protireformacija*)

mag. Adrijana Špacapan, prof. (*Srednji vek*)

mag. Marjan Štrancar (*Barok in klasicizem,*
Razsvetljenstvo)

Strokovno pregledali: prof. dr. Irena Novak Popov

Katarina Torkar Papež, prof.

prof. dr. Tomo Virk

Jezikovno pregledala: Nuša Radinja, prof.; Marjan Kunej, prof.

Korigirala: Jasna Berčon

Slikovno gradivo izbrali: Majda Degan Kapus, Igor Gedrih, Ksenja Konvalinka,
Cene Omerzel

Urednica in urednica: Majda Degan Kapus

Likovno-grafična urednica: Saša Hanuna

Oblikovanje, oprema in računalniški prelom: Ksenija Konvalinka

Glavna urednica: Tanja Železnik

Izvršna direktorica Divizije založništva: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

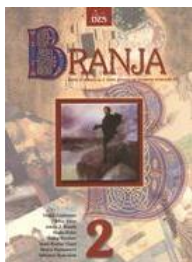
Ljubljana, 2009

Prva, prenovljena izdaja, prvi natis

Naklada: 6000 izvodov

Tisk: MA-TISK d. o. o.

f) BRANJA 2, berilo in učbenik za slovenščino v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/6).

Slika 7: Naslovna stran učbenika BRANJA 2.

Avtorica vsebinske in didaktične zasnove: prof. dr. Boža Krakar Vogel

Avtorji posameznih poglavij: dr. Vinko Cuderman (*Realizem – ruska književnost*)

Silvo Fatur, prof. (*Romantika*)

Jakob J. Kenda (*Kriminalka*)

Samo Koler, prof. (*Realizem, Realizem na Slovenskem – pesništvo*)

Rajko Korošec, prof. (*Nova romantika, dekadenca, simbolizem*)

Mojca Poznanovič, prof. (*Realizem na Slovenskem – proza*)

Adrijana Špacapan, prof. (*Romantika na Slovenskem*)

Strokovno pregledali: prof. dr. Irena Novak Popov

Katarina Torkar Papež, prof.

prof. dr. Tomo Virk

Svetovala: Igor Gedrih, prof.

Cene Omerzel, prof.

Jezikovno pregledala: Nuša Radinja, prof.

Korigirala: Jasna Berčon

Slikovno gradivo izbrali: Vesna Velkovich Bukilica, Majda Degan Kapus,
Igor Gedrih, Cene Omerzel, Tanja Viher

Urednica in redaktorica: Majda Degan Kapus

Likovno-grafična urednica: Saša Hanuna

Oblikovanje, oprema in računalniški prelom: Ksenija Konvalinka

Glavna urednica: Tanja Železnik

Izvršna direktorica Divizije založništva: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

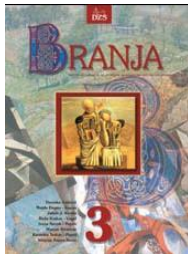
Ljubljana, 2009

Prva, prenovljena izdaja, prvi natis

Naklada: 6000 izvodov

Tisk: Razvedrilo, d. o. o.

g) BRANJA 3, berilo in učbenik za slovenščino v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/7).

Slika 8: Naslovna stran učbenika BRANJA 3.

Avtorica vsebinske in didaktične zasnove: prof. dr. Boža Krakar - Vogel

Avtorji posameznih poglavij:

Darinka Ambrož, prof. (*Svetovna književnost v 20. stoletju – pesništvo in pripovedništvo*)

mag. Majda Degan Kapus (*Slovenska moderna – pesništvo; Književnost v 20. stoletju – pesništvo*)

dr. Jakob J. Kenda (*Fantastika*)

prof. dr. Irena Novak Popov (*Slovenska književnost med moderno in sodobnostjo – pesništvo*)

mag. Marjan Štrancar (*Slovenska književnost med moderno in sodobnostjo – pripovedništvo; dramatika v vseh poglavjih*)

Katarina Torkar Papež, prof. (*Slovenska moderna - pripovedništvo*)

prof. dr. Alojzija Zupan Sosič (*Svetovna književnost v 20. Stoletju - pripovedništvo*)

Strokovno pregledala: Brane Šimenc, prof.

prof. dr. Tomo Virk

Jezikovno pregledala: Nuša Radinja, prof.

Korektorica: Jasna Berčon

Izbor slikovnega gradiva: Vesna Velkoverh Bukilica, prof.

Majda Degan Kapus, prof.

Igor Gedrih, prof.

Cene Omerzel, prof.

Tanja Viher, prof.

Ksenija Konvalinka

Urednica in redaktorica: Majda Degan Kapus

Likovno-grafična urednica: Saša Hanuna

Oblikovanje, oprema in računalniški prelom: Ksenija Konvalinka

Glavna urednica: Tanja Železnik

Izvršna direktorica Divizije založništev: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

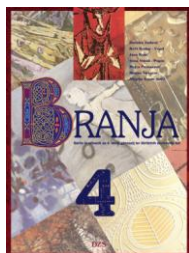
Ljubljana, 2010

Prvi natis

Naklada: 4000 izvodov

Tisk: Razvedrilo, d. o. o.

h) BRANJA 4, berilo in učbenik za slovenščino v 4. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, (K/8).

Slika 9: Naslovna stran učbenika BRANJA 4.

Avtorica vsebinske in didaktične zasnove: prof. dr. Boža Krakar Vogel

Avtorji posameznih poglavij: mag. Jana Kvas (*Pesništvo*)

prof. dr. Irena Novak Popov

Darinka Ambrož, prof. (*Pripovedništvo*)

Mojca Poznanovič

prof. dr. Alojzija Zupan Sosič

mag. Marjan Štrancar (*Pripovedništvo; Dramatika*)

dr. Jakob J. Kenda (*Spominska proza, biografija in potopis*)

Strokovno pregledali: Peter Kolšek, prof.

Brane Šimenc, prof.

Katarina Torkar Papež, prof.

prof. dr. Tomo Virk

Strokovno svetovali: Igor Gedrih, prof.

Cene Omerzel, prof.

dr. Janja Žitnik

Jezikovno pregledala: Nuša Radinja, prof.

Urednica in urednica: Majda Degan Kapus

Likovno-grafična urednica: Saša Hanuna

Ilustracije: Ksenija Konvalinka

Oblikovanje, oprema in računalniški prelom: Ksenija Konvalinka

Glavni urednik: Vasja Kožuh

Izvršna direktorica Divizije založništva: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

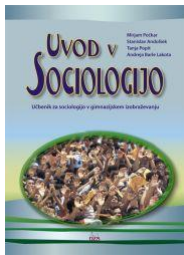
Ljubljana, 2011

Druga izdaja, prvi natis

Naklada: 3000 izvodov

Tisk: Korotan – Ljubljana, d. o. o.

i) UVOD V SOCIOLOGIJO, učbenik za sociologijo v 2. oz. 3. letniku gimnazijskega izobraževanja, (S/1).

Slika 10: Naslovna stran učbenika UVOD V SOCIOLOGIJO.

Učbenik so napisali:

mag. Mirjam Počkar,
dr. Stanislav Andolšek,
Tanja Popit,
dr. Andreja Barle Lakota

Redakcija:

Mirjam Počkar

Gradivo sta strokovno pregledali:

dr. Marina Tavčar Krajnc in
Mira Jenžekovič, prof.

Gradivo je jezikovno pregledala:

Tončka Stanonik, prof.

Ilustracije je narisal:

Darko Birsa, akad. grafik

Uredila: Jana Šmagelj

Likovno-grafično uredila: Alma Urbanija

Oblikovanje opreme: Metka Škrabar

Glavni urednik: Vasja Kožuh

Direktorica Divizije založništev: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

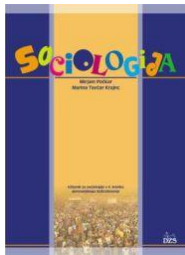
Ljubljana, 2011

Prva izdaja

Naklada: 3000 izvodov

Natisnila: Grafika Soča, d. o. o.

j) SOCIOLOGIJA, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, (S/2).

Slika 11: Naslovna stran učbenika SOCIOLOGIJA.

Učbenik sta napisali: mag. Mirjam Počkar in dr. Marina Tavčar Krajnc

Gradivo sta strokovno pregledala: dr. Ivan Bernik in Mira Jenžekovič, univ. dipl. soc.

Gradivo je jezikovno pregledala: Maja Nemec, prof.

Ilustracije, fotografije in tehnične risbe: Darko Birsa, akad. grafik

Uredila: Jana Šmagelj

Likovno-grafično uredila in opremila: Helena Vrišer

Glavni urednik: Vasja Kožuh

Direktorica Divizije založništev: Ada de Costa Petan

Zadnja stran:

Izdala in založila: DZS, založništvo in trgovina, d. d.

Za založbo: Bojan Petan

Ljubljana, 2011

Prva izdaja

Naklada: 2000 izvodov

Natisnila: Grafika Soča, d. o. o.

V vsakem učbeniku, največkrat na 2. strani, se nahajajo osnovni podatki, ki zajemajo imena tistih, ki so kakorkoli sodelovali pri pripravi in izdaji učbenika. Tako je tudi v vseh desetih učbenikih za književnost in sociologijo, ki smo jih pregledali in analizirali.

Analiza osnovnih podatkov je pokazala, da se učbeniki med seboj povezujejo v tri sestave: K/1–4, K/5–8 in S/1–2. Pri navedbi osnovnih podatkov prvi sestav učbenikov vsebuje vse podatke (tudi o založbi, tisku, natisu – vendar ne o nakladi) na drugi strani, druga dva sestava pa dopolnjujeta osnovne podatke na zadnji strani (o založbi, tisku, natisu, nakladi). Predvidevamo, da je vzrok v različnih založbah: prvi sestav učbenikov je izdala in založila Mladinska knjiga Založba, d. d., drugega pa DZS, d. d. Kljub temu lahko povzamemo, da vsi učbeniki vsebujejo enake kategorije podatkov. Učbeniki so si med seboj podobni tudi po pisavi, v kateri so podani osnovni podatki: v vseh učbenikih so nazivi posameznih oseb oz. institucij napisani z ležečo pisavo, imena pa navadno (za lažjo predstavo smo podatke prepisali z enako pisavo, kot so zapisani v učbenikih).

3.1.3.1.2 Obseg učbenika

Tabela 6: Obseg izbranih učbenikov.

UČBENIKI	ŠTEVILO STRANI	DODATEK	
K/1	324	+ DVD in zgoščenka	} 1257 strani
K/2	335	+ DVD in zgoščenka	
K/3	354	+ DVD	
K/4	244	+ DVD	
K/5	421	/	} 1619 strani
K/6	445	/	
K/7	431	/	
K/8	322	/	
S/1	211	/	
S/2	243	/	

Učbeniki se med seboj razlikujejo po obsegu. Najobsežnejši je učbenik K/6, ki obsega 445 strani, najmanj strani izmed vseh učbenikov pa obsega učbenik S/1 (211). Poudariti je potrebno, da so učbeniki K/1–8 namenjeni pouku književnosti (znotraj slovenščine), učbeniki S/1–2 pa sociologiji. Obseg je torej sorazmeren namenjenemu številu ur, ki jih imata v gimnazijskem izobraževanju – slovenščina: 560 ur; sociologija: 70/210 ur (obvezni predmet, izbirni predmet/matura). Zanimivo je, da sta sestava K/1–4 in K/5–8 namenjena pouku književnosti od 1.–4. letnika gimnazije, vendar se obseg učbenikov za posamezni letnik izobraževanja razlikuje za približno 100 strani (npr. obseg K/1 :

obseg K/5 = 324 : 421). Skupno imajo torej učbeniki K/1–4 362 strani manj kot učbeniki K/5–8. Predvidevamo, da je vzrok v različni razčlembi vsebine.

Vsebina je v vsakem učbeniku razdeljena na posamezna poglavja oz. zaključene tematske sklope. Pri učbenikih enakega predmeta in izobraževalne stopnje vsebina ni nujno enakega vrstnega reda:

a) K/1

- I. Uvod v književnost (34 strani)
- II. Mitologija in ljudsko slovstvo (20 strani)
- III. Stare orientalske književnosti (20 strani)
- IV. Biblija (30 strani)
- V. Antična književnost (56 strani)
- VI. Srednjeveška književnost (40 strani)
- VII. Renesančna književnost (38 strani)
- VIII. Slovenska protestantska književnost (16 strani)
- IX. Protireformacija in barok (10 strani)
- X. Klasicistična književnost (18 strani)
- XI. Razsvetljenska književnost (24 strani)
 - Slovarček literarnoteoretičnih pojmov (8 strani)
 - /Abecedno kazalo (1 stran)/
 - /Imensko kazalo (1 stran)/

b) K/2

- I. Evropska romantika (70 strani)
- II. Romantika na Slovenskem (72 strani)
- III. Evropski realizem in naturalizem (88 strani)
- IV. Med romantiko in realizmom (66 strani)
- V. Simbolizem, dekadenca, nova romantika (30 strani)
 - /Abecedno kazalo (1 stran)/

c) K/3

- I. Književnost slovenske moderne (100 strani)
- II. Svetovna književnost v prvi polovici 20. stoletja (80 strani)

- III. Od moderne do konca druge svetovne vojne (76 strani)
- IV. Svetovna književnost v drugi polovici 20. stoletja (90 strani)
 - /Abecedno kazalo (1 stran)/

d) K/4

- Slovenska književnost po 2. svetovni vojni (8 strani)
- I. Slovensko pesništvo v drugi polovici 20. stoletja (88 strani)
- II. Slovensko pripovedništvo v drugi polovici 20. stoletja (88 strani)
- III. Slovenska dramatika v drugi polovici 20. stoletja (47 strani)
 - Abecedno kazalo (1 stran)
 - Stvarno kazalo (6 strani)

e) K/5

- Uvod (2 strani)
- 1. Orient (44 strani)
- 2. Biblija (18 strani)
- 3. Antika (62 strani)
- 4. Srednji vek (54 strani)
- 5. Renesansa (62 strani)
- 6. Reformacija (18 strani)
- 7. Barok in klasicizem (38 strani)
- 8. Razsvetljenstvo (40 strani)
- 9. Ljudsko slovstvo/Slovstvena folklor (40 strani)
- 10. S knjižne police – Mladinska književnost (12 strani)
- 11. Osnove literarne teorije (14 strani)
 - Slovarček literarnoteoretičnih pojmov in interpretativnih prvin (1 stran)
 - Imensko kazalo avtorjev (2 strani)
 - Imensko kazalo prevajalcev (1 stran)
 - Viri in literatura (3 strani)

f) K/6

- Uvod (2 strani)
- 1. Predromantika in romantika (94 strani)
- 2. Romantika na Slovenskem (56 strani)

3. Realizem in naturalizem (108 strani)
4. Realizem na Slovenskem (106 strani)
5. Nova romantika, dekadenca in simbolizem (58 strani)
6. S knjižne police – Kriminalka (11 strani)
 - Slovarček literarnoteoretičnih pojmov in interpretativnih prvin (0,5 strani)
 - Imensko kazalo avtorjev (0,5 strani)
 - Imensko kazalo prevajalcev (0,5 strani)
 - Viri in literatura (2 strani)

g) K/7

Uvod (2 strani)

1. Slovenska moderna (116 strani)
2. Svetovna književnost v 20. stoletju (188 strani)
3. Slovenska književnost med moderno in sodobnostjo (98 strani)
4. S knjižne police – Fantastika (15 strani)
 - Slovarček literarnoteoretičnih pojmov in interpretativnih prvin (0,5 strani)
 - Imensko kazalo avtorjev (0,5 strani)
 - Imensko kazalo prevajalcev (0,5 strani)
 - Viri in literatura (3,5 strani)

h) K/8

Uvod (2 strani)

1. Pesništvo (80 strani)
2. Pripovedništvo (150 strani)
3. Dramatika (68 strani)
4. S knjižne police – Spominska proza, biografija in potopis (11 strani)
 - Slovarček literarnoteoretičnih pojmov in interpretativnih prvin (0,5 strani)
 - Imensko kazalo avtorjev (0,5 strani)
 - Viri in literatura (4 strani)

i) S/1

1. Posameznik, družba, sociologija (16 strani)
2. Kultura in socializacija (52 strani)
3. Družbene različnosti in neenakosti (32 strani)

4. Odločanje v skupnosti (44 strani)
5. Izzivi sodobnega sveta (26 strani)
6. Načini in metode raziskovanja v sociologiji (25 strani)
 - Slovar strokovnih pojmov (6 strani)
 - Literatura (4 strani)

j) S/2

1. Družba – zdravje, telo, bolezen (28 strani)
2. Družina (29 strani)
3. Šolanje (25 strani)
4. Religija in verovanjski sistemi (34 strani)
5. Odklonskost in kriminaliteta (34 strani)
6. Množični mediji in komunikacije (23 strani)
7. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja (29 strani)
8. Delo in prosti čas (28 strani)
 - Slovar strokovnih pojmov (6 strani)
 - Literatura (3 strani)

Za vsak učbenik posebej smo izračunali tudi povprečno število strani na poglavje (izvzeli smo uvode – navodila za rokovanje z učbenikom, slovarčke, kazala, vire in literaturo), rezultati so sledeči:

- a) **K/1:** 27,8 strani/poglavje
- b) **K/2:** 65,2 strani/poglavje
- c) **K/3:** 86,5 strani/poglavje
- d) **K/4:** 74,3 strani/poglavje
- e) **K/5:** 41,8 strani/poglavje
- f) **K/6:** 84,4 strani/poglavje
- g) **K/7:** 134 strani/poglavje
- h) **K/8:** 99,3 strani/poglavje
- i) **S/1:** 32,5 strani/poglavje
- j) **S/2:** 28,8 strani/poglavje

Iz navedenega je razvidno, da so učbeniki K/1–4 in K/5–8 podobno členjeni in se vsebinsko prekrivajo. Učbeniki K/1–4 imajo sicer manj obsežna poglavja, ampak se

dopolnjujejo z DVD-jem in zgoščenko, na katerih so zvočni posnetki, dodatna literarna besedila, filmski, glasbeni in gledališki posnetki, viri in literatura, ki podrobneje osvetljujejo določeno obdobje, literarno delo, književno vrsto, avtorja ipd. Učbeniki K/5–8 imajo obsežnejša poglavja, tudi do 134 strani/poglavje. Natančnejši pregled vsebine razkrije, da poleg obveznih besedil vključujejo tudi izbirna besedila, predstavitve nekaterih obdobj, ki so v učnem načrtu zajeta bolj skromno ali so izpuščena, nekaj primerov polliterarnih besedil ipd. Literarnozgodovinskemu sklopu v vsakem učbeniku kot dodatek sledijo besedila v razdelku *S knjižne police* (v K/5 besedila iz mladinske književnosti, v K/6,7,8 pa iz žanrskih sklopov: kriminalka, fantastika, znanstvena fantastika).

Učbenika S/1 in S/2 se vsebinsko nadgrajujeta, saj je prvi namenjen obveznemu ali izbirnemu predmetu sociologija v 2. oz. 3. letniku gimnazije, drugi pa pripravi na maturo v 4. letniku. Temu primeren je tudi obseg. Učbenik S/1 ima 211 strani, učbenik S/2 pa 243. V prvem se dijaki in dijakinje spoznajo z osnovnimi sociološkimi pristopi, z načeli znanstvenega raziskovanja ipd., v drugem pa določene teme poglobijo in se seznanijo s posameznimi družbenimi podsistemi. Učbenik S/1 ima 32,5 strani/poglavje, učbenik S/2 nekoliko manj (28,8 strani/poglavje).

3.1.3.1.3 Format učbenika

Tabela 7: Velikost formata izbranih učbenikov.

UČBENIKI	VIŠINA (mm)	VIŠINA formata A4 (mm)	ŠIRINA (mm)	ŠIRINA formata A4 (mm)
K/1	260	297	205	210
K/2	260	297	205	210
K/3	260	297	205	210
K/4	260	297	205	210
K/5	260	297	190	210
K/6	260	297	190	210
K/7	260	297	190	210
K/8	260	297	190	210
S/1	270	297	190	210
S/2	270	297	190	210

Iz prikazanih podatkov lahko razberemo, da so učbeniki približno enakih velikosti in težijo k normativnim vrednostim formata A4. Najbolj se jim približajo učbeniki K/1–4, ki imajo po višini 37 mm manj, po širini pa 5 mm manj. Učbeniki K/5–8 imajo po višini

prav tako 37 mm manj, po širini pa 20 mm manj. Učbenika S/1 in S/2 sta enakega formata in enako odstopata od normativov – po višini za 27 mm, po širini za 20 mm.

3.1.3.1.4 Vezava

Vseh deset učbenikov ima mehke platnice in so vezani v broširani vezavi, to pomeni, da je hrbet učbenika lepljen z vročim lepilom.

3.1.3.1.5 Vrsta in velikost pisave

Normativi in merila, ki jih je pripravil Zavod Republike Slovenije za šolstvo, določajo, da mora biti pisava grafično jasna, razmiki med natisnjenimi znaki pa morajo omogočati preglednost in berljivost. Glede na starost učencev je priporočena tudi velikost in vrsta pisave: tako npr. za osnovno besedilo gimnazijskega izobraževanja določa velikost 11 – 13 pt. in za opise prilog, kart, načrtov, formul, nalog ipd. velikost 9 – 11 pt.

Normativi in merila določajo tudi, da so črke in razmiki med njimi lahko sicer tudi večji, ne smejo pa črke biti manjše ali dodatno zožene. Črke so lahko manjše le v rešitvah nalog in spremljajočem besedilu, z njimi so lahko zapisani tudi ulomki, potence, indeksi, enako pa velja tudi za številke v besedilih, tabelah, diagramih in tehničnih ilustracijah. Tudi razmik med vrsticami mora biti v primernem razmerju z velikostjo črk. Nadalje je zapisano še, da so črke lahko postavljene v navadnem, polkrepkem ali ležečem tisku.

Na podlagi teh normativov smo ugotovili, da načeloma vseh deset učbenikov ustreza podanim merilom in normativom, se pa med seboj v sami pisavi in njeni velikosti razlikujejo. Do teh ugotovitev smo prišli tako, da smo posamezne dele besedila iz učbenika primerjali s primeri vrst in razmerij velikosti črk, ki ga je objavil Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

V učbenikih K/1–4 so naslovi in podnaslovi zapisani z velikimi tiskanimi črkami ali navadno, večje velikosti, v barvi poglavja (zelene, rdeče, oranžne, rumene idr.). Osnovno besedilo (umestitev književnega besedila in razlaga) je napisano v navadnem tisku črne barve, posamezni poudarki znotraj osnovnega besedila so pisani krepko. Odlomki so v navadnem tisku črne barve. Uvodna motivacija je napisana v poševnem tisku izbrane barve glede na poglavje. Na robu ob besedilu sta rubriki *neznane besede*,

te so napisane veliko tiskano izbrane barve glede na poglavje, in *razmislimo*, vprašanja pod besedilom, v poševnem tisku, senčena izbrane barve glede na poglavje. Na koncu obravnavane snovi so razdelki *ponovimo* (navaden tisk črne barve, senčeno izbrane barve glede na poglavje), *opredelite se* (navaden tisk izbrane barve glede na poglavje, senčeno izbrane barve glede na poglavje) in *domača naloga* (navaden tisk črne barve, senčeno izbrane barve glede na poglavje). Črke v osnovnem besedilu, uvodni motivaciji in *opredelite se* so v velikosti in razmiku 11/13 pt, črke v odlomkih 12/14, *razmislimo*, *ponovimo* in *domača naloga* 11/13. Besedilo pod slikami je zapisano v ležečem tisku in je po velikosti in razmiku nekoliko manjše od osnovnega besedila 8/10.

Tudi učbeniki K/5–8 so zapisani v zelo raznolikem tisku. Naslovi poglavij in njihovi podnaslovi so zapisani z večjimi črkami (nekateri tudi krepko), od ostalega tiska se ločijo po barvi pisave (temno modra). Literarna besedila so napisana v navadnem tisku črne barve, črke so v velikosti in razmiku 14/14. Uvodna predstavitev ter *Razmišljamo o besedilu* sta prav tako v navadnem tisku črne barve, vendar manjše velikosti in razmika 11/11. Literarnoteoretični pojmi so napisani krepko, oranžne barve, slovarček krepko, črne barve, oboje manjše velikosti 8/10. Besedilo pod slikami je zapisano v ležečem tisku in je po velikosti in razmiku manjše od osnovnega besedila 9/11. Ob robu besedila je tu in tam napisana kakšna *iskrica* (anekdota, misel, citat ipd.) v navadnem tisku črne barve, vendar manjše velikosti (9/11) in v sivo obarvanem okvirčku.

Učbenika S/1 in S/2 sta sicer najlažje berljiva, ker imata besedilo nekoliko večje velikosti in razmika, a hkrati najbolj monotona, saj sta v celoti v črni in vijolični barvi. Učbenik S/1 ima naslove poglavij napisane z velikimi tiskanimi črkami črne barve, večjega formata (36); podnaslove pa z velikimi tiskanimi črkami bele barve v vijolično senčenih okvirčkih ali v navadnem tisku vijolične barve (18/18). Osnovno besedilo je napisano v navadnem tisku črne barve, poudarki krepko sivo, v velikosti in razmiku 14/16. Kratke zanimivosti so umeščene med osnovno besedilo, zapisane so v poševnem tisku vijolične barve, enake velikosti. Ilustracije niso podnaslovljene. Učbenik S/2 ima naslove poglavij vijolične barve, krepki tisk, podnaslove pa vijolične barve navaden tisk, oboje v velikosti 14/14. Osnovno besedilo je zapisano s črnim, navadnim tiskom, posamezni poudarki krepko, velikosti 14/14. Zanimivosti in citati so umeščeni med besedilo, napisani so v drugi pisavi, ležeče, modre barve, velikosti 14/12. Razdelek *Naloga* se nahaja med samim besedilom ali na koncu besedila, je vijolične barve v

navadnem tisku ter v vijoličnem okvirčku (14/14). Razdelek *Vprašanja* se nahaja na koncu vsakega poglavja, in je prav tako vijolične barve, navadnega tiska (14/14). Ležeči (krepki in navadni) tisk vijolične barve v velikosti 12/12 najdemo levo ali desno ob osnovnem besedilu v rubriki *Namigi*. Nekatere ilustracije so brez oznak, druge so podnaslovljene s krepkim tiskom črne barve v velikosti 14/14. Grafi in tabele so podnaslovljene z navadnim tiskom črne barve v velikosti 10/10.

Na podlagi navedenega lahko trdimo, da vsi analizirani učbeniki ustrezajo normativom in merilom, ki jih je podal Zavod Republike Slovenije za šolstvo. V vseh desetih učbenikih je osnovno besedilo zapisano v črni barvi in navadnem tisku, vmes pa so vložene različne rubrike, ki se od osnovnega besedila ločijo po velikosti, barvi in vrsti tiska.

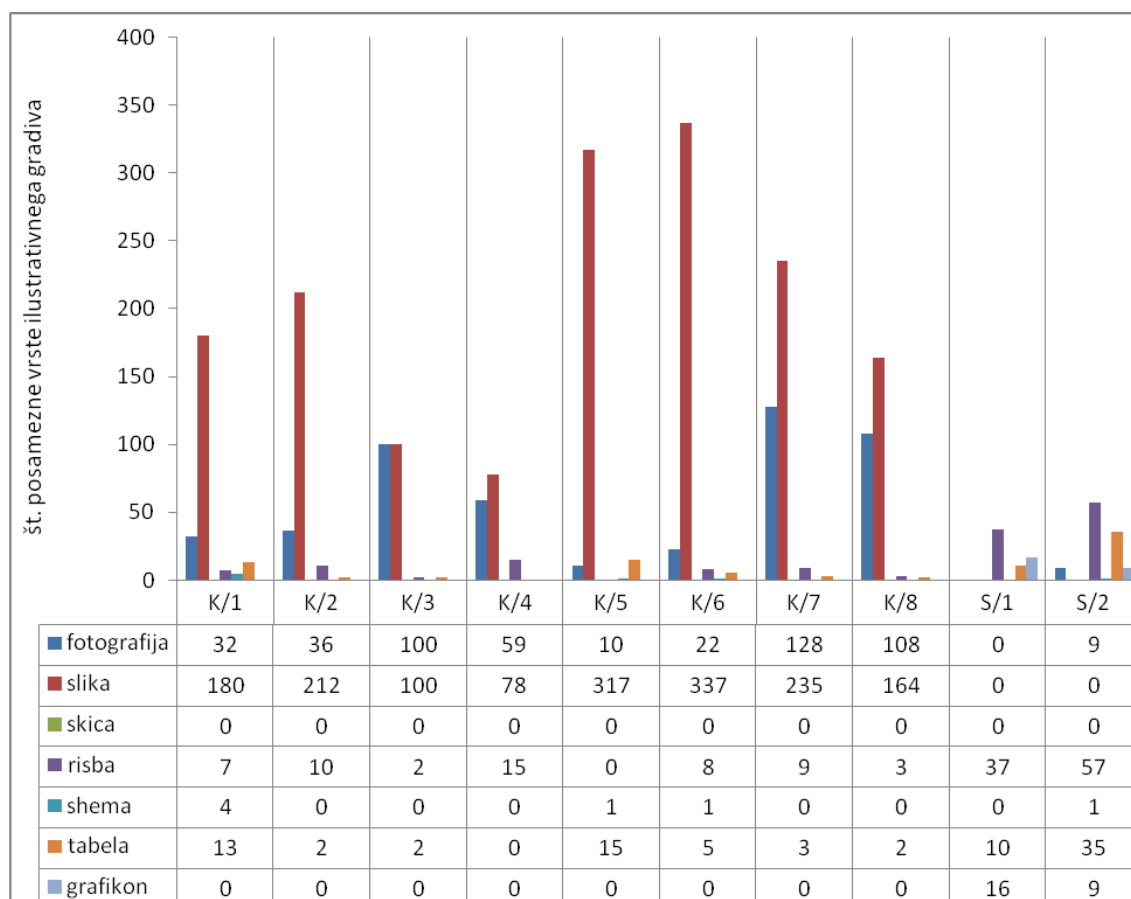
3.1.3.1.6 Likovno–grafična oprema

Likovno-grafična oprema predstavlja integralni del metodično-didaktičnega oblikovanja učbenika. Ilustracije in grafična oprema morata biti vsebinsko usklajena z besedilom učbenika. Njun namen je povečanje razumljivosti besedila, razvijanje estetskih vrednot in motiviranje za pridobitev novega znanja.

Pri analizi ilustrativnega gradiva smo se opirali na Poljakovo opredelitev ilustrativnega gradiva (Poljak 1983, str. 61), ki med najpomembnejše ilustrativno gradivo uvršča fotografije, slike, skice, risbe, grafikone, tabele in sheme. Dobljeni rezultati so prikazani v spodnjem grafu.

Ugotovili smo, da v vseh učbenikih za književnost prevladujejo slike in fotografije. Slike v učbenikih K/1–8 predstavljajo 73 %, fotografije pa 22 % vsega ilustrativnega gradiva. Pogosto so z njimi predstavljena umetniška dela in celota ali posameznost določene situacije, največkrat pa služijo kot motivacijsko sredstvo za posamezne tekste, besedila v berilu. Zasedimo lahko tudi nekaj risb in tabel (risbe predvsem v učbenikih K/1–4 – ilustratorji Zvonko Čoh in drugi, tabele so namenjene povzemanju in sistematičnemu prikazovanju ob koncu poglavij), v veliko manjši meri pa se v učbenikih pojavljajo sheme. Grafikoni in skice niso zastopani v nobenem učbeniku za književnost.

Učbenika za sociologijo (S/1–2) sta ilustrativno manj pestra. V obeh prevladujejo risbe (54 %) – ilustracije akademskega grafika Darka Birse. Sledijo tabele (26 %) in grafi (14 %), ki prikazujejo razne odnose, smeri razvoja in posamezna stanja. Teoretična dejstva se torej podkrepljena z empiričnimi podatki. Učbenik S/2 vsebuje tudi nekaj fotografij in eno shemo.

Graf 1: Prikaz ilustrativnega gradiva v analiziranih učbenikih.

3.1.3.2 Notranja struktura

Poleg zunanje strukture učbenikov smo analizirali tudi njihovo notranjo strukturo. Natančno smo pregledali naloge in vaje, ki dijake spodbujajo k medpredmetnemu povezovanju.

Zanimalo nas je:

- ali in kako so medpredmetne povezave v učbenikih označene;
- število takšnih nalog oz. vaj v posameznem učbeniku/poglavju;

- h katerim predmetnim področjem usmerjajo
- in v kolikšni meri učbeniki za književnost usmerjajo k sociologiji ter obratno.

3.1.3.2.1 Oznaka medpredmetnih povezav v učbenikih

Po pregledu vseh učbenikov smo ugotovili, da so v učbeniških sestavih za književnost medpredmetne povezave označene, učbenika za sociologijo pa medpredmetnih povezav ne izpostavljata. Učbeniki K/1–4 k medpredmetnim povezavam usmerjajo s simbolom P, učbeniki K/5–8 pa z vijolično obarvanim krogcem. Potrebno je tudi poudariti, da imajo učbeniki K/1–4 ob nalogi oz. vaji navedeno medpredmetno področje, pri učbenikih K/5–8 in S/1–2 pa smo jih na podlagi lastnega vedenja določili sami.

DOMAČA NALOGA

**film,
zgodovina,
sociologija**

- Napišite esej z naslovom *Ožbej – tragična figura Prežihovih Samorastnikov? V eseju odgovorite na vprašanje, zastavljeno v naslovu, in svoje mnenje razložite in utemeljite.*
- *Za Samorastnike bolj ali manj velja opredelitev, da so prej povest kot novela. Poskusite najti nekaj argumentov, ki to opredelitev potrjujejo.*
- *Izbrani odlomek jezikovnoslogovno analizirajte.*
- *Oglejte si film Samorastniki in ga primerjajte z novelo. Pojasnite, ali in kako se filmska uprizoritev razlikuje od podobe, ki ste si jo naslikali ob branju.*
- *Predstavite Prežihovo politično delovanje.*
- *Raziščite, kakšen je bil socialni status nezakonske matere na Slovenskem v 19. stoletju. (Namig: Alenka Puhar: Prvotno besedilo življenja.)*

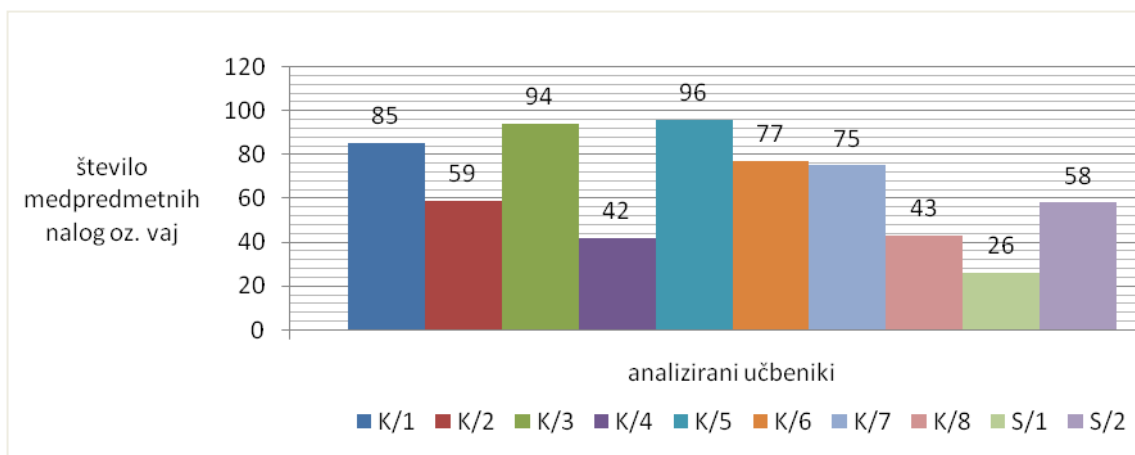
6. Poiščite čim več podatkov o zdajšnjem življenju slovenske manjšine na Tržaškem in razpravljajte o njenih problemih. Kakšno je po vašem mnenju razmerje med Republiko Slovenijo in njenim zamejstvom? Kakšno je vaše mnenje o pomenu narodne pripadnosti v sodobnem, hitro se spreminjajočem svetu?

7. Pri pouku zgodovine raziščite življenje slovenske manjšine pred drugo svetovno vojno in v letih po njej. Kaj veste o današnjem položaju Slovencev na tem področju? *Razpravljamo*

Slika 12: Oznaka medpredmetnih povezav v učbenikih K/1–4 in K/5–8.

3.1.3.2.2 Število medpredmetnih nalog oz. vaj v učbenikih

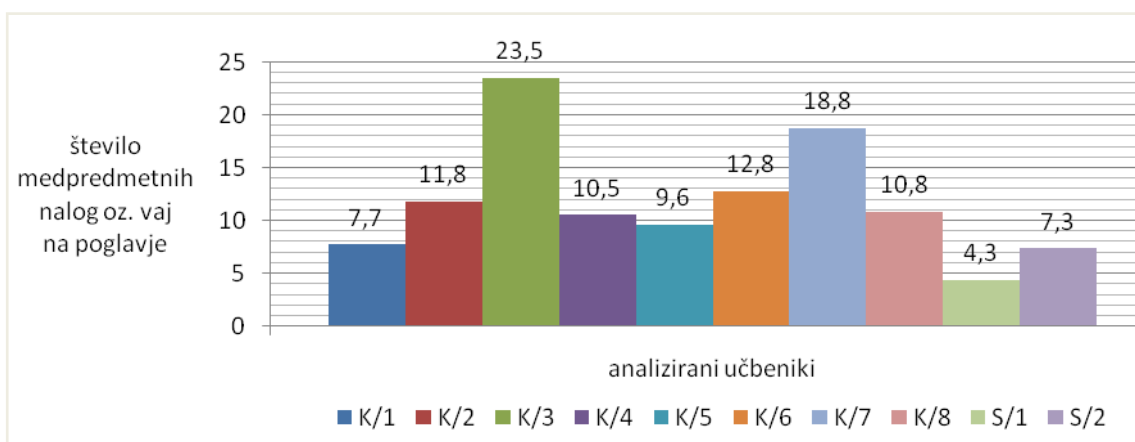
Analizirani učbeniki skupaj vsebujejo 655 medpredmetnih nalog oz. vaj. Največ medpredmetnih nalog oz. vaj zajema učbenik K/5 (96). Sledijo učbeniki K/3 s 94, K/1 s 85, K/6 s 77, K/7 s 75, K/2 z 59, S/2 z 58, K/8 s 43, K/4 s 42 ter S/1 z najmanj medpredmetnimi nalogami oz. vajami, in sicer 26. Kljub temu da sta učbeniška sestava K/1–4 in K/5–8 namenjena pouku književnosti od 1.–4. letnika gimnazij in se v veliki meri vsebinsko prekrivata, delež medpredmetnih nalog oz. vaj za posamezni letnik izobraževanja ni podoben.

Graf 2: Število medpredmetnih nalog oz. vaj v analiziranih učbenikih.

3.1.3.2.3 Število medpredmetnih nalog oz. vaj na poglavje

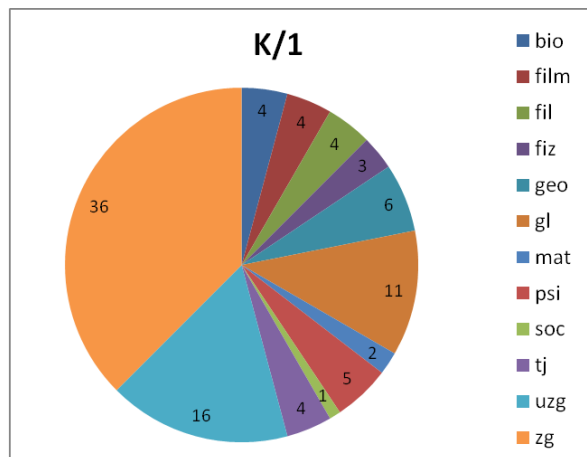
Dobljene rezultate smo izračunali kot kvocient števila nalog oz. vaj in števila poglavij v učbeniku, in sicer za vsak učbenik posebej. Glede na izbrani kriterij lahko rečemo, da ima učbenik K/3 največ medpredmetnih povezav na poglavje, in sicer 23,5. Sledijo učbeniki: K/7 (18,8), K/6 (12,8), K/2 (11,8), K/8 (10,8), K/4 (10,5), K/5 (9,6), K/1 (7,7), S/2 (7,3) ter S/1 (4,3). Če povzamemo, imajo učbeniki za književnost v povprečju več medpredmetnih povezav, kot učbenika za sociologijo. Največ medpredmetnih povezav na poglavje predvidevata učbenika za književnost za tretji letnik (K/3: 23,5; K/7: 18,8), vzrok vidimo v majhnem številu poglavij, a hkrati vsebinski pestrosti. Gre za obdobje slovenske moderne in svetovne književnosti v 20. stoletju, torej čas hitrega razvoja in velikih sprememb na vseh predmetnih področjih.

Graf 3: Število medpredmetnih nalog oz. vaj na poglavje.

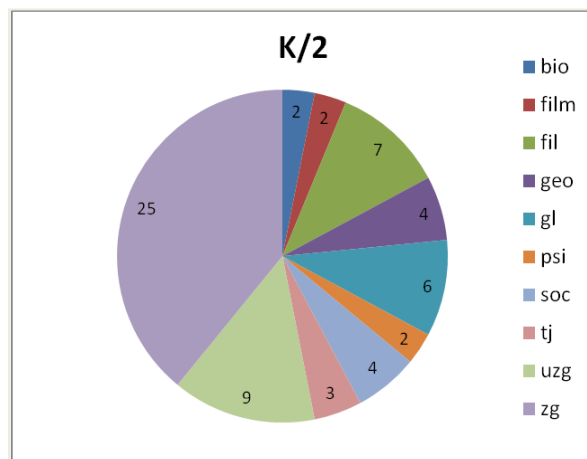
3.1.3.2.4 Uvrstitev medpredmetnih nalog oz. vaj v posamezna predmetna področja¹⁷

Število medpredmetnih nalog oz. vaj v posameznih učbenikih smo že navedli v razdelku 3.1.3.2.2, a se vsota medpredmetnih povezav razlikuje od teh števil, saj nemalokrat ena medpredmetna naloga oz. vaja usmerja na več predmetnih področij.

Graf 4: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/1.

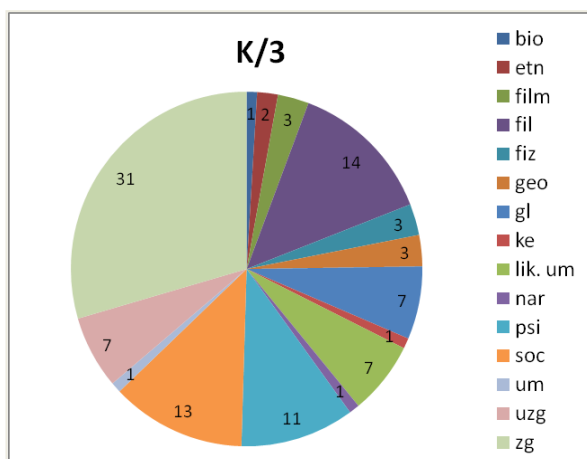
V učbeniku K/1 je 96 medpredmetnih povezav k 12 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k zgodovini (36), sledi umetnostna zgodovina s 16 povezavami ter glasba z 11. Podobno so zastopani geografija (6), psihologija (5), biologija, film, filozofija in tuji jeziki (vsi 4), in najmanj fizika, matematika in sociologija (3, 2, 1).

Graf 5: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/2.

V učbeniku K/2 je 64 medpredmetnih povezav k 10 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k zgodovini (25), sledi umetnostna zgodovina (9) ter filozofija in glasba (7 oz. 6). Podobno sta zastopani geografija in sociologija (4), najmanj pa tuji jeziki (3), biologija, film in psihologija (2).

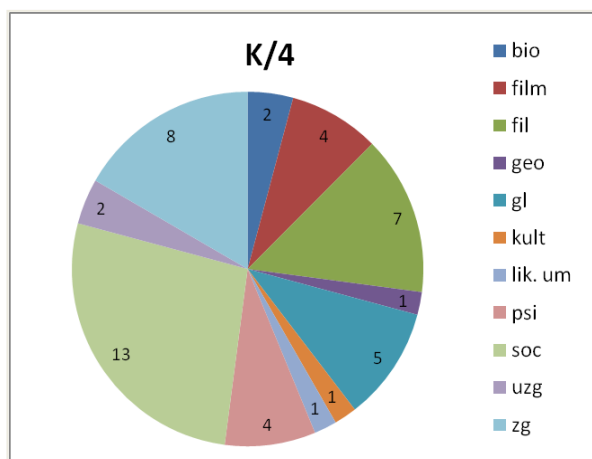
¹⁷ Predmetna področja smo navedli tako, kot jih opredeljujejo analizirani učbeniki: biologija, ekonomija, etnologija, film, filozofija, fizika, geografija, glasba, kemija, kultura, likovna umetnost, matematika, medicina, mediji, naravoslovje, psihologija, religija, slovenščina, sociologija, tuj jezik, umetnost, umetnostna zgodovina in zgodovina. Potrebno je poudariti, da nekatera poimenovanja predmetov niso v skladu s predmetnimi katalogi znanj oz. učnimi načrti za splošne gimnazije, zato so manj smiselna. Predlagamo, da bi se ta področja umestila v obstoječe predmete gimnazij: npr. etnologija v zgodovino, geografijo ali sociologijo; film v knjižnično informacijsko znanje; kultura v slovenščino, zgodovino, geografijo, sociologijo ipd.; medicina v biologijo; mediji v slovenščino ali sociologijo; naravoslovje v fiziko, kemijo, biologijo ipd.; religija v zgodovino, geografijo ali sociologijo ter umetnost v likovno umetnost ali umetnostno zgodovino.

Graf 6: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/3.

(2) in biologija, kemija, naravoslovje ter umetnost (1). Potrebno je poudariti, da učbenik K/3 ob vsaki medpredmetni vaji oz. nalogi sam opredeli predmetno področje, tega smo se v analizi držali, kljub temu menimo, da bi lahko nekatera področja združili (npr. likovno umetnost in umetnost; biologijo, fiziko, kemijo in naravoslovje).

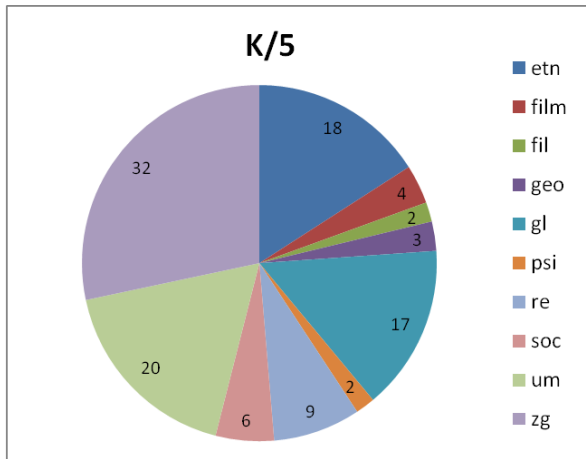
V učbeniku K/3 je 105 medpredmetnih povezav k največ, 15, različnim predmetnim področjem. Tudi v tem učbeniku prevladujejo povezave usmerjene k zgodovini (31), sledijo filozofija (14), sociologija (13) in psihologija (11). Srednje so zastopana področja umetnostna zgodovina, glasba in likovna umetnost (7), najmanj pa film, fizika, geografija (3), etnologija

Graf 7: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/4.

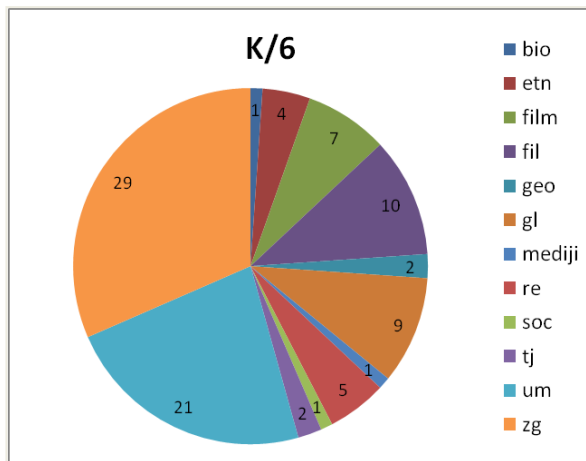
umetnost (1). Tudi v učbeniku K/4 bi lahko nekatera področja združili (npr. likovno umetnost in umetnostno zgodovino; kulturo in film).

V učbeniku K/4 je 48 medpredmetnih povezav k 11 različnim predmetnim področjem. Povezave usmerjene k zgodovini (8) so tokrat na drugem mestu, največ je povezav usmerjenih k sociologiji (13). Sledijo filozofija (7), glasba (5) in psihologija ter film (4). Najmanj so zastopana področja: biologija in umetnostna zgodovina (2) ter geografija, kultura in likovna

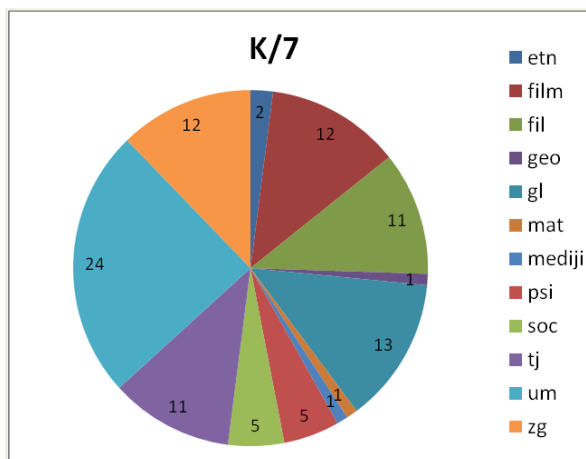
Graf 8: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/5.

V učbeniku K/5 je največ, 113, medpredmetnih povezav k 10 različnim predmetnim področjem. Ponovno prednjačijo povezave usmerjene k zgodovini (32), po številu izstopajo tudi umetnost (20), etnologija (18) in glasba (17). Sledita religija (9) in sociologija (6). Najmanj so zastopana področja: film (4) in geografija (3) ter filozofija in psihologija (2).

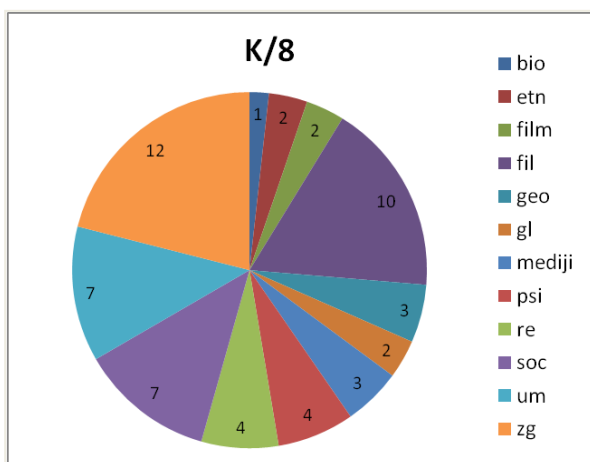
Graf 9: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/6.

V učbeniku K/6 je 92 medpredmetnih povezav k 12 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k zgodovini (29) in umetnosti (21). Sledijo filozofija (10), glasba (9) in film (7). Podobno sta zastopani religija (5) in etnologija (4), najmanj pa geografija (2), tuji jeziki (2) in biologija, mediji in sociologija (1).

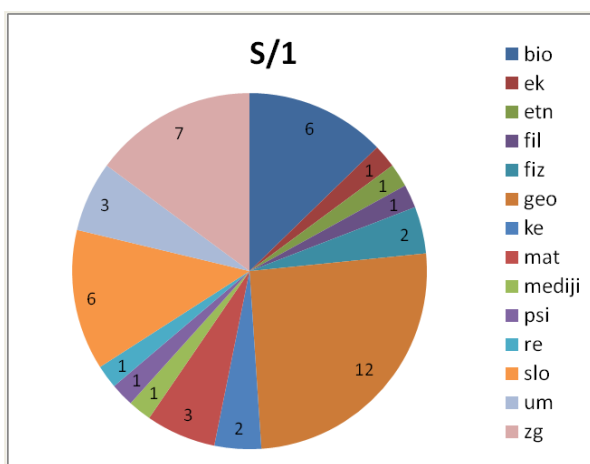
Graf 10: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/7.

V učbeniku K/7 je 98 med-predmetnih povezav k 12 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k umetnosti (24). Srednje so zastopana področja: glasba (13), film in zgodovina (12) ter filozofija in tuji jeziki (11). Najmanj povezav imajo: sociologija in psihologija (5), etnologija (2), geografija, matematika in mediji (1).

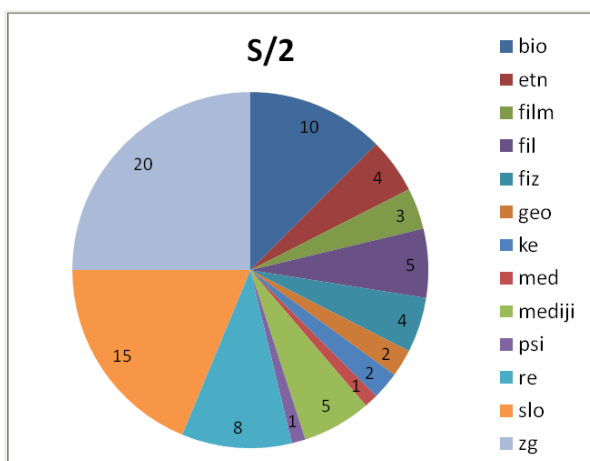
Graf 11: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku K/8.

V učbeniku K/8 je 57 medpredmetnih povezav k 12 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k zgodovini (12) in filozofiji (10). Sledita sociologija in umetnost (7). Najmanj so zastopani religija in psihologija (4), mediji in geografija (3), etnologija, film in glasba (2) ter biologija (1).

Graf 12: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku S/1.

V učbeniku S/1 je najmanj, 47, medpredmetnih povezav k 14 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k geografiji (12). Srednje so zastopani zgodovina (7) ter slovenščina in biologija (6). Najmanj pa matematika (3), fizika in kemija (2) ter ekonomija, etnologija, filozofija, mediji, psihologija ter religija(1).

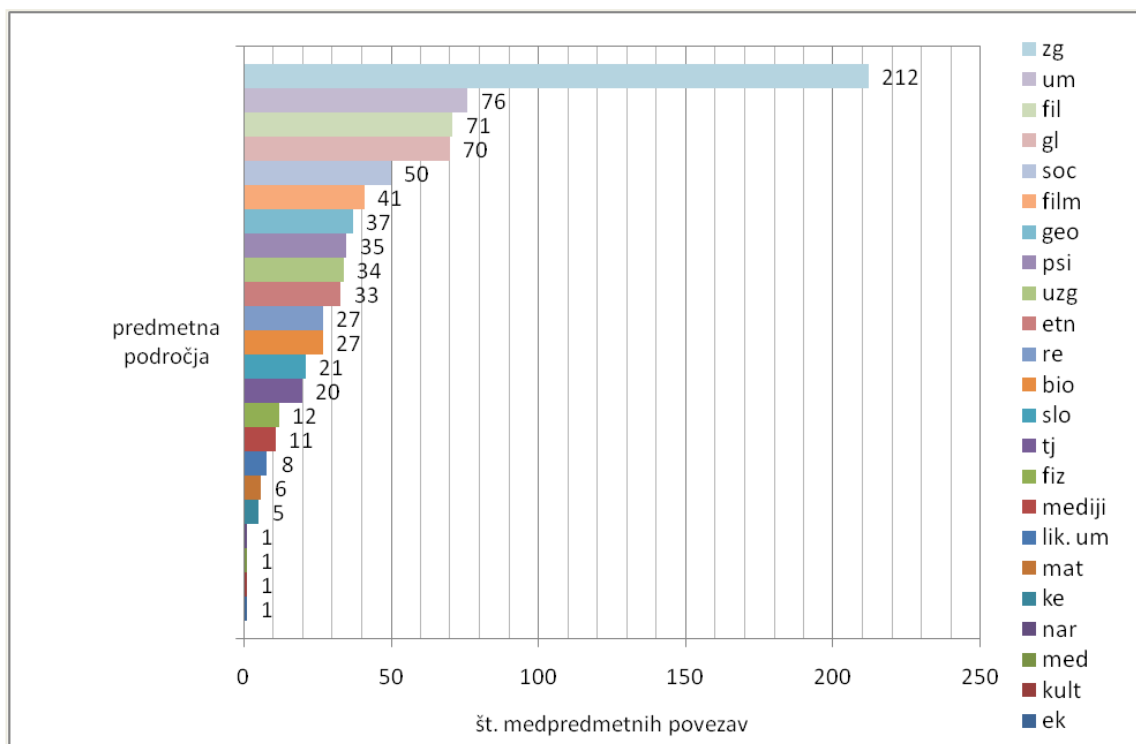

Graf 13: Medpredmetne povezave po področjih v učbeniku S/2.

V učbeniku S/2 je 80 medpredmetnih povezav k 13 različnim predmetnim področjem. Največ povezav usmerja k zgodovini (20) in slovenščini (15). Sledita biologija (10) in religija (8). Najmanj so zastopana področja: filozofija in mediji (5), etnologija in fizika (4), film (3), geografija in kemija (2) ter medicina in psihologija (1).

Povzamemo lahko, da se učbeniki med seboj razlikujejo po številu medpredmetnih povezav (skupaj 800) in po pestrosti področij (skupaj 23). Največ medpredmetnih povezav, kar 113, ima učbenik K/5, sledita učbenika K/3 (105) in K/7 (98). Najmanj medpredmetnih povezav imata učbenika S/1 (47) in K/4 (48).

Daleč največ medpredmetnih povezav je usmerjenih k področju zgodovine (212), na drugem mestu je umetnost (76) in na tretjem filozofija (71). Če izvzamemo področja ekonomija, kultura, medicina in naravoslovje, ki so zastopana smo enkrat in katera bi vsa lahko umestili v ostala obravnavana področja (npr. matematiko, fiziko, kemijo, biologijo, umetnost, slovenščino ipd.), najmanj medpredmetnih povezav usmerja k kemiji (5) in matematiki (6). Iz dobljenih podatkov lahko splošimo, da učbeniki za slovenščino in sociologijo z medpredmetnimi nalogami oz. vajami bolj usmerjajo v sorodna, družboslovna področja, in manj v naravoslovna.

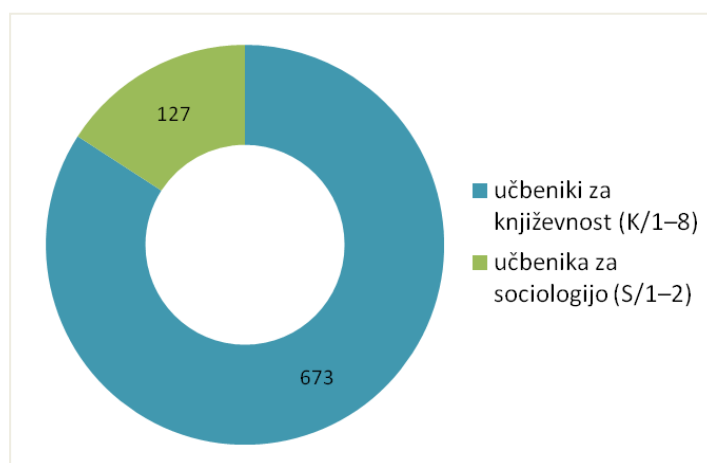

Graf 14: Zastopnost predmetnih področij v analiziranih učbenikih.

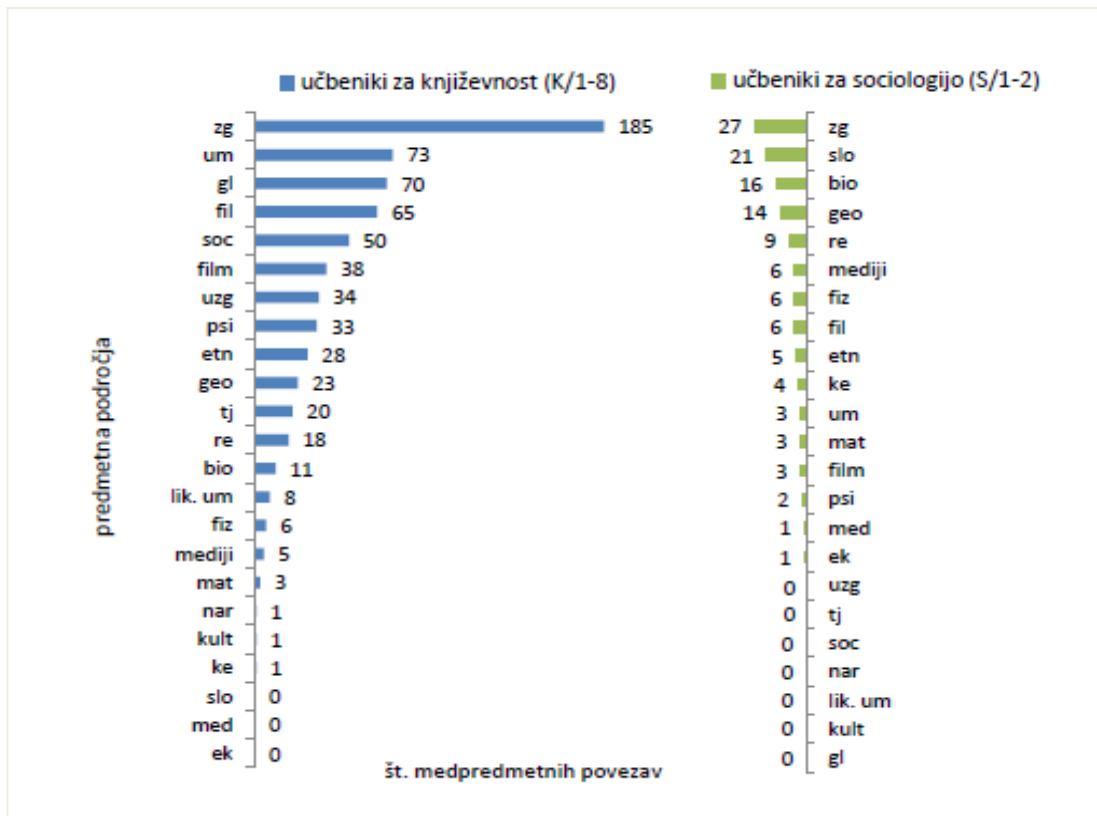
3.1.3.2.5 Primerjava rezultatov analize (učbeniki za književnost : učbeniki za sociologijo)

Analiza učbenikov je zajela 8 gimnazijskih učbenikov za pouk književnosti (dva učbeniška sestava od 1. do 4. letnika) in 2 gimnazijska učbenika za pouk sociologije (2. oz. 3. letnik, 4. letnik). Po vnaprej določenih kriterijih smo pregledali njihovo zunanjo in notranjo strukturo. Ugotovili smo, da po zunanji strukturi oboji učbeniki ustrezajo normativom, ki jih je podal Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Težišče notranje analize pa je bil natančen pregled medpredmetnih povezav v nalogah oz. vajah. Zanimalo nas je predvsem koliko je takšnih povezav, h katerim predmetnim področjem usmerjajo (še posebej koliko je povezav med slovenščino in sociologijo), ali je opaziti razlike med učbeniki za književnost in sociologijo, ter ali se dobljeni rezultati ujemajo s priporočili v učnih načrtih za slovenščino in sociologijo.

Skupno smo evidentirali 800 medpredmetnih povezav (673 v učbenikih za književnost in 127 v učbenikih za sociologijo – podrobno v Prilogah A–J). Učbenik za književnost tako v povprečju vsebuje 84 medpredmetnih povezav, učbenik za sociologijo pa 63,5. Zopet naj poudarimo, da so medpredmetne povezave v učbenikih za književnost jasno označene, v učbenikih za sociologijo pa smo jih določili sami izmed vseh nalog oz. vaj, na podlagi lastne presoje.

Graf 15: Število medpredmetnih povezav v analiziranih učbenikih.

Graf 16: Primerjava zastopanosti predmetnih področij med učbeniki za književnost in sociologijo.

Medpredmetne povezave v analiziranih učbenikih največkrat usmerjajo k zgodovini (v učbenikih za književnost 185-krat, v učbenikih za sociologijo 27-krat). Tako v učbenikih za književnost kot v učbenikih za sociologijo so podobno visoko zastopana področja filozofija, film, geografija, manj pa fizika, matematika, kemija, naravoslovje ipd. Posebej nas je zanimalo povezovanje slovenščine in sociologije. V učbenikih za sociologijo je slovenščina z 21 povezavami na drugem mestu, medtem ko je v učbenikih za književnost sociologija šele na petem mestu (50 povezav), prehitete so jo umetnost, glasba in filozofija. Izraženo v odstotkih: slovenščina predstavlja 21 % medpredmetnih povezav v učbenikih za sociologijo, sociologija pa jih predstavlja le 7 % v učbenikih za književnost.

Če primerjamo priporočila za medpredmetne povezave v učnih načrtih za slovenščino¹⁸ in sociologijo¹⁹ in dobljene rezultate v analizi učbenikov, ugotovimo:

¹⁸ Učni načrt. Slovenščina. Splošna gimnazija. 2008. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.

¹⁹ Učni načrt. Sociologija. Splošna gimnazija. 2008. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.

✓ **Učbeniki za književnost z vidika medpredmetnih povezav ustrezajo učnemu načrtu.**

Učni načrt za slovenščino v posebnem poglavju medpredmetne povezave opredeli, da se predmet slovenščina smiselno povezuje s poukom tujih jezikov, z zgodovino, umetnostno zgodovino, filozofijo, sociologijo idr. in posredno z vsemi predmetnimi področji, saj je razvijanje sporazumevalne zmožnosti pomembno za uresničevanje ciljev tako pri naravoslovnih kot pri družboslovno-humanističnih predmetih. Pri jezikovnem pouku so medpredmetne teme še dodatno vključene v vsebine (besedilne vrste), ob katerih se razvija dijakova sporazumevalna zmožnost. Splošni cilji predmeta slovenščina in v gimnazijskem izobraževanju vključujejo kroskurikularne vsebine, kot so državljanska kultura, IKT (razvijanje digitalnih zmožnosti), knjižnična informacijska znanja, okoljska vzgoja, vzgoja za zdravje, vzgoja potrošnika, poklicna usmeritev, prometna vzgoja itd. ter vsebine kulturne vzgoje. (Učni načrt za slovenščino, 2008, str. 39)

Analiza nalog oz. vaj v učbenikih za književnost pokaže, da so predlagane smiselne povezave zastopane v samem vrhu:

- zgodovina z 27 %,
- umetnostna zgodovina in umetnost s 16 %,
- filozofija z 10 %,
- sociologija s 7 % in
- tuji jeziki s 3 %.

Državljska kultura, informacijska znanja, razvijanje digitalne pismenosti, okoljska vzgoja, vzgoja za zdravje ipd. so zastopani v področjih zgodovina, sociologija, mediji, film, geografija, biologija ...

Tabela 8: Primeri medpredmetnih povezav v učbenikih za književnost.

9.	Kakšen je bil socialni in nacionalni položaj Slovencev v začetku 20. stoletja? (Priloga C)	ZG
3.	Pri pouku zgodovine ali s pomočjo zgodovinskih virov se poučite o zgodovinskem dogajanju v Sloveniji po drugi svetovni vojni. Razložite, kako so družbene razmere vplivale na takratno literarno ustvarjanje. / Uporabite znanje psihologije, sociologije in filozofije ter razložite pomen vrednot v posameznikovem ter družbenem življenju. (Priloga G)	ZG, SOC
57.	Naguib Mahfouz je sam sebe opredelil takole: »Sem sin dveh civilizacij, ki sta v nekem obdobju zgodovine živeli v srečnem zakonu. Prva med njima, stara sedem tisoč let, je civilizacija faraonov; druga, stara tisoč štiristo let, je islamska.« pripravite	MEDIJI

	multimedijsko predstavitev obeh avtorjevih civilizacij. (Priloga F)	
71.	Kako danes pojmujeemo zdravje? Kdaj praznujemo svetovni dan zdravja? (Priloga A)	BIO

Medpredmetne povezave, ki usmerjajo k sociologiji, bi lahko umestili med skoraj vse opredeljene vsebine v učnem načrtu za sociologijo: Identiteta in kultura, Družbena različnost in neenakost, Odločanje v skupnosti, Izzivi sodobnega sveta, Družba – zdravje, telo, bolezen, Družina, Religija in verovanjski sistemi, Množični mediji in komunikacije, Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja, Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas.

- ✓ **Učbeniki za sociologijo z vidika medpredmetnih povezav ustrezajo učnemu načrtu.**

Učni načrt za sociologijo medpredmetno povezovanje konceptira podobno kot učni načrt za slovenščino, le da ob smiselnih povezavah navede tudi določene širše teme:

Zgodovina: zgodovina vsakdanjega življenja, od magije do religije, razvoj demokracije, selitve prebivalstva, vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma, znanost in tehnologija v 20. stoletju, spreminjajoči se načini življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni.

Psihologija: osebnost, socializacija in skupine, medosebni odnosi in komunikacija, stališča, predsodki in moralni razvoj.

Geografija: prebivalstvo, trajnostni razvoj, družbene značilnosti, verstva sveta, Evrope.

Filozofija: kaj lahko vem?, kaj naj storim?, filozofija religije, politična filozofija, vprašanja morale, posameznik in skupnost.

Biologija: biologija in družba.

Matematika: statistika, verjetnostni račun.

Slovenski jezik. (Učni načrt za sociologijo, 2008, str. 21)

Podatki analize pokažejo, da je v nalogah oz. vajah v učbenikih za sociologijo zgodovina zastopana najširše (21 %), sledi ji slovenščina (17 %), biologija (13 %), geografija (11 %), filozofija (5 %), matematika (2 %) in psihologija (2 %).

Tabela 9: Primeri medpredmetnih povezav v učbenikih za sociologijo.

36.	Razložite načelo »Cuius regio, eius religio«. Pomagajte si z znanjem zgodovine (dogajanje v Evropi v 16. in 17. stoletju). (Priloga I)	ZG
6.	Opišite položaj slovenskih etničnih manjšin v sosednjih državah: Italiji, Avstriji in na Madžarskem. (Priloga H)	SLO, GEO, ZG

3.	Če vas zanima, pridobite več informacij o genetskih raziskavah in tehnologiji ter možnostih, ki jih obljublja. Razpravljajte o etičnih pomislekih, ki to porajajo. (Priloga I)	BIO
25.	V čem je smisel razlikovanja med neodvisno in odvisno spremenljivko? (Priloga H)	MAT
46.	Proces spoznavanja, kot ga predstavlja starogrški filozof Platon, ste gotovo obravnavali pri filozofiji. Obnovite svoje znanje in si zastavite vprašanje, katere so človekove omejitve v spoznavnem procesu. (Priloga I)	FIL
4.	Razpravljajte o prehranjevalnih motnjah. V čem je razlika med današnjimi motnjami in praksami, predstavljenimi v besedilu. (Priloga I)	PSI, BIO

Opazimo, da kljub visoki zastopanosti slovenščine, učni načrt ne navaja njenih širših tem. Na podlagi najdenih medpredmetnih povezav, bi sami izpostavili sporazumevanje, umetnostna/neumetnostna besedila, zamejstvo/izseljenstvo, moški/ženski lik v literaturi, družbene/kulturne značilnosti posameznih obdobj (npr. starojudovska in orientalska književnost, realizem, književnost 20. stoletja ipd).

3.1.4 Ugotovitve analize

Izide analize izbranih učbenikov za književnost in sociologijo lahko strnemo v naslednje ugotovitve:

1. Zunanja struktura (osnovni podatki, obseg, format, vezava, vrsta in velikost pisave in likovno–grafična oprema) analiziranih učbenikov je skladna z normativi in merili Zavoda Republike Slovenije za šolstvo.
2. Medpredmetne povezave so označene v učbenikih za književnost (*Berilo 1–4* in *Branja 1–4*), učbenika za sociologijo (*Uvod v sociologijo*, *Sociologija*) jih ne izpostavljata.
3. Evidentirali smo 655 medpredmetnih nalog oz. vaj. Največ jih zajema učbenik *Branja 1* (96), najmanj pa *Uvod v sociologijo* (26).
4. Največ medpredmetnih nalog oz. vaj na poglavje ime učbenik *Berilo 3* (23,5), najmanj *Uvod v sociologijo* (4,3).
5. Skupno smo analizirali 800 medpredmetnih povezav, ki usmerjajo k 23 različnim predmetnim področjem. Največji delež medpredmetnih povezav usmerja k zgodovini (27 %), sledi umetnost (10 %) in filozofija (9 %). Manj zastopana so naravoslovno področja.
6. Učbeniki za sociologijo usmerjajo 21 % medpredmetnih povezav k slovenščini, učbeniki za slovenščino pa jih usmerjajo le 7 % k sociologiji.

7. Učbeniki za književnost in sociologijo ustrezajo priporočilom medpredmetnih povezav v učnih načrtih.

4 ZAKLJUČEK

Pri snovanju diplomske naloge je bilo glavno vodilo njena uporabnost v našem nadaljnjem pedagoškem delu. Kot profesorji slovenščine in sociologije se bomo srečevali z nenehnimi izzivi na področju vzgoje in izobraževanja, zato smo se želeli поблиže seznaniti z vse bolj aktualnim konceptom medpredmetnega povezovanja.

V diplomski nalogi smo si skušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kaj je medpredmetno povezovanje?
- Kakšne so naloge učitelja v vlogi medpredmetnega povezovalca?
- Kako medpredmetno povezovanje opredelujeta učna načrta za slovenščino in sociologijo?
- Kako se medpredmetne povezave kažejo v izbranih gimnazijskih učbenikih za sociologijo in pouk književnosti?

Ugotovili smo, da je medpredmetno povezovanje sodoben način poučevanja, ki predmetno razdrobljenost učne snovi združi v razumljivejšo celoto. Znanje, ki je povezano v mrežo, omogoča dijakom lažje in boljše dojetje, hkrati pa razvijajo tudi sposobnost samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter se pripravljajo na vseživljenjsko izobraževanje. Učitelj v vlogi medpredmetnega povezovalca deluje v razredu kot moderator in ne kot učitelj *ex-cathedra*. Dijake opozarja na povezave med predmeti in jih pri pouku tudi uresničuje. Poleg podajanja osnovnega znanja, prispeva, da dijaki pridobijo tudi ključne kompetence. Vse to pa narekuje nujnost timskega dela z ostalimi učitelji, z jasno zastavljenimi skupnimi cilji in dobrim poznavanjem učnega načrta.

Na podlagi opravljene analize gimnazijskih učbenikov književnosti in sociologije smo ugotovili, da so medpredmetne povezave v učbenikih za književnost upoštevane in večinoma jasno nakazane. Dijakom ponujajo širok spekter področij in ti lahko pridobljene podatke povezujejo in snujejo v pojmovno mrežo, s tem bogatijo svoje znanje in se izognejo faktografskemu, »predalčkastemu« pomnjenju. Kljub vsemu naj opomnimo, da so nekatera poimenovanja predmetnih področij manj smiselna, saj ne imenujejo predmetov, ki so del gimnazijskih učnih načrtov. Takšne oznake bi bilo potrebno popraviti in prilagoditi dejanskemu stanju.

V učbenikih za sociologijo bi bilo potrebno medpredmetne povezave označiti in predmetno opredeliti. Menimo, da je zaradi pestrosti nalog, ki usmerjajo na različna področja in medije ter učencem ponujajo dodatne možnosti raziskovanja, škoda, da snovalci tega še niso upoštevali. Učencem in učiteljem bi olajšali branje učbenika in poskrbeli za večjo privlačnost.

Povzamemo lahko, da bi bila potrebna večja konkretizacija pri izpostavljanju medpredmetnih povezav, tako v učnih načrtih kot v učbenikih. Še posebej mlajši učitelji, ki imajo manj izkušenj, in njihovo delo še ni tako utečeno, bi lažje načrtovali medpredmetne povezave, če bi bile te natančneje definirane (npr. poleg predlagane smiselne povezave še navedba učne teme, možnih učnih oblik in metod ipd.). Nujno je narediti korak naprej v tej smeri ter organizirati izobraževanja, delavnice, oblikovati priročnike za učitelje ter jih na ta način spodbuditi k uporabi medpredmetnega povezovanja. Le motivirani in strokovno usposobljeni učitelji bodo z medpredmetnim povezovanjem ustvarjali dodano vrednost znanja pri mladih.

5 VIRI IN LITERATURA

Barle Lakota et al. 2011. UVOD V SOCIOLOGIJO, učbenik za sociologijo v 2. oz. 3. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. 2011. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Delors J., 1996, Učenje: skriti zaklad, Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.

Bevc, V. 2008. Medpredmetno načrtovanje. Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo. 183–189.

Golc, L. et al., 2011. ODKRIVAJMO življenje besed 2 : učbenik za slovenščino - književnost v 2. letniku srednjih strokovnih šol. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Golc, L. et al., 2011. ODKRIVAJMO življenje besed 3 : učbenik za slovenščino - književnost v 3. letniku srednjih strokovnih šol. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Gradivo za učitelje osnovnih in srednjih šol. Priprava didaktičnih materialov za poučevanje o evropski uniji v šoli. (Ljubljana, 11. 4. 2012). <http://www.fdv.uni-lj.si/docs/o-fdv/priporo%C4%8Dila.pdf?sfvrsn=0> (2. 2. 2013).

Jelenko, T., 2011. Medpredmetno povezovanje in timsko sodelovanje dijakov na srednji strokovni šoli. Ljubljana. 213–218. (Obdobja 30).

Jurman, B., 1999. Kako narediti dober učbenik na podlagi antropološke vzgoje. Ljubljana, Založništvo Jutro.

Karba, P., 2008. Medpredmetno povezovanje na področju družboslovnih predmetov v osnovni šoli. Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo. 190–196.

Komisija evropskih skupnosti. Delovni dokument služb komisije šole za 21. stoletje. (Bruselj, 11. 7. 2007). http://ec.europa.eu/education/school21/consultdoc_sl.pdf (2. 1. 2013).

Komisija evropskih skupnosti. Sporočilo komisije svetu in evropskemu parlamentu: Izboljšanje kakovosti izobraževanja učiteljev. (Bruselj, 3. 8. 2007). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0392:FIN:SL:PDF> (2. 1. 2013).

Krakar Vogel, B. 2004. Poglavlja iz didaktike književnosti, DZS.

Krakar Vogel, B., 2011. Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine. Meddisciplinarnost v slovenistiki. Ljubljana. 271–277. (Obdobja 30).

Krapše, T., 2003. Interdisciplinarni in/ali/oz. medpredmetni pouk. Vzgoja in izobraževanje. 34, 1, 32–36.

Malić, J., 1992. Vloga učbenika pri pouku. V: Učbenik danes in jutri. Prispevki s srečanja avtorjev učbenikov 11. septembra 1991, Ljubljana, DZS.

Malić, J., 1986. Konceptija sodobnega učbenika. Zagreb, Školska knjiga.

Marentič Požarnik, B., 1999: Psihologija in prenova šolskega sistema - prispevek psihologije k dvigu kakovosti učenja in poučevanja. Psihološka obzorja. 8, 4, 55–63.

Marentič Požarnik, B., 2000. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana, DZS.

Mihelič, I., 2008. Medpredmetno povezovanje geografije in zgodovine v gimnazijskih učnih načrtih. Študijsko srečanje profesorjev geografije 22. 8. 2008.

www.zrss.si/ppt/GEO_Problematika%20medpredmetnega%20povezovanja%20geografije%20in%20zgodovine%20v%20gimnazijskih.ppt (20. 2. 2013).

Normativi in merila za zmanjševanje teže šolskih torbic. 2007. Zavod RS za šolstvo. http://www.zrss.si/pdf/300811135058_z%C5%A1_normativi_merila_za_zmanjsazma_t_eze_solskih_torbic.pdf (20. 2. 2013).

Paulič, O., 2002. Medpredmetno povezovanje v gimnazijah. Vzgoja in izobraževanje, 33, 1, 67–70.

Pavlič, D. et al. 2009. Umetnost besede: berilo 3: učbenik za slovenščino - književnost v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, Ljubljana, MKZ.

Pavlič Škerjanc, K., 2007. (Kros)kurikularne povezave: od fragmentiranosti do holizna. V: Cencič, M., Ivanuš Grmek, M. (ur.). Kurikul kot proces in razvoj. Zbornik prispevkov posveta, Postojna, 17.–19. 1. 2001. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 172–182.

Pavlič Škerjanc, K., 2010. Smisel in sistem kurikularnih povezav. V: Rutar Ilc, Z., Pavlič Škerjanc, K. (ur.). Medpredmetne in kurikularne povezave. Priročnik za učitelje. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 19–42.

Pedagoška enciklopedija. 1989. Beograd [etc.]: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva [etc.].

Planinšec, J., 2000. Medpredmetne povezave športne vzgoje v osnovni šoli. Športna vzgoja za novo tisočletje. 181–188.

Polak, A., Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana, Modrijan.

Poljak, V., 1983. Didaktično oblikovanje učbenikov in priročnikov. Ljubljana, DZS.

Polšak, A., Lipovšek, I., 2007: Medpredmetno povezovanje. http://www.zzrs.si/ppt/GEO_medpredmetno_polsakinlipovsek.ppt (20. 2. 2013).

Poročilo o spremembah in novostih v predlogu posodobljenega učnega načrta glede na učni načrt za slovenščino, sprejet na Strokovnem svetu leta 1998. 2008. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. http://www.pomorska-sola.si/Prenos/hribar/Splo%C5%A1ni%20predmeti/Analize/_RAZLIKE_SLOVEN%C5%A0%C4%8CINA_GIM_25012008.pdf (8. 2. 2013).

Poročilo o spremembah in novostih v predlogu posodobljenega učnega načrta glede na učni načrt za sociologijo (70 in 210 ur) sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 26. 3. 1998. 2007. http://www.zrss.si/pdf/_RAZLIKE_SOCIOLOGIJA_25012008.pdf (8. 2. 2013).

Pravilnik o potrjevanju učbenikov. Uradni list RS, št. 57/2006 z dne 2. 6. 2006. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200657&stevilka=2380> (20. 2. 2013).

Razdevšek Pučko, C., 2004. Kakšnega učitelja potrebuje (pričakuje) današnja in jutrišnja šola? *Sodobna pedagogika*, 55, posebna izd., 52–74.

Rutar Ilc, Z. 2010. Medpredmetne in kurikularne povezave v kontekstu učnocijnega in procesnega načrtovanja in izvajanja pouka. V: Rutar Ilc, Z., Pavlič Škerjanc, K. (ur.). *Medpredmetne in kurikularne povezave. Priročnik za učitelje*. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 71–113.

Sagadin, J., 1991. *Razprave iz pedagoške metodologije*. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut.

Slivar, B., 2008. Ključne kompetence v katalogih znanj in višješolskih programih. https://docs.google.com/gview?url=http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Impletum_A6_Kljucne_kompetence_v_katalogih_in_VVS_programih_Slivar_11122008.pdf&chrome=true (8. 2. 2013).

Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov. 2007. DK. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Strmčnik, F., 1998. Od klasičnega do kurikularnega učnega načrta. *Sodobna pedagogika*. 49, 1, 1–16.

Strmčnik, F., 2001. *Didaktika. Osrednje teoretične teme*. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Širec, J. 1983. Kaj je kurikulum? *Sodobna pedagogika*, 34, 7–8, 318–322.

Štemberger, V., 2007. Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav. Učitelj v vlogi raziskovalca: akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli. 93–111.

Trškan, D., 2002. Medpredmetna povezanost v mednarodnem srednješolskem programu. *Vzgoja in izobraževanje*, 33, 5, 4–10.

Učni načrt. Slovenščina. Splošna gimnazija. 2008. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt. Sociologija. Splošna gimnazija. 2008. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.

Uradni list Evropske unije (UL L 394, 30. 12. 2006): Priporočilo Evropskega parlamenta in sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. <http://eur-lex.europa.eu/LexUri-Serv/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:SL:PDF>

Vižintin, M. A., 2011. Razvijanje medkulturne kompetence in podpora šolam v okolju. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana. 533–538. (Obdobja 30).

Žakelj, A., 2008. Posodobitev učnih načrtov za osnovno šolo in gimnazijo. *Zgodovina v šoli*, letn. 17, št. 1-2, str. 16-20.

Žbogar, A., 2000a. Učbeniki za književnost za poklicne in strokovne šole. Magistrsko delo.

Žbogar, A., 2000b. Srednješolski učbeniki za književnost od 1975 do 1999. *Slovenščina v šoli*, 2000, letn. 5, št. 6, str. 13–21.

Žbogar, A., 2007. Kratka proza v literarni vedi in šolski praksi. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Žbogar, A., 2010. Za dejaven pouk književnosti. *Jezik in slovstvo*. 52, 1, 55–66.

Žbogar, A., 2011. Medpredmetno povezovanje pri pouku književnosti. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana. 571–576. (Obdobja 30).

Židan, A., 2004. Za kakovostnejša družboslovna znanja. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Židan, A., 2007. Vzgoja za evropsko demokracijo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Židan, A., 2009. Vzgoja za evropsko demokracijo. Vzgoja mladih za demokracijo v 21. stoletju. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

6 PRILOGE

Priloga A

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku V. Matajč et al.: BERILO 1, UMETNOST BESEDE, učbenik za slovenščino-književnost v 1. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, 1. natis. Ljubljana: MKZ, 2007. (K/1).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: UVOD V KNJIŽEVNOST		
1.	Katere umetnosti poleg književnosti še poznamo? Katere so nastale v zadnjem stoletju?	UZG
2.	Katera likovna dela 20. stoletja so premikale meje našega razumevanja, kaj je umetniško delo?	UZG
3.	Poiščite kateri izrazi se uporabljajo za poimenovanje književnosti v tujih jezikih.	TJ
4.	Kako književna dela obravnava zgodovina? Katera književna dela so z zgodovinskega stališča še posebej zanimiva? Raziščite, kateri pomembni stari rokopisi so bili odkriti v zadnjem obdobju. Katere pomožne književne vede so sodelovale pri njihovem odkrivanju in preučevanju?	ZG
5.	Oglejte si enega najbolj znanih filmov zadnjih let, in sicer izvirno predelavo trivialnega žanra gangsterskega filma z naslovom <i>Šund</i> (ang. <i>Pulp Fiction</i>) ameriškega režiserja Q. Tarantina, ter skušajte prepoznati številne klišejske vzorce t. i. B-filmov, ki jih je v filmu »recikliral« slavní režiser.	FILM
6.	Kakšno periodizacijo poznajo v drugih umetnostih, npr. v slikarstvu, glasbi, arhitekturi ipd.?	UZG, GL
Poglavje: MITOLOGIJA IN LJUDSKO SLOVSTVO		
7.	Pozanimajte se, kako sodobne znanstvene teorije razlagajo nastanek sveta.	FIZ
8.	Kako sodobne znanstvene teorije razlagajo nastanek življenja.	BIO
9.	Kje so nekdaj živeli Slovani in v katerih smereh so se selili v evropski prostor. V katere jezikovne skupine se delijo slovanski jeziki?	ZG
10.	Kaj menite vi? Ali stereotip drži? Ali Slovenci v družbi prepevamo pogosteje kot drugi narodi? Je danes ljudska pesem še živa? Ali jo prepevate v domačem in prijateljskem krogu? Ali bi lahko katero od ljudskih oz. ponarodelih pesmi zapeli tudi v razredu (npr. Čuk se je oženil, Jaz pa pojdem na Gorenjsko, Sijaj, sijaj, sončece)?	GL
Poglavje: STARE ORIENTALSKE KNJIŽEVNOSTI		
11.	Katera matematična področja in probleme so rešili arabski učenjaki? Katero število, brez katerega si danes matematike ne moremo predstavljati, so iznašli?	MAT

12.	Pripravite kratek Mohamedov življenjepis in odgovorite, kaj se je zgodilo leta 622, da velja za začetek islamskega štetja let, in zakaj Meka in Medina veljata za muslimanski sveti mesti?	ZG
13.	Kakšen status pripada islamski skupnosti in koliko je muslimanov v Sloveniji? Kako so organizirani?	ZG
14.	Arabska književnost, posebej poezija, se je v evropski prostor širila predvsem z vojaškimi osvajanji. Katera evropska ozemlja je osvojila arabska vojska? Kje v Evropi so se zadržali najdlje in najbolj vplivali na razvoj književnosti in kulture?	ZG
15.	Danes je arabščina uradni jezik osemnajstih arabskih držav. Katere so te države?	ZG
16.	Arabskega izvora sta tudi evropski zemljepisni imeni Gibraltar in Trafalgar. Raziščite, kakšen je bil arabski zgodovinski vpliv na ta dva kraja, da imata arabski imeni.	ZG
17.	Poslušajte glasbeno simfonijo <i>Šeherezada</i> , ki jo je napisal Rimski Korsakov. Kako se v njej pojavlja cikličnost, značilna za zbirko <i>Tisoč in ena noč</i> ?	GL
Poglavje: BIBLIJA		
18.	Kateri grški miti govorijo o človekovi želji, da bi postal božanski, da bi presegel svoje človeške meje? Kje vse človek danes preskuša meje človeškega? Kaj to »zidanje« človeku prinaša in kaj mu jemlje? Napišite spis z naslovom <i>Zidanje babilonskega stolpa se nadaljuje</i> .	ZG
19.	Poiščite glavne mejnike v izraelski zgodovini.	ZG
20.	Oglejte si upodobitve stvarjenja človeka in jih primerjajte. Katere poudarke podajajo posamezni avtorji?	UZG
21.	Kdo je bil Gustave Doré? Na spletu poiščite njegove ilustracije Nove zaveze. Katera znamenita literarna dela je še ilustriral?	UZG
22.	Kaj psihologija pravi o tipični vlogi, ki jo v družini prevzame prvorojenec, drugorojenec itd.? Ali to drži tudi za vas? Ali to vpliva tudi na vaše obnašanje v drugih življenjskih obdobjih?	PSI
Poglavje: ANTIČNA KNJIŽEVNOST		
23.	V svojem domačem kraju raziščite, ali so njegovo preteklost zaznamovali tudi antični Rimljani in Grki? Ali je za njimi ostala kakšna poslikava, ruševina ali stavbna dediščina? Ali o njih govori katera izmed krajevnih imen?	ZG
24.	Katere zgodovinske okoliščine so spodbudile in omogočile razcvet antične kulture? Zakaj sta grška književnost in filozofija dosegli svoj višek prav v Atenah? Kakšni so bili začetki grškega zgodovinopisja (Herodot, Tukidid, Plutarh ...) in kakšen je bil njegov vpliv na oblikovanje sodobne zgodovinske vede?	ZG, FIL
25.	V učbeniku za filozofijo poiščite, katera besedila so napisali grški filozofi in kakšen je bil njihov vpliv na oblikovanje evropskih misli.	FIL
26.	Katere umetnosti so se najbolj razvile v stari Grčiji in katere v starem Rimu? Kako umetnostni zgodovinarji pojasnjujejo razliko?	UZG
27.	Kateri latinski strokovni izrazi so se uveljavili v glasbi?	GL
28.	Katera spoznanja so v matematiko prinesli antični Grki in Rimljani? Kateri matematični izreki, pravila in simboli se imenujejo po njih?	MAT
29.	Pri geografiji preverite, kje leži otok Lesbos in kakšen je danes njegov pomen za Grčijo?	GEO, GL, FIL
30.	Kateri duševni proces poimenuje izraz Ojdipov kompleks?	PSI
31.	Na zemljevidu poiščite glavne kraje na Ojdipovi poti: Korint, Delfe in Tebe.	GEO

32.	Kako na vprašanje svobodne volje odgovarjajo sodobne biološke in psihološke teorije?	BIO, PSI
33.	Kdo so bili Pizoni, ki jim Horacij piše epistole o besedni umetnosti?	ZG
34.	Preučite življenjepis Julija Cezarja. Kakšen pomen je zanj imelo pisanje polumetniške literature? Ali je v svetovni zgodovini (tudi sodobni) mogoče najti še kakšnega vojskovodja, ki je pisal književna dela?	ZG
35.	Iz latinščine se je ohranilo tudi veliko latinskih pregovorov. V knjižnici poiščite knjige, v katerih so zajeti, jih nekaj izpišite in pri pouku predstavite sošolcem.	LAT
Poglavje: SREDNJEVEŠKA KNJIŽEVNOST		
36.	Srednjeveški izum je tudi notno črtovje. Pri pouku glasbe se pozanimajte, kako se je v srednjeveškemu veku razvijal glasbeni zapis.	GL
37.	Kako so si v srednjem veku predstavljali vesolje in Zemljo? Kakšno astronomsko in geografsko znanje so prenesli iz antike?	GEO
38.	Pri zgodovini raziščite viteštvo. Ali se literarna in zgodovinska podoba pojava kaj razlikujeta?	ZG
39.	Katera slovenska mesta so ohranila srednjeveško podobo? Katere kulturne prireditve oživljajo srednjeveško kulturo na Slovenskem?	UZG
40.	Ali v vaši bližini obstaja gotska ali celo romanska cerkev? Pri umetnostni zgodovini se pozanimajte, kako jo prepoznate.	UZG
41.	Ponovite svoje znanje o križarskih vojnah, Katarih, arabskem vplivu v srednjeveški Evropi.	ZG
42.	Kaj veste o srednjeveški glasbi?	GL
43.	Poiščite še druga umetniška dela (knjige, filmi, popevke, opere ...), v katerih ljubimca zaradi ljubezenske strasti končata tragično.	GL, FILM
44.	Preberite tudi drugi sloviti viteški roman Parceval ali Zgodba o gralu, v katerem nastopa znameniti sveti gral. Zgodbo primerjajte sodobnimi filmi, ki jih je navdihnil mit o svetem gralu (Mothy, Da Vincijeva šifra).	FILM
45.	Poslušajte opero <i>Tristan in Izolda</i> Richarda Wagnerja ali si oglejte istoimenski film režiserja Kevina Reynolda.	GL, FILM
46.	Kakšna je bila predstava vesolja v Dantejevem času? Kako so si predstavljali severno in kako južno zemeljsko poloblo? Zakaj je za središče sveta postavljen Jeruzalem?	UZG
47.	Na spletu si oglejte Doréjeve ilustracije Božanske komedije. Katere motive ste prepoznali?	UZG
48.	Pri zgodovini raziščite vzroke za delitev na Zahodno in Vzhodno Evropo. Kje poteka meja?	ZG
49.	Kakšni vlogi sta imela pri oblikovanju slovenske zgodovine Salzburg in Oglej?	ZG
50.	Raziščite, kaj se je dogajalo v Evropi in na slovenskih tleh okrog leta 1000.	ZG
Poglavje: RENESANČNA KNJIŽEVNOST		
51.	Pozorno si oglejte človeško figuro na sliki. Poskusite razložiti, zakaj take stvaritve ne bi mogle nastati v srednjem veku. Kaj je na njih tako drugačno, nezdružljivo s srednjim vekom?	UZG
52.	Katera zgodovinska dogajanja so povzročila beg antičnih učenjakov iz Bizanca v zahodno Evropo?	ZG
53.	Kateri so glavni predstavniki in umetniška dela na drugih umetnostnih področjih?	UZG
54.	Katera so bila glavna zemljepisna odkritja tedanjega časa? Kako so vplivala na evropsko gospodarsko in kulturno življenje?	GEO

	Kateri izumi so omogočili daljša potovanja?	
55.	Pozanimajte se, katera so bila glavna znanstvena odkritja in znanstveniki tedanjega časa. Katera odkritja so spremenila dotedanji ptolomejski geocentrični sistem (Zemlja naj bi bila središče vesolja)?	FIZ
56.	Kdo je bila Kleopatra?	ZG
57.	Katere družbenozgodovinske okoliščine so v Angliji omogočile razcvet književnosti?	ZG
58.	Predstavite kraljico Elizabeto I. in njen vpliv na dobo, v kateri je živela, in razvoj Anglije (Velike Britanije).	ZG
59.	Psihoanalitične interpretacije prepoznavajo v Hamletovi vlogi številna duševna stanja in motnje, tudi Ojdipov kompleks.	PSI
60.	Oglejte si slike Sandra Botticellija. V čem izražajo duha?	UZG
61.	Kakšno je bilo življenje v renesančni Španiji?	ZG, SOC
Poglavje: SLOVENSKA PROTESTANTSKA KNJIŽEVNOST		
62.	Kako o protestantizmu na Slovenskem piše Valvasor? Kaj pa pravi sodobno zgodovinopisje?	ZG
63.	Kaj veste o protestantih in njihovi kulturi na Slovenskem danes?	ZG
64.	Na zemljevidu poiščite kraje, omenjene v Trubarjevem odlomku.	GEO
Poglavje: PROTIREFORMACIJA IN BAROK		
65.	Kateri znameniti slikarji, kiparji, arhitekti, glasbeniki so ustvarjali v baroku? Kako je vsebina baroka izražena z likovnimi prvinami?	UZG, GL
66.	Raziščite razvoj opere. Katere umetnostne zvrsti povezuje? Zakaj se je razvila ravno v baroku?	GL
67.	Kakšna je bila baročna moda? Kako oblačilna kultura izraža duha dobe?	UZG
Poglavje: KLASICISTIČNA KNJIŽEVNOST		
68.	Kako psihologija danes razume povezavo med razumom in čustvi?	PSI
69.	Kako se v komediji kažejo razmere v tedanji francoski družbi? Kaj o francoskem dvoru in visoki meščanski družbi pove dejstvo, da je bila komedija prepovedana?	ZG
70.	Kaj je klistiranje? Kakšen pomen je imelo v medicini 17. stoletja?	ZG, BIO
71.	Kako danes pojmujeemo zdravje? Kdaj praznujemo svetovni dan zdravja?	BIO
Poglavje: RAZSVETLJENSKA KNJIŽEVNOST		
72.	Katere zgodovinske dogodke je spodbudilo razsvetljsko gibanje v Franciji na ozemlju današnjih ZDA? Kateri pomembni pravni dokumenti so bili napisani?	ZG
73.	V katerih obdobjih slovenske zgodovine je bila kršena pravica Slovencev do šolanja v maternem jeziku?	ZG
74.	Razsvetljsko filozofijo so zaznamovali racionalizem, empirizem, senzualizem in utilitarizem. Pojasnite pomen naštetih filozofskih smeri in vlogo Descartesa, Voltaira, Rousseauja, Montesquieuja, Lockeja, Huma, Kanta in Herderja.	UZG, FIL
75.	Katera so najpomembnejša Descartesova in Newtonova odkritja na področju naravoslovja?	FIZ
76.	Do katerih velikih geografskih odkritij je prišlo v času razsvetljenstva? Katera med njimi je prispeval James Cook (njegovi dnevnik prav tako veljajo za eno najpomembnejših razsvetljskih del)?	GEO

77.	Prevedite naslovnico prve izdaje <i>Robinsona</i> . V čem se loči od današnjih naslovnice? Kdo je naveden kot avtor? Zakaj menite, da se Daniel Defoe sprva ni želel izpostavljati kot avtor?	ANG
78.	Ime Robinsonovega sluge, Petka, je v angleščini živo še danes. Preverite, kaj pomeni Man Friday.	ANG
79.	Daniel Defoe je sodil med puritance, ki so imeli pomembno vlogo pri oblikovanju vrednot in življenja angleške družbe. Preučite vlogo puritanizma v angleški zgodovini in raziščite, kako se kaže v romanu.	ZG
80.	James Joyce v Robinsonu vidi posebljen lik angleškega kolonializma. Pri zgodovini preučite kaj je zaznamovalo angleški kolonializem. Kakšen odnos so imeli do osvojenih ozemelj in ljudstev?	ZG
81.	Orišite zgodovinsko dogajanje v času razsvetljenstva.	ZG
82.	V razsvetljenstvu so se množičneje uveljavljali tudi znanstveniki slovenskega rodu. Kateri?	ZG
83.	Obiščite Prirodoslovni muzej Slovenije in se seznanite s Zoisovim naravoslovnim delom ter njegovo zbirko mineralov. Na spletu poiščite, katere razstave gosti prirodoslovni muzej Slovenije in katere so njegove stalne zbirke.	ZG
84.	Razložite, zakaj Vodnik za Slovence uporablja ime Kranjci? Kakšna je bila takrat pokrajinska in politična razdelitev slovenskega etničnega ozemlja?	ZG
85.	Kakšne zgodovinske razmere so nastale leta 1848, da je bila onemogočena uprizoritev <i>Matička</i> ?	ZG

Priloga B

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku **D. Pavlič et al.: BERILO 2, UMETNOST BESEDE**, učbenik za slovenščino-knjževnost v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, 1. natis. Ljubljana: MKZ, 2008. (K/2).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: EVROPSKA ROMANTIKA		
1.	Raziščite, kakšno mesto ima Rousseau v zgodovini filozofije in zgodovini glasbe.	FIL, GL
2.	Raziščite, kakšen je bil pomen filozofov Johna Locka, Davida Humea in Adama Smitha za razvoj predromantične književnosti.	FIL
3.	Filozof Friderich Schelling je zapisal, da je »najvišji odnos narave do umetnosti dosežen tako, da si jo ta napravi za medij, s katerim naredi dušo vidno.« (<i>O odnosu upodablajoče umetnosti do narave</i> , 1807). Ali lahko to trditev povežete s sliko romantičnega slikarja C. D. Friedericha? Kakšen je na sliki odnos med opazovalcem in naravo? Ali lahko rečemo, da je gorska pokrajina simbol za opazovalčevo razpoloženje?	FIL
4.	Razmislite, ali je romantično čutenje prisotno tudi v sodobni literaturi, glasbi, filmih, slikarstvu, fotografiji, urejanju krajine ...	UZG
5.	Na zemljevidu pokažite Byronova potovanja.	GEO
6.	Kaj v angleščini pomeni beseda Childe?	ANG
7.	Kakšen je bil politični zemljevid Evrope Byronovega časa? Kaj veste o gibanju za združitev Italije in grški osvobodilni vojni izpod Turkov?	ZG
8.	Ali obstaja v mladinski subkulturi kako (umetniško) gibanje, katerega temeljna prvina je družbeno upornišvo?	SOC
9.	Raziščite, kakšne družbene in politične razmere so vladale v Rusiji v prvi polovici 19. stoletja. Kdo so bili dekabristi?	ZG
10.	Raziščite, kakšna je politična slika Kavkaza z okolico danes.	GEO
11.	Kaj veste o zgodovini Gruzije? Zakaj so se združitvena in osamosvojitvena gibanja (npr. v Italiji, med slovenskimi narodi) pojavila ravno v obdobju romantike?	ZG
12.	Pri psihologiji se pozanimajte, kaj pomenijo izrazi avditivni, vizualni in kinestetični tip. Kje se prepoznate?	PSI
13.	Kaj je vatikanski indeks?	ZG
14.	Podrobno preučite delavski upor v Šleziji.	ZG
15.	Kdo so bili francoski utopični socialisti? Katere ideje so zagovarjali?	ZG
16.	V devetdesetih letih 20. stoletja sta nastala dva odmevna filma o Robinu Hoodu. Prvi je <i>Robin Hood: Princ tatov</i> (Robin Hood: Prince of Thieves; Kevin Reynolds, 1991), v katerem naslovno vlogo igra Kevin Costner, drugi pa je <i>Robin Hood: Možje v pajkicah</i> (Robin Hood: Men in Tights; Mel Brooks, 1993), glavno vlogo igra Cary Elwes. Oglejte si oba filma. V čem se razlikujeta? Zakaj drugi film žanrsko opredeljujemo kot parodijo? Kaj je značilno za (filmsko) parodijo?	FILM

17.	Roman <i>Ivanhoe</i> ponuja kar nekaj možnosti za raziskovanje zgodovine. Izberite si temo, ki se vam zdi zanimiva, jo raziščite ter predstavite sošolcem in sošolkam.	ZG
18.	Pozanimajte se, katera glasbena dela so tematsko povezana s Scottovimi romani.	GL
19.	Pozanimajte se, kako v angleški literarni teoriji imenujejo roman, novelo, kratko zgodbo. Kaj ste ugotovili?	ANG
20.	E. A. Poe je najpomembnejši predstavnik ameriške romantike. Predstavite razvoj ameriške književnosti do konca 19. stoletja.	ANG
Poglavje: ROMANTIKA NA SLOVENSKEM		
21.	Preberite poročilo o spreobrnjenju Bavarcev in Karantancev, ki se je ohranilo iz desetega stoletja in ga je v latinščini napisal neznan duhovnik. Poročilo je najpomembnejši ohranjeni tekst za zgodnjo slovensko zgodovino. Se vam zdi, da bi morali za boljše razumevanje pridobiti še veliko znanja? Preberite tudi Valvasorjevo poročilo o pokristjanjevanju Slovencev iz <i>Slave vojvodine Kranjske</i> , na katerega se je oprl Prešeren, in odlomek iz novejše študije Janka Kosa o zgodovinskih virih za Prešernov <i>Uvod</i> .	ZG
Poglavje: EVROPSKI REALIZEM IN NATURALIZEM		
22.	Konec 18. in prvo polovico 19. stoletja sta zaznamovala silovit tehnološki in industrijski razvoj. Povežite ustrezna imena in pojme ter razmislite, kako so določeni izumi vplivali na razvoj družbe.	ZG
23.	Kaj označuje beseda realizem v filozofiji?	FIL
24.	Preučite vpliv filozofskih in znanstvenih idej tedanjega časa (pozitivizma, utilitarizma, empirizma, evolucionizma) na razvoj družbe in kulture 19. stoletja.	FIL
25.	Kdo je bil Charles Darwin? Kakšen vpliv so imele njegove teorije o razvoju človeške vrste na tedanjo družbo?	BIO
26.	Kdo sta bila Karl Marx in Friderich Engels? Katere družbene okoliščine so spodbudile njun filozofski in politični angažma?	SOC
27.	Ponovite zgodovino Evrope v obdobju revolucij 1789–1848.	ZG
28.	Kdo so pop ikone vaše generacije? Kaj je potrebno, da neka oseba postane zvezdnik? Kdo so (bili) zvezdniki generacije vaših staršev? Kolikšen vpliv imajo pri pojavu mediji? Raziščite pojav zvezdnitva v družbi.	SOC
29.	Kaj se je dogajalo na Francoskem v obdobju 1815–1830, v času po Napoleonovem padcu, ko govorimo o restavraciji monarhije? Katere so bile zgodovinske značilnosti tedanjega časa in družbe?	ZG
30.	Predstavite današnji družbeni in kulturni utrip Pariza.	GEO
31.	Na svetovnem spletu raziščite povezavo med Pablom Picassom in Balzacom. Picasso je leta 1921 prejel naročilo za ilustracije Balzacove kratke zgodbe (1837) <i>Chef-d'oeuvre inconnu</i> .	UZG
32.	Kateri so bili razlogi, ki so v Franciji povzročili revolucijo leta 1848? V čem se ti vzroki razlikujejo od vzrokov, ki so istega leta spodbudili revolucijo v Nemčiji, na področju današnje Italije ter na Avstro-Ogerskem?	ZG
33.	Preučite zgodovinske razmere med vladavino Napoleona III., še posebej položaj delavstva.	ZG
34.	Dodatno osvetlite dogajanje med Dreyfusovo afero.	ZG
35.	Leta 1852 je Zola spoznal mlajšega Paula Cézanna. Raziščite njuno prijateljstvo in podrobneje preučite znamenite slikarske umetnine Paula Cézanna.	UZG

36.	Poizvedite, kakšno vlogo so v ruski in svetovni zgodovini imeli sibirski zapori. Poiščite dela slovenskih avtorjev, ki so bili zaprti v Sibiriji, in jih predstavite.	ZG
37.	Katere zgodovinske osebe nastopajo v prvem odlomku? Kakšna je bila njihova vloga?	ZG
38.	Oglejte si film <i>Zadnji udarec</i> (W. Allen) in poiščite aluzije, teme in ideje, ki jih je navdihnil roman <i>Zločin in kazen</i> .	FILM
39.	Preberite knjigo Orlanda Figesa <i>Natašin ples</i> in predstavite kulturno zgodovino Rusije.	ZG
40.	Pojasnite zgodovinske razmere in dogodke v Rusiji v času, ko se roman dogaja, in v času, ko je bil roman napisan.	ZG
41.	Raziščite vpliv, ki ga je imel Tolstoj s svojimi deli na razvoj mirovniške misli v 20. stoletju pri indijskemu aktivistu za neodvisnost Indije Mahatmi Gandiju in črnem bojevniku za človekove pravice Martinu Luthru Kingu ml.	ZG
42.	Približno sočasno kot Ibsen so zasloveli tudi številni drugi norveški umetniki, npr. Edvard Grieg na glasbenem in Edvard Munch na likovnem področju. V knjižnici in na spletu raziščite in si oglejte oziroma poslušajte njuna dela. Na DVD-ju poslušajte odlomek iz suite <i>Peer Gynt</i> . Skušajte ga povezati z literaturo in dobo, v kateri je nastal.	GL, UZG
43.	Kaj je danes znanega o sifilisu? Kako se prenaša? Ali je še tako usoden? Katere druge spolne bolezni še poznate?	BIO
44.	Osvetlite problem evtanazije tudi pri pouku družboslovnih ved.	SOC, FIL
Poglavje: MED ROMANTIKO IN REALIZMOM		
45.	Raziščite Kersnikovo politično delovanje.	ZG
46.	Pripravite predstavitev poglavitnih zgodovinskih tem <i>Visoške kronike</i> : tridesetletna vojna, protireformacija na Slovenskem, čarovniški procesi na Slovenskem.	ZG
47.	Pripravite kratko poročilo o Tavčarjevem političnem delovanju.	ZG
48.	Budnica <i>Naprej</i> , za katero je besedilo napisal Simon Jenko, je bila od leta 1989 neuradna slovenska himna, danes pa je himna slovenske vojske. Poiščite notni zapis pesmi in jo poskusite zapeti. Raziščite, kdaj in kako je pesem nastala in kako je postala ter živela kot slovenska himna.	GL
Poglavje: SIMBOLIZEM, DEKADENCA IN ROMANTIKA		
49.	Med simbolisti so bili priljubljeni filozof Schopenhauer, Nietzsche, Bergson, Kierkegaard, Hartmann, mlajši so poznali Freudovo psihoanalizo. Seznanite se z idejami omenjenih mislecev in razmislite, zakaj so jih simbolisti cenili.	FIL
50.	Raziščite razvoj impresionizma v likovni in glasbeni umetnosti.	UZG, GL
51.	Baudelaire je izredno cenil slikarja E. Delacroixa. Raziščite, kdo je bil in zakaj je vplival na Baudelairovo ustvarjanje.	UZG
52.	Rimbaud je v nekaterih pesmih uporabljal aluzije na politične dogodke, npr. na francosko-prusko vojno in pariško komuno. Ta naj bi vplivala tudi na nastanek njegove teorije o novem svetu in človeku, kot jo je izrazil v pismu Delanyju. Raziščite, kaj se je v Franciji in Parizu dogajalo med letoma 1870–1871. Kako prepričljive se vam zdijo razlage, da pesem v prozi <i>Po vesoljnem potopu</i> govori o miru po francosko-pruski vojni ali o neuresničeni ideji pariške komune?	ZG
53.	Raziščite, katere kraje je Rimbaud obiskal na svojih potovanjih. V pomoč so vam lahko zemljevidi, objavljeni na medmrežju.	GEO
54.	Rimbaud je v pismu Georgesu Izambardu zapisal tudi: »Napačno je reči: Mislim. Morali bi reči: Misli se me. / .../ Jaz je nekdo drug.« primerjajte to trditev z vlogo, ki jo ima »jaz« pri Freudu in Jungu.	PSI
55.	Primerjajte, s katerimi sredstvi impresionističnega sloga so pesniki Verlain (<i>Marina</i>), slikar Monet (<i>Impresija: sončni vzhod</i>) in	GL, UZG

	skladatelj Debussy (<i>Morje</i>) v svojih delih upodobili motiv morja. Skladbo Morje poslušajte na DVD-ju (sliko Moneta si oglejte na strani 308), na DVD-ju poslušajte interpretacijo pesmi v izvorniku.	
56.	Raziščite motiv <i>Salome</i> v zgodovini likovne umetnosti.	UZG
57.	Raziščite, kakšna je bila angleška družba ob koncu 19. stoletja. Kakšen je bil odnos do homoseksualnosti v 20. stoletju (v Angliji so jo legalizirali leta 1970) in kakšen je danes?	ZG
58.	Seznajte se s potekom in predstavniki impresionizma v likovni umetnosti na Slovenskem in v svetu.	UZG
59.	Predstavite družbeni in zgodovinski položaj Rusije v drugi polovici 19. stoletja.	ZG

Priloga C

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku **D. Pavlič et al.: BERILO 3, UMETNOST BESEDE**, učbenik za slovenščino-knjževnost v 3. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, 1. natis. Ljubljana: MKZ, 2009. (K/3).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: KNJIŽEVNOST SLOVENSKE MODERNE		
1.	Raziščite razvoj impresionizma v slovenski likovni umetnosti (Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Matej Sternen, Matija Jama).	UZG
2.	Raziščite, kateri slovenski skladatelji so ustvarjali v tem obdobju.	GL
3.	Katere stavbe so nastale v Ljubljani v času moderne? Kaj pa v vašem kraju?	UZG
4.	Po skupinah pripravite kratke referate, v katerih boste razložili pojme <i>art nouveau</i> , <i>secesija</i> , <i>Jugendstil</i> , <i>modernismo</i> : pojasnite, v katerih državah se je posamezni pojem najbolj uveljavil, v kateri vrsti umetnosti je doživel največji razcvet, ter predstavite najvidnejše umetnike in njihova dela. Pomagajte si s strokovno literaturo, slikovnim gradivom in informacijami na spletu.	UZG
5.	Pripravite kronološki pregled ključnih dogodkov, ki so se v času slovenske moderne (1899–1918) zgodili po svetu in pri nas. Za spodbudo naj naštejemo nekaj primerov: Sigmund Freud razloži osnove psihoanalize v knjigah <i>Razlaga sanj</i> in <i>Psihopatologija vsakdanjega življenja</i> , Giacomo Puccini napiše tri svoje najbolj znane opere, to so <i>La Bohème</i> , <i>Tosca</i> in <i>Madame Butterfly</i> , Albert Einstein predstavi teorijo relativnosti, znanstveniki odkrijejo nosilce dednih lastnosti –kromosome; v Angliji uvedejo sistem prstnih odtisov, prvič je podeljena Nobelova nagrada za književnost ...	ZG
6.	Preberite pesem <i>Kakor roža na poljani</i> in poslušajte uglasbitev v obliki samospeva. Za kakšno uglasbitev bi se odločili vi?	GL
7.	Kako se impresionizem izraža v likovni govorici? Med deli slovenskih impresionističnih slikarjev poiščite kako upodobitev z motivom iz narave.	UZG
8.	Katere jedi iz ajde pozna slovenska tradicionalna kuhinja?	ETN
9.	Kakšen je bil socialni in nacionalni položaj Slovencev v začetku 20. stoletja?	ZG
10.	Raziščite, katere etnološke motive je Župančič še vpletel v pesnitev.	ETN
11.	Na spletnih straneh poiščite članek, ki govori o zgodovini hospicev na Slovenskem. Ugotovitve predstavite sošolcem.	ZG
12.	Kako na krivdo gledajo psihološke teorije? Kako jo razlagajo?	PSI
13.	Kostanj svojo moč črpa iz množičnega grobišča. Poučite se, kje in v katerih zgodovinskih obdobjih so na Slovenskem nastala množična grobišča, velika pokopališča, kostnice ...	ZG
14.	Kaj menite o sodobnih medijih in novinarjih? Je njihovo poročanje objektivno ali so v službi politike in kapitala? Iz dnevnega časopisja izrežite prispevek in opazujete način poročanja.	SOC

15.	Preberite filozofski spis Država, ki ga je napisal Platon. Izvedeli boste, da tudi Platon večino umetnikov izžene iz svoje idealne države. Povzemite njegove argumente in jih primerjajte z idejami šentflorjancev.	FIL
16.	S pomočjo zgodovinskih pregledov izdelajte podobo slovenske družbe v začetku 20. stoletja in jo primerjajte s Cankarjevimi upodobitvami v delih <i>Za narodov blagor</i> in <i>Pohujšanje v dolini šentflorjanski</i> .	ZG
17.	Seznanite se z Nietzschejevo filozofijo nadčloveka.	FIL
18.	Preučite razvoj gospodarstva na Slovenskem na prelomu stoletja.	ZG
19.	Preberite kakšno od razprav Antona Trstenjaka ali Janka Muska, v katerih razmišljata o enotnih potezah slovenskega značaja. Katere nacionalne avtostereotipe omenjata? Ali jih občutite tudi kot del svojega značaja? Kaj menite o »hlapčevskem značaju« Slovencev? Kakšno je o tem vaše mnenje?	PSI
20.	Preučite položaj slovenskega učitelja konec 19. in v začetku 20. stoletja.	ZG
21.	Kako so potekale državnozbornske volitve leta 1907?	ZG
22.	Kdo so bili Fran Tratnik, Božidar Jakac, Miha Maleš, Riko Debenjak, Rihard Jakopič, Lojze Dolinar, Jakob Savinšek, Ivan Grohar, Avgust Bucik, Saša Šantel in Elko Justin? Katera dela so ustvarili?	UZG
23.	V knjižnici poiščite antologije, v katerih je predstavljena ženska književnost.	ZG, SOC
24.	Osvetlite položaj evropskih žensk na prelomu 19. in 20. stoletja.	ZG, SOC
Poglavje: SVETOVNA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA		
25.	Poučite se o delovanju avantgard na področju likovne umetnosti, glasbe in filma.	LIK. UM, GL, FILM
26.	Raziščite, kako je na moderno književnost vplival filozof Friderich Nietzsche.	FIL
27.	Raziščite, kakšen je bil Einsteinov odnos do Boga.	FIZ
28.	Raziščite, kdo so bili fizik Niels Bohr, Max Planck, Werner Heisenberg in kemik Otto Hahn.	FIZ, KEM
29.	Poučite se, katera tehnična in komunikacijska sredstva so bila izumljena na začetku 20. stoletja.	FIZ
30.	Preberite misel, ki jo je filozof Gianni Vattimo zapisal v svoji knjigi <i>Filozofska karta 20. stoletja: Tehnika in eksistenca</i> (2002), in jo primerjajte z Rilkejevim sonetom I, 24.	FIL
31.	Raziščite, kako je motiv Orfeja prikazan v simfoniji Liszta, baletu Stravinskega, filmu Jeana Cocteuja.	UMETNOST
32.	Sociolog Georg Simmel je na začetku 20. stoletja pisal o spremenjeni zaznavi v velikih mestih, kjer se pred človekovimi očmi neprestano menjavajo podobe. Moderni pesniki so hitro menjavanje različnih podob prenesli v svojo poezijo. Razmislite, kako vsakdanje življenje v današnjem času vpliva na način zaznavanja in pisanje poezije.	SOC
33.	Na Apollinairovo ustvarjanje je vplival kubizem, predvsem Pablo Picasso. Poučite se, zakaj.	LIK. UM
34.	Raziščite, kdo je bil Góngora in zakaj so ga Lorca in njegovi sodobniki občudovali.	LIK. UM, GL
35.	Pripravite predstavitev Andaluzije in njene kulture.	GEO
36.	Naslov Eliotove doktorske disertacije je bil <i>Vednost in izkušnja v filozofiji F. H. Bradleya</i> . Raziščite, kdo je bil ta filozof.	FIL
37.	Raziščite zgodovino Sovjetske zveze in položaj umetnikov v njej.	ZG
38.	Preberite <i>Canto XIII</i> , ki je v celoti posvečen Konfuciju (Kungu). Raziščite Konfucijeve nauke in razmislite, kakšno vlogo	FIL

	imajo v <i>Cantih</i> .	
39.	Preberite razpravo <i>Sadhana</i> in razpravljajte o tem, kako Tagore interpretira <i>Upanišade</i> .	FIL
40.	Poučite se, kako Upanišade razlaga razmerje med Átmanom (dušo) in Bráhmanom (svetovno dušo). Ugotovite, ali je to razmerje tema prve pesmi iz zbirke <i>Gitandžali</i> .	FIL
41.	Poučite se o značilnostih indijske glasbe.	GL
42.	Seznajte se z indijsko likovno umetnostjo.	LIK. UM
43.	Raziščite, kako sta Indija in Bangladeš dosegla svojo samostojnost.	ZG
44.	Raziščite vlogo tračev, govoric v sodobni družbi.	SOC
45.	Raziščite, kako je vera vplivala na odnos belcev do črncev v ZDA.	ZG
Poglavje: SLOVENSKA KNJIŽEVNOST OD MODERNE DO KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE		
46.	Izberite si enega izmed ekspresionističnih slikarjev in ga predstavite sošolcem.	UZG
47.	Napišite krajšo seminarsko nalogo o slovenski glasbeni dejavnosti v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja.	GL
48.	Podrobneje raziščite dogajanje na Koroškem pred, med in po plebiscitu jeseni leta 1920.	ZG
49.	Pobrsajte po spletu in ugotovite, kaj prikazuje Plebiscitni muzej v Libeličah na Koroškem.	ZG
50.	Raziščite, kakšen je bil med prvo in drugo svetovno vojno odnos fašističnih oblasti do Slovencev v Julijski krajini.	ZG
51.	V ustrezni literaturi se poučite o tolminskem kmečkem uporu in o svojih ugotovitvah poročajte sošolcem in sošolkam v kratkem govornem nastopu.	ZG
52.	Seznajte se s Freudovo psihoanalizo in razmislite o njenem vplivu na Grumovo pisanje.	PSI
53.	Oglejte si dela slovenskih in nemških ekspresionističnih slikarjev in poiščite podobnosti s podobo mesta Goge.	UZG
54.	Oglejte si film <i>Samorastniki</i> in ga primerjajte z novelo. Pojasnite, ali in kako se filmska uprizoritev razlikuje od podobe, ki ste si jo narisali ob branju.	FILM
55.	Predstavite Prežihovo politično delovanje.	ZG
56.	Raziščite, kakšen je bil socialni status nezakonske matere na Slovenskem v 19. stoletju. (Namig: Alenka Puhar: Prvotno besedilo življenja.)	SOC
57.	Kako pojem sreče opredeljuje psihologija?	PSI
58.	Kako o sreči razmišljajo filozofi?	FIL
59.	Oglejte si film <i>Tistega lepega dne</i> in skušajte odkriti, s katerimi filmskimi sredstvi se film norčuje iz fašistične oblasti.	FILM
60.	Raziščite, kakšna je bila zgodovina Prekmurja v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno. Kakšne so bile posebnosti Prekmurja v primerjavi z drugimi slovenskimi pokrajinami?	ZG
61.	Kako je potekala in kakšne posledice je imela agrarna reforma v Prekmurju?	ZG
62.	V seminarski nalogi podrobneje prikažite zgodovinske okoliščine, o katerih govori Bartol v Alamutu.	ZG
63.	Matej Bor je napisal besedila nekaterih udarnih partizanskih pesmi (npr. <i>Hej brigade</i>). Poiščite nekaj najbolj znanih partizanskih pesmi, ki so bile že med vojno uglasbene in so ponarodele. Kaj je značilno za njihova besedila in glasbeno spremljavo?	GL

64.	Kajuh je bil od avgusta 1943 do smrti februarja 1944 vodja kulturniške skupine v XIV. diviziji. Kaj so bile kulturniške skupine? Kakšno funkcijo so imele v partizanskih enotah?	ZG
65.	Balantič se je spomladi 1943 pridružil vaškim stražam in umrl v Grahovem med partizanskim napadom na belogardistično postojanko, zaradi česar je bil po vojni kot pesnik dolgo časa prezrt. Kakšna je razlika med vaškimi stražami in belo gardo? Katera so bila temeljna nasprotja med belogardizmom in partizanskim gibanjem.	ZG
Poglavje: SVETOVNA KNJIŽEVNOST V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA		
66.	Raziščite, kako se je razvijalo gledališče po letu 1970 in kaj pomeni izraz postdramsko gledališče.	LIK. UM
67.	Raziščite, kako se je postmodernizem uveljavil v likovni umetnosti.	LIK. UM
68.	Poglobite svoje znanje o svetu v drugi polovici 20. stoletja. Bodite pozorni na to, kako se je spreminjalo vsakdanje življenje.	ZG, GEO
69.	Naredite anketo o tem, kateri mediji so najbolj priljubljeni v različnih starostnih skupinah.	SOC
70.	Napišite esej o tem, kako v svojem vsakdanjem življenju občutite učinke globalizacije.	SOC
71.	Razpravljajte o pozitivnih in negativnih posledicah globalizacije.	SOC
72.	Raziščite, kdo so bili Ludwig Wittgenstein, Simon de Beauvoir, Hannah Arendt, Martin Heidegger, Emanuel Levinas, Jacques Lacan, Jacques Derrida, Michael Foucault.	SOC, FIL
73.	Raziščite, kako je načelo o subjektivnosti in pluralnosti resnice vplivalo na razvoj naravoslovja v drugi polovici 20. stoletja.	NARAVOSLOVJE
74.	Predstavite vzhodne filozofije in Pazov odnos do njih.	FIL
75.	Predstavite zgodovino Mehike. Kdo je bil Emiliano Zapata, čigar vojski se je pridružil Pazov oče.	ZG
76.	Raziščite vpliv Freudovih teorij na Williamsovo obravnavo spolnosti.	PSI
77.	Obravnavajte problem nasilja v sodobni družbi. Raziščite, zakaj žrtev pogosto opravičuje partnerjevo nasilno vedenje.	PSI
78.	Borges je v svojem <i>Poskusu avtobiografije</i> zapisal: »Ko sem bil v Švici, sem nekega dne začel brati Schopenhauerja. Če bi moral danes izbrati samo enega filozofa, bi izbral njega.« (Prev. Tadeja Krečič Scholten) Raziščite nauke filozofa Arthurja Schopenhauerja in razmislite, kako je njegova misel, da je svet zaporedje predstav, povezana z Borgesovimi idejami.	FIL
79.	Predstavite zgodovino Kolumbije od predkolumbovske dobe do danes.	ZG
80.	Raziščite, kakšno podnebje ima Kolumbija in kako je predstavljeno v romanu.	GEO
81.	Razpravljajte o družbeni vlogi pisateljev.	SOC
82.	Raziščite in predstavite zgodovino afroameriške literature.	ZG
83.	Preučite položaj Afroameričanov v ZDA v času tik pred ukinitvijo suženjstva leta 1865 in po njej. Primerjajte svoje ugotovitve z opisi v <i>Ljubljani</i> .	ZG
84.	Raziščite zgodovino gibanja za emancipacijo Afroameričanov. Kdo sta bila Rosa Parks in Martin Luther King.	ZG
85.	Poučite se, kakšne psihične posledice lahko povzročijo travmatični dogodki.	PSI
86.	Raziščite zgodovino Anglije v viktorijanski dobi. Primerjajte svoje ugotovitve z opisi iz <i>Ženske francoskega poročnika</i> .	ZG
87.	Poučite se o sodobnih pogledih na odnos med zgodovinopisjem in pripovedništvom.	ZG
88.	Primerjajte vloge evolucijske teorije in kreacionizma v viktorijanski dobi ter danes.	BIO
89.	Raziščite psihološke teorije o ženski histeriji, ki so omenjene v <i>Ženski francoskega poročnika</i> .	PSI

90.	Raziščite postopek samonanašalnosti v likovni umetnosti.	LIK. UM
91.	Poučite se o sodobnih psiholoških in socioloških pogledih na identiteto.	PSI, SOC
92.	Seznajte se z idejami Rolanda Barthesa iz njegovega poststrukturalističnega obdobja.	FIL
93.	Razpravljajte o problemu posameznikove identitete.	PSI, SOC, FIL
94.	Razpravljajte o psihologiji množic.	PSI

Priloga Č

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku **D. Pavlič et al.: BERILO 4, UMETNOST BESEDE**, učbenik za slovenščino-knjževnost v 4. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol, 1. ponatis. Ljubljana: MKZ, 2011. (K/4).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: SLOVENSKA KNJIŽEVNOST PO DRUGI SVETOVNI VOJNI		
1.	Poiščite podatke o punku. Katere glasbene skupine so prve zaslovale in vplivale na druge? Na katerih idejah je temeljila punkovska subkultura? Katere so bile najbolj znane slovenske punkovske skupine? Pri pouku predstavite njihova besedila in glasbo.	GL
Poglavje: SLOVENSKO PESNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA		
2.	Poučite se, kdo je bil Ferdinand de Saussure, in se seznanite z njegovo teorijo znaka.	FIL
3.	Pri pouku zgodovine raziščite, zakaj so Kocbekove novele iz zbirke <i>Strah in pogum</i> leta 1951 veljale za politično sporne.	ZG
4.	Razmislite, zakaj bi lahko cikel <i>Med iskalci biserov</i> povezali s Camusevo filozofijo absurda.	FIL
5.	Poučite se, kje in kdaj so nastala koncentracijska taborišča, ter raziščite, kako so o njih pisali slovenski in tuji pesniki in pisatelji.	ZG
6.	Zakaj dogodke iz otroštva ljudje idealizirajo? Kaj o tem pravi psihologija?	PSI
7.	Poučite se, kako Friderich Nietzsche v <i>Veseli znanosti</i> opredeljuje zvezo med zavestjo ter socialno in jezikovno stvarnostjo.	FIL
8.	Seznajte se z dognanji novejših raziskav o razlikah med živalmi in človekom. Ali v njih prevladuje prepričanje, da živali ne uporabljajo jezika, nimajo razuma in ne poznajo morale?	BIO
9.	Znani etnolog in antropolog Mircea Eliade je v upodobitvah južnega otoka prepoznal obnavljanje mita o raju na zemlji. V knjigi <i>Podobe in simboli</i> (1952) je zapisal, da so »v zadnjih stopetdesetih letih vse velike evropske literature tekmoval v povečevanju rajskih otokov Tihega morja, nebes vse sreče, čeprav je bila resničnost zelo drugačna – 'puste in enolične pokrajine, nezdrava podnebja, grde in tolste ženske' itd.« Poučite se, kakšni so bili tihomorski otoki.	GEO, BIO, SOC
10.	Razpravljajte o vrednotah, kot so svoboda, uporništvu, idealizem, ustvarjalnost. Ali se strinjate z ocenami o preveliki prilagodljivosti (konformizmu) današnje mladine?	SOC
11.	Poslušajte popevko Orion in besedilo primerjajte s pesmijo Vrba.	GL
12.	Poučite se, kakšen nauk je nominalizem.	FIL
13.	Razpravljajte o odnosu oče – sin, starševski vlogi in medgeneracijskih odnosih v sodobni družbi.	PSI, SOC
14.	Novejša teorija literature uporablja oznako ženstvena pisava in je ne povezuje z biološkim spolom avtorice/avtorja, ampak z eksperimentalnim načinom pisanja. S pomočjo sociologije raziščite razliko med oznakami biološki in družbeni spol, razmislite, na čem je temeljila zamisel o »ženski literaturi« in na čem stereotip o »pasivnem« ženskem principu.	SOC

Poglavje: SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA		
15.	Primerjajte novelo <i>Tantadruj</i> z njeno filmsko upodobitvijo. V čem je filmska upodobitev drugačna? Zakaj?	FILM
16.	Raziščite, kaj v glasbi pomeni termin <i>menuet</i> .	GL
17.	Časovni okvir <i>Prišlekov</i> je desetletje od 1938 do 1948. V obliki seminarske naloge predstavite glavne zgodovinske dogodke, ki so v tem času vplivali na življenje v Sloveniji.	ZG
18.	Že naslov Hiengovega romana nam sporoča, da je naslovni književni lik »čudežni otrok«. Kaj pomeni ta izraz? Feliks je na nekaterih področjih nadpovprečno nadarjen, predvsem pa je živa enciklopedija, saj ga odlikuje neverjeten spomin. Ali je torej Feliks genialen človek? Zakaj (ne)?	PSI
19.	Poiščite vire in pojasnite zgodovinsko, družbeno in kulturno podobo Rusije leta 1917 in Prekmurja med drugo svetovno vojno.	ZG, SOC
20.	Kdo so bili jezuiti? Predstavite delovanje jezuitskega reda na Slovenskem. Na katera področja javnega življenja so imeli jezuiti še posebej močan vpliv?	ZG
21.	Tudi na Slovenskem je bilo od srednjega veka naprej veliko romarskih cerkva. Nekatere od njih še danes obiskujejo množice romarjev, npr. Cerkev Marije Zaveznice s plaščem na Ptujski gori iz 15. stoletja. Predstavite to cerkev kot gotski kulturni spomenik.	UZG
22.	Raziščite, kako obravnava pojem utopija sociologija.	SOC
23.	Tisti, ki vas posebej zanima filozofija, preberite Platonovo <i>Državo</i> in sošolcem razložite, o čem govori.	FIL
24.	Opišite, kakšen zapor si je zamislil angleški filozof Jeremy Bentham, in razložite pojem »panopticism«.	FIL
25.	Naredite popoln seznam Lainščkovih romanov in ugotovite, po katerih od njih so bili posneti filmi. Navedite naslove teh filmov ter imena režiserjev in glavnih igralcev.	FILM
26.	<i>Nevidni orkester</i> je glasbeni album, projekt, pri katerem so sodelovali jazzovska vokalistka Mia Žnidarič, Feri Lainšček s svojimi pesmimi in Steve Klink, ki je pesmi uglasbil. Poslušajte ta album in napišite svoje vtise.	GL
27.	Kakšna je razlika med poimenovanjem Cigan in Rom? Kako se razlikujeta besedi Cigan (z veliko) in cigan (z malo začetnico).	SOC
28.	Kaj veste o romski populaciji na Slovenskem ter o odnosu med njimi in večinskimi narodi? Organizirajte okroglo mizo in soočite svoja stališča.	SOC
29.	Raziščite, kaj pomeni minimalizem v likovni umetnosti in glasbi.	LIK. UM, GL
30.	V filmski govorici je carverjevsko kratko zgodbo prikazal režiser Robert Altman v filmu <i>Kratke zgodbe</i> (Short Cuts, 1993). Oglejte si film in razmislite, kako se v njem kažejo značilne prvine kratke zgodbe kot literarne vrste.	FILM
Poglavje: SLOVENSKA DRAMATIKA V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA		
31.	Napišite esej, v katerem boste analizirali razmerje med posameznikom, družbo in oblastjo pri Smoletu in Cankarju.	SOC
32.	Seznajte se s filozofijo eksistencializma.	FIL
33.	V drami <i>Samorog</i> lahko prepoznamo številne elemente srednjeveškega sveta. Raziščite življenje v srednjeveškem mestu, kot ga predstavljajo zgodovinski učbeniki in pregledi.	ZG

34.	Raziščite likovne upodobitve samoroga.	UZG
35.	Preučite družbeno-politično dogajanje v Sloveniji med letoma 1960 in 1970.	ZG
36.	Poiščite pomen besede interpelacija in njeno vlogo v političnem življenju. Razmislite, kakšen pomen ima beseda znotraj Jesihovega podnaslova.	SOC
37.	Oglejte si film <i>Let nad kukavičjim gnezdrom</i> (1975, režiser: Miloš Forman, glavna vloga: Jack Nicholson) in ga idejno primerjajte z dramo <i>Veliki briljantni valček</i> .	FILM
38.	Poiščite podatke o delovanju totalitarnih režimov. Ali poznate še katera literarna dela in druga umetniška dela, ki obravnavajo problematiko političnih zaporov?	ZG, SOC
39.	Raziščite, ali za Simonovo govorjenje v poljščini po amputaciji noge, obstajajo v psihiatriji potrjeni primeri.	PSI
40.	Raziščite, kaj pomeni pojem ideologija.	SOC
41.	S katerimi oblikami nasilja se srečujemo v sodobnem svetu? Kaj vam pomeni fizično, psihično in verbalno nasilje? Kaj se vam zdi ključno za preprečevanje nasilja med mladimi? Kdo so najpogostejše žrtve nasilja v sodobnem svetu?	SOC
42.	Predstavite še kakšno literarno delo ali drugo sodobno stvaritev (npr. film, glasbeni spot, računalniško igrico) in ob njej izpostavite problematiko nasilja.	KULTURA

Priloga D

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 1, berilo in učbenik za 1. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol, 1. prenovljena izdaja, 1. natis. Ljubljana: DZS, 2009. (K/5).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: ORIENT		
1.	Kaj veste o staroegipčanski mitologiji? Ali je med mitologijo in besedno umetnostjo tega časa kakšna povezava?	ZG
2.	Ob pomoči učitelja zgodovine poiščite vire in raziščite značilnosti obdobja v času vladavine faraonov Amenemhata I. in Sesostrisa I.	ZG
3.	Poiščite knjige o starem Egiptu, pobrsajte po svojem zgodovinskem znanju in poznavanju književnosti starega Egipta ter napišite spis z naslovom: <i>Živel/-a sem na faraonovem dvoru</i> . Družbeno vlogo si izberite sami – lahko ste faraon, pisar, vojščak, suženj idr.	ZG
4.	Poslušajte skladbo Rimskega – Korsakova Šeherezada in opišite, kako si predstavljate pripovedovalko znamenitih arabskih zgodb.	GL
5.	Na spletnih straneh poiščite več informacij o sveti knjigi islama in o tem poročajte sošolcem.	RE, SOC
6.	V reviji National Geographic, avgust 2008, št. 8, ali na spletu preberite članek o Perziji, starodavnem srcu Irana. Predstavite ga sošolcem, poročilo popestrite s slikovnim gradivom in tradicionalno perzijsko glasbo.	GEO, GL
7.	Na japonsko umetnost je zelo vplival zen budizem. Poiščite ustrezno literaturo in se seznanite z njegovimi značilnostmi.	RE
8.	Za Japonce sta aranžiranje rož (ikebana) in čajna ceremonija (cha-no-yu) pomembni umetnosti, ki sta tako kot pesništvo haikujev tesno povezani z zen budizmom. Preučite značilnosti obeh umetnosti, skušajte izdelati svojo ikebano in pripravite razredno čajno ceremonijo.	UM
Poglavje: BIBLIJA		
9.	V literaturi in drugih umetnostih je nastanek sveta in človeka pogost motiv. Poiščite primere o tem in jih predstavite sošolcem.	UM
10.	Na spletni strani www.developer.truveo.com/apps/example2/index.php poslušajte petje psalmov in te izvedbe primerjajte z izvedbo psalma <i>Gospod je moj pastir</i> (skupina Siti hlapci), ki si jo lahko ogledate na spletni strani www.slovid.com/siti+hlapci+gospod+je+moj+pastir/14708/video . Katera izvedba vam je doživljajsko najbližja? Zakaj? Utemeljite svoj odgovor v kratkem govornem nastopu.	GL
11.	Katero zgodovinsko dejanje je podlaga za ta psalm (<i>Psalms 137</i>)?	ZG
12.	Poslušajte popevko <i>By the Rivers of Babylon</i> (če znate angleško). Kakšna je podobnost s pesmijo?	GL
13.	Poslušajte petje <i>Visoke pesmi</i> na spletni strani www.slovid.com/mladinski+pevski+zbor+sveti+martin+viso-ka+pesem .	GL

	Razpravljajte o tem, ali njeno petje zbuja močnejša doživetja kot branje oz. recitiranje.	
14.	Katero zgodovinsko dogajanje je snovna podlaga za ta psalm? Pozanimajte se v pisnih virih ali na spletu.	ZG
15.	V učbeniku zgoraj ali na spletni strani www.users.rkc.si/ilikar si lahko ogledate znamenito Rembrandtovo sliko <i>Vrnitev izgubljenega sina</i> in preberite razmišljanja o njej. Pisno povzemite spletni zapis in izrazite tudi občutja, ki jih je prilika vzbudila v vas.	UM
Poglavje: ANTIKA		
16.	Pri uri zgodovine razpravljajte o zgodovinskem ozadju Homerjevih epov.	ZG
17.	Grško liriko so izvajali ob spremljavi na glasbila, brenkala (lira, kitara) ali pihala (aulos). Pripravite za »recitacijo« <i>Svatovsko pesem</i> in ji skušajte vrniti vsaj nekaj nekdanjega sijaja. Zelo pomembna bo glasbena spremljava. Lahko jo recitirate ob spremljavi kitare, čeprav so Grki te vrste pesmi peli, svatovske verjetno tudi v zboru. Prostora za vašo ustvarjalnost je torej dovolj.	GL
18.	Izberite prizor iz <i>Antigone</i> ali <i>Kralja Ojdipa</i> in ga uprizorite v razredu. Pri tem lahko sledite značilnostim antičnega gledališča (glasbena spremljava, petje in ples zboru, maske).	UM
19.	O kakšnih čudnih znamenjih, ki naj bi naznanjala Cezarjevo smrt, poroča Plutarh? Se vam zdi njegovo poročilo verjetno?	ZG
20.	Doma naj trije – dva fanta in dekle – preberejo besedilo in se pripravijo za predstavitev v razredu. Lahko ga samo smiselno preberejo, lahko pa ga ugledališčijo. Scena in kostumi naj bodo stilizirani, k večji učinkovitosti predstave pa bo gotovo pripomogla tudi glasbena oprema.	UM
21.	Motiv Pigmaliona je v svoji istoimenski drami obdelal angleško-irski dramatik George Bernard Shaw. Jo je morda kdo od vas videl v gledališču? Po drami so posneli tudi film, in to dvakrat, enkrat tudi kot muzikal. Če vam je drama popolnoma neznana, naj jo kdo prebere in o njej na kratko poroča.	UM, FILM
Poglavje: SREDNJI VEK		
22.	Umestimo junaški ep <i>Beowulf</i> v realne zgodovinske okoliščine. Koga v sodobnem jeziku poimenujemo z besedo pogan in poganstvo? Umestite ga v zgodovinska (evropska) prostor in čas. Naštejte nekaj pojavov/pojmov, ki sodijo na Slovenskem med poganske. Ali je možno povezovati slovansko/slovensko mitologijo s poganstvom?	ZG
23.	Ep o Rolandovem junaštvu je povezan z imenom resničnega kralja Karla Velikega. Povzemite, kaj ste se o njem naučili pri pouku zgodovine, ali se o tem poučite v zgodovinskih virih. Ali je ta vladar pomemben tudi za zgodovinsko dogajanje na slovenskih tleh v srednjem veku? S čim je vplival nanj in kako daljnosežen je bil ta vpliv?	ZG
24.	<i>Pesem o pohodu Igorjevem</i> je del izročila ljudstev iz pokrajin južne Rusije. Poiščite poimenovanja, ki so po vašem občutku značilna za ta kulturnozgodovinski prostor.	ZG
25.	Kaj poimenujemo z besedo knez? Primerjajte jo s poimenovanji kralj, plemič in vojvoda. Ali smo na Slovenskem imeli kneza/kneze? Povzemite dogajanje v slovenskih deželah za čas, o katerem pripoveduje ruski junaški ep o Igorju.	ZG
26.	Napišite kratko zgodbo o Percevalovem srečanju z gralom tako, da boste glavnega junaka predstavili kot pravega, tipičnega viteza. Kako bi ta ravnal ob pogledu na gral? Kako bi to vplivalo na razplet glavnega dogodka? Ali bi to morda spremenilo nadaljevanje zgodbe o Percevalovih potovanjih?	ZG
27.	Motiv Tristana in Izolde od svojega nastanka ne bogati le poznejše literature, temveč navdihuje tudi glasbene ustvarjalce. Slavni	GL

	nemški skladatelj Richard Wagner je l. 1859 dokončal svojo opero Tristan in Izolda. Prvič so jo uprizorili l. 1865. Prisluhnite tej glasbeni mojstrovini in poiščite stičišča med literarnim tekstom ter njenim libretom.	
28.	Naštejte družbene sloje v dobi srednjeveškega fevdalizma in pojasnite razmerja med njimi. Ali trubadurji veljajo za srednjeveški družbeni sloj? Kaj je zanje kot za posebno družbeno skupino značilno?	ZG
29.	Trubadurski motivi so pogosto upodobljeni na miniaturah. Poiščite razlago pojma miniatura v splošnem ali ustreznem terminološkem slovarju. Preizkusite se v ustvarjanju miniaturnih z enim med motivi trubadurske ljubezni.	UM
30.	Psihologija uvršča ljubezen med temeljna človekova čustva. Kako bi poimenovali ljubezen, ki se kaže iz Rudelove vide in ki je vodila princa pri njegovih življenjskih odločitvah?	PSI
31.	Kakšen je ritem pesmi <i>Pivska</i> ? Za kakšno hitrost branja (deklamiranja) bi se odločili pri njej? Kako utemeljujete svojo odločitev? Svoje branje primerjajte s tempom, ki ga je pri uglasbitvi pesmi <i>Pivska</i> izbral skladatelj Carl Orff v svoji scenični kantati <i>Carmina Burana</i> (1937).	GL
32.	Raziščite srednjeveška glasbila. Katera glasbila so prevladovala na Slovenskem v srednjem veku? Ali poznate slovenske glasbenike, ki oživljajo ljudsko glasbeno tradicijo?	GL
33.	Frančišek Asiški je povezan s krščanstvom, predvsem z enim od njegovih redov, to je frančiškanskim. Katera načela naj bi po njegovem mnenju ta red vodila?	ZG
34.	Frančišek se je rodil v italijanskem mestu Assisi. Katero slavno ime italijanskega slikarskega sveta je povezano s tem mestom (gre za freske v baziliki svetega Frančiška)? Kakšna je vloga tega mojstra v zgodovini evropskega slikarstva?	UM
35.	Dante je posebno pozornost namenil pojmu luč in jo umestil v krščanski kontekst. Kakšna je lahko simbolna vrednost luči (tudi zunaj krščanskega konteksta)? Pri raziskovanju se lahko oprete na <i>Slovar simbolov</i> (1995). Ob tem razmislite, v kateri kulturi se luč lahko pojavlja kot simbol, v katerih povezavah in s katerim pomenom.	SOC
36.	Razložite pojem morala. Katera vprašanja sodijo na njeno področje? Kdaj se v vsakdanjem življenju najpogosteje s tem srečate?	FIL
37.	V branem besedilu, burki, sta v središču pozornosti dva poklica: trgovec in advokat. Zakaj je, po vašem mnenju, avtor izbral za glavni književni osebi prav predstavnika teh poklicev? Kaj veste o razširjenosti poklicev v srednjem veku in njihovem mestu v srednjeveškem gospodarstvu? V razredu razpravljajte o današnjih poklicih.	ZG
38.	Poiščite podatke o gradu Žovnek v Savinjski dolini. Kdo so bili njegovi lastniki? Kako je grad ohranjen danes? Kakšno je vaše stališče o ohranjanju arhitekturne dediščine na Slovenskem?	ZG, UM
39.	Iz zgodovinskih virov in s spleta se natančneje poučite o Ulrichovem obisku na Koroškem. O tem pripravite strokovni prispevek, pri čemer upoštevajte navedbo ustreznega (izbranega) vira. Poznavanje zgodovinskih okoliščin tega dogodka povežite s podatki o naši viteški kulturi.	ZG
Poglavje: RENESANSA		
40.	Pripravite skupinski govorni nastop o življenju in delu Michelangela Buonarrotija. V pomoč vam je lahko biografski roman I. Stona <i>V zanosu in obupu</i> . S pomočjo spletnih virov pokažite sošolcem tudi fotografije umetnikovih del.	UM
41.	Čas Shakespearovega ustvarjanja je zaznamovala vladavina kraljice Elizabete I. preučite značilnosti tega obdobja.	ZG
42.	Raziščite, zakaj je Leonardo da Vinci utelešal renesančni ideal vsestransko razvitega človeka.	UM
43.	Raziščite pomen Firenc in Medicejcev za razvoj renesančne umetnosti.	UM

44.	Raziščite, kako je tragedija <i>Romeo in Julija</i> odmevala v literaturi, glasbi in filmu.	GL, FILM
45.	Izberite prizor ali del prizora iz <i>Hamleta</i> , ki bi ga želeli uprizoriti. Pojasnite sošolcem, zakaj ste se odločili prav za ta prizor. Povejte jim tudi, kakšna navodila bi kot režiser dali svojim igralcem o načinu njihovega govora, telesnem gibanju, razpostavitvi po odru, premorih. Ali bi uporabili glasbeno spremljavo? Če bi, kakšno? Katere zvočne učinke bi uporabili?	UM, GL
46.	V knjigi Francisa Bacona <i>Eseji in politični in moralni nasveti</i> izberite enega od esejev in ga primerjajte z Montagnovim. Zakaj deluje Baconov manj osebno in bolj splošno? Ali govori angleški filozof tako kot Montagne o sebi in svojih občutkih?	FIL
Poglavje: REFORMACIJA		
47.	Na spletni strani www.delo.si/clanek/70121.si si oglejte posnetka izjav pesnikov Cirila Zlobca in Toneta Pavčka o Trubarju in dnevu reformacije ter ju pisno povzemite.	ZG
48.	Več o štiftarjih si lahko preberete na spletni strani izobraževalnega portala <i>Vedež</i> v besedilu <i>Smeri reformacije, protestantske verske ločine</i> .	ZG, RE
49.	Na spletni strani www.evangelicni.si/sl/informacija preberite članek <i>Glasba v času reformacije na Slovenskem</i> , na spletnem portalu <i>Vedež</i> pa zapisa o protestantskem petju oz. pesmaricah ter o Trubarjevem pojmovanju petja. Napišite komentar o prebranem, vanj vključite razmišljanje o pomenu glasbe v svojem življenju, tako da izrazite tudi stališče o Lutrovi trditvi, da je glasba »vzgojiteljica, ob kateri ljudje postanejo mirnejši in krotkejši, bolj spodobni in razumni«.	GL
50.	Na spletni strani <i>Vedež</i> in v zgodovinskih virih raziščite, katere tegobe je v 16. stoletju prestajalo slovensko ljudstvo, ter poročajte o njih v govornih nastopih.	ZG
51.	Naštejte slovanske narode in države, v katerih ti narodi živijo. Razdelite njihove jezike v tri skupine in razložite, zakaj so si ti jeziki podobni.	GEO
52.	Oglejte si videoposnetek nadaljevanke; opišite prizorišče, kostume, igro itd.	FILM
Poglavje: BAROK IN KLASICIZEM		
53.	Zakaj je basnopisje tako značilno za klasicizem in pozneje razsvetljenstvo? Poiščite in preberite še nekaj basni (Ezop, Feder, Krilov, Valentin Vodnik, Slavko Pregl). Pojasnite značilnosti basni.	ZG
54.	Ste v izbranih odlomkih opazili katero izmed značilnih baročnih/klasicističnih nasprotij: med videzom in resnico, med razumom in čustvi, med telesnim in duhovnim, med željo in odpovedjo, med idealnim in realnim?	ZG
55.	Govorno-telesno interpretirajte dialog. Izberite ustrezno razsvetljavo, glasbeno podlago in značilen rekvizit za vsakega izmed obeh dramskih likov.	UM
56.	Pripravite uprizoritveno besedilo ene izmed komičnih situacij v <i>Tartuffu</i> . Vanj zapišite ali skicirajte tudi zamišljene uprizoritvene rešitve: telesno-govorno interpretacijo izbranega lika, razsvetljavo, ozvočenje, kostume, scenografijo, rekvizite, hojnice, tj. gibanje po odskem prostoru, spremna besedila ipd.	UM
57.	Spopadi s Turki pomenijo tudi boj za krščansko vero naših prednikov. Kakšna je (bila) turška vera?	ZG
58.	O koliko uporih govori odlomek? Zakaj so se kmečki upori najpogosteje končali s porazom upornika?	ZG
Poglavje: RAZSVETLJENSTVO		
59.	Povzemite liliputanski šolski red v deset točk in k vsaki pripišite vrednoto, ki naj bi jo privzgojili mladim.	PSI, SOC
60.	Kako se je skozi čas spreminjal družbeni odnos do civilizacije, narave, kultiviranja, ekologije? Kaj se je do danes zgodilo	SOC

	z naravo, ki jo je Robinson civiliziral s tolikšno vnemo, iznajdljivostjo in ljubeznijo?	
61.	Film <i>Ljubljena Jane</i> (2007) je pripoved o Jane Austen. Tudi roman <i>Prevzetnost in pristranost</i> je doživel nekaj filmskih upodobitev. Poglejte si zadnjo (2005) in primerjajte obe »videnji« romana.	FILM
62.	Prvi slovenski opereti (operi) so kmalu sledile druge, npr. Foersterjev <i>Gorenjski slavček</i> , Vilharjeva <i>Jamska Ivanka</i> , Gregorčeve <i>Melodije srca</i> . Zavrtite si posnetek katere izmed njih.	GL
63.	V Gasparijevi monografiji poiščite razglednico s podobnimi motivi. Iz pesmi izberite tiste Vodnikove verze, ki bi jih zapisali pod sliko.	UM
64.	Oglejte si sliko <i>Ilirija oživljena</i> J. Schererja in ugotovite, v čem sta sporočili slike in pesmi podobna.	UM
65.	Mnogi ne vedo, da je velikemu Napoleonu ostalo do smrti zvesto prav slovensko dekle, Idričanka Emilija Kraus. Njeno zgodbo pripoveduje roman Bogdana Novaka <i>Pasja grofica, Napoleonova resnična ljubezen</i> (2006), v katerem je posebej zanimivo njuno prvo srečanje v dunajskem Schönbrunn.	ZG
66.	Ali lahko že na podlagi dramaturške razčlembe tako majhnega dela besedila pritrđite tezi, da je Linhartova komedija prenos <i>Figarove skladbe</i> v drugo kulturno in jezikovno okolje.	ZG
67.	Poslušajte posnetek izvedbe Linhartove vložnice v izvorni uglasbitvi Janeza Krstnika Novaka (1756–1833) s solisti in orkestrom ljubljanske Opere. Premislite dramaturško vlogo te vložnice – zložene iz dvanajstih različnih kitičnih oblik, iz trohejskega metra in v »pristnem kranjskem duhu«, kot je rekel že Matija Čop – in simboliko zadnjega verza.	GL, UM
68.	Kako si predstavljate gledališče Linhartove dobe? Če želite kaj več vedeti o tedanjem Talijinem hramu, obiščite Slovenski gledališki muzej v Ljubljani.	UM
Poglavje: LJUDSKO SLOVSTVO, SLOVSTVENA FOLKLORA		
69.	S kultom vode so povezani številni običaji in verovanja po vsem svetu; voda ima pomembno vlogo tudi v naših obredih in verskih praznikih, skrivnostna vodna bitja so pogosta tudi v našem izročilu. Pripovedujte o slovenskih bajčnih in pravljicnih bitjih, ki so povezana z vodo. Spomnite se na povodnega moža, ki vas je vznemirjal že v otroških pravljicah. V najstarejših pripovedih ugrablja dekleta kot obredne žrtve, potrebne za pomiritev zemeljskega in podzemeljskega – ugrabitev se zgodi na plesu, ki je imel včasih obredni pomen. Pozneje dobi motiv svoje vsebinske različice, znane tako v ljudski kot umetni pesmi; o njem poroča Valvasor v <i>Slavi vojvodine Kranjske</i> . Ljudsko in Prešernovo pesem o povodnem možu ste brali v osnovni šoli. Bi morda našli tudi povezavo z grškim bogom Pozejdomom?	ETN, ZG
70.	Motiv mrtveca, ki vstopi v svet živih, izpričuje verovanje o povezanosti in prepletanju vsega živega in mrtvega. Mrtvi se po takšnem verovanju vračajo v svet živih kot dobrohotna bitja, ki živim pomagajo, lahko pa so zanje nevarni in uničujoči. Kako se v tej pesmi razreši srečanje med umrlim fantom in živim dekletom? Ali poznate iz literature tudi sami kakšno podobno zgodbo? Morda o nenavadni poti živih v svet umrlih?	RE
71.	Glasbenonarodopisni oddelek SAZU je izdal ploščo z notnim zapisom ljudskih pesmi. Med njimi je tudi <i>Mrtvec pride po ljubico</i> . Če imate možnost, pesmim prisluhnite.	GL
72.	Kakšne pomenske odtenke dobiva »črni zamorec«, ki spretno prepriča Vido v njeni hudi stiski in jo z lepimi besedami spelje v dokončno nesrečo? Povežite z mitološkim verovanjem (črna barva je simbol zla) ter z zgodovinskimi okoliščinami. Kakšno nasprotje simbolizirata Vida in zamorec?	ZG

73.	Še v 20. stoletju so slovenske ženske (zlasti Primorke) kot dovilje odhajale v Egipt, da so z zaslužkom lahko preživljale družino. Svoje dojenčke ter nedorasle otroke so zato puščale doma ter se vračale stare in življenjsko iztrošene. Poiščite o tem literaturo v knjižnici in o pojavu pripovedujte sošolcem.	SOC
74.	V slovenskem verskem izročilu je Marijin kult zelo močan, kar pričajo številne nabožne pesmi. Marija je pogosto prikazana kot zemeljska mati, razumevajoča in ljubeča v svojih dejanjih. Nekateri poznavalci povezujejo Marijin kult s predkrščanskim čaščenjem t. i. velike matere, ki jo poznajo starejše civilizacije; staro verovanje in simbolika naj bi pozneje dobila novo, krščansko preobleko. Preberite si, kaj o tem v knjigi Alenke Goljevšček <i>Mit in slovenska ljudska pesem</i> (1982) ter pripovedujte o vašem razumevanju tega pojava.	RE, ETN
75.	Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU hrani okrog 50 000 zapisov in zvočnih posnetkov slovenskih ljudskih pesmi in njihovih različic. Na internetni strani inštituta poiščite, kakšne naloge ima in kaj poleg pesmi še hrani.	GL
76.	Nekateri naši prazniki, vezani na stare obrede, tonejo v pozabo, npr.: gregorjevo, florjanovo, martinovo itd. če teh praznikov ne poznate več, povprašajte o njih starejše ljudi. Naj vam pripovedujejo o svojih običajih in praznovanjih, vi pa napišite, kako in kje jih še praznujejo.	ETN
77.	V knjigi Nika Kureta <i>Praznično leto Slovencev I–IV</i> (1965–1970) si preberite o predkrščanskih verovanjih o »kresi, ko se dan obesi«. Morda tisto o praprotnem semenu, ki ima na ta dan še posebno moč, ali o čarovnicah, ki so v kresni noči zelo živahne. O prebranem poročajte sošolcem.	ETN
78.	V slovenskem mitološkem izročilu je Kresnik označen kot »sin nebeškega vladarja« in ima svoje dvojnike pri najstarejših civilizacijah. O simboličnih sporočilih slovenskih mitov lahko preberete tudi v knjigi Zmagah Šmitka <i>Kristalna gora</i> (1998) in <i>Mitološko izročilo Slovencev</i> (2004).	ETN
79.	O slovenskih zagovorih vemo zelo malo. Za radovedneže, ki bi radi kaj zvedeli o prastarih magičnih obrazcih in ljudski medicini, predlagamo literaturo: Vilko Novak: <i>Slovenska ljudska kultura</i> (1960) in Vinko Möderndorfer: <i>Ljudska medicina pri Slovencih</i> (1964).	ETN
80.	Slovenski etnografski muzej, osrednja etnografska ustanova v Sloveniji, hrani predmete iz 19. in začetka 20. stoletja. V kmečkem in tudi mestnem okolju so jih naredili in poudarjali iz ljubezenskega nagiba, to so npr. lectovo srce, mali kruhek, pirhi, trniči, skrinjica idr. Obnovite fantovo igrivo izpoved. Obiščite Slovenski etnografski muzej s stalno razstavo <i>Ljubezen je v zraku</i> ali preberite literaturo o tem v etnografskem oddelku vaše knjižnice in poročajte sošolcem.	ETN
81.	Na kratko povzemite fantovo in dekletovo pretresljivo izkušnjo. Pogovorite se o izseljeniški problematiki, ki je na začetku stoletja zdesetkala slovensko prebivalstvo. Ali poznate v slovenski književnosti še kakšno pesem s podobno tematiko?	ZG, GEO, SOC, ETN
82.	Pogovorite se o ljudskem mitu vesoljnega potopa in vzrokih, ki naj bi privedli do uničenja. Kako bi komentirali mitološko zgodbo, ki je našla svoj odmev tudi v krščanstvu? Jo lahko soočite s kakšno znanstveno domnevo?	ZG, RE
83.	Slovenski izvor pripovedi potrjuje tudi izbira dveh »svetih zelišč« – vinske trte in ajde. Zakaj sta (bili) obe rastlini tako cenjeni? Svoje razmišljanje povežite tudi z njuno krščansko simboliko.	ETN, RE
84.	Kakšno je bilo razumevanje sveta in človekovega življenja pri naših prednikih? Razmislite o pomenu kruha, te najstarejše jedi, ki je imela nekoč obredno vlogo in je spremljala najpomembnejše dogodke v življenju posameznikov in skupnosti.	ETN

85.	Kaj veste o starih slovanskih mitoloških bitjih? Katera ste spoznali že v otroštvu? Vas je kakšna zgodba še posebej pritegnila? Morda se boste nanje spomnili ob odlomkih iz knjige Alenke Goljevšček <i>Med bogovi in demoni</i> (1988).	ZG
86.	Zanimiva je preobrazba starodavnega Kurenta v godca. Kako bi razložili pogostost godčevskega motiva v ljudskem besednem izročilu (npr. v pripovedni pesmi <i>Godec pred peklom</i>) kot tudi na poslikavah panjskih končnic? Preberite si kaj o godcih in godčevstvu na Slovenskem. Poročajte o njihovi vlogi v skupnosti, raziskujte, kakšne instrumente so igrali, katere šege in obrede so spremljali, kje je godčevstvo še živo ipd. Pomagate si lahko s strokovno literaturo: <i>Slovensko ljudsko izročilo</i> (uredil Angelos Baš, 1980) in Zmaga Kumer: <i>Etnomuzikologija</i> (1988).	ETN
87.	Kurentov lik je spodbudil mnoge slovenske literarne in likovne ustvarjalce; med najbolj znanimi je Cankarjevo umetniško preoblikovanje tega ljudskega veseljaka. Morda bo kdo interpretiral odlomek iz Cankarjevega Kurenta, kjer je prikazana magična moč glasbe, ob kateri ljudje pozabijo na svoje skrbi.	ETN
88.	Kurent nas spomni na pustovanje in znamenite kurente/korante, ki nas razveseljujejo s svojimi norčijami, hkrati pa strašijo s svojo nenavadno in hrupno opravo. Raziskujte in pripovedujte o kurentovanju in kurentih. O tem si lahko preberete v delu Nika Kureta: <i>Praznično leto Slovencev I–IV</i> (1967–1971).	ETN
89.	Marko Terseglav, raziskovalec ljudske pesmi, proučuje mitizirane junaške like tudi pri drugih narodih. Med njimi izstopa »lik dobrega kralja, ki z vojsko v gori čaka, kdaj ga bo ljudstvo potrebovalo. Gre za tipiziran ljudski motiv oz. za junaka, ki je pri Hindujcih kralj Macukunda, v Evropi britanski Artur, irski Gerold, francoski Karel Veliki, nemški Barbarossa /.../, srbski kraljevič Marko in slovenski Kralj Matjaž«. Kaj vam navedek pove o starodavnem motivu junaka, ki bo odrešil svoje ljudi.	ETN
90.	Lik Kralja Matjaža je v slovenski umetnosti navdihnil mnoge besedne in likovne umetnike. Ali poznate kakšno sodobno upodobitev Kralja Matjaža? Lahko jo primerjate s sliko s panjske končnice.	UM
91.	Čeprav pripovedka ni povsem ljudska, je njeno jedro bajeslovno. Pripovedke o živalih z zlatimi rogovi so znane že v starogrški literaturi, poznavalci pa jih povezujejo s še starejšim starobalkanskim verovanjem v svete zlatoroge živali, ki so pripadale boginji gozda in travnikov. Pripovedujte o vašem razumevanju starodavnih izročil, povezanosti človeka z naravo in kršitvah univerzalnih zakonov, ki so določali (in še določajo) človekovo mesto v naravi.	ETN
92.	Ljudsko legendo o sv. Lukežu primerjajte s svetopisemsko zgodbo in osebo. Poiščite ustrezna pripovedna mesta v <i>Svetem pismu</i> ali na spletu pod geslom sveti Luka/Lukež.	ETN, RE
93.	V starih časih so živini pripenjali listke, posvečene na Lukov dan, da bi s tem odvrnili nesrečo. Kmetje na njegov god (18. oktobra) začnejo s pospravljanjem repe. Na ta dan včasih niso nikjer vozili z volovi. – Katere stare modrosti in verovanja še izražajo pregovori o sv. Lukežu, zapisani na robu?	ETN
94.	Pozorno preberite pregovore in reke o kruhu ter pripovedujte o pomenih, ki jih zaznamujejo. Izjemno simbolno vrednost je kruh ohranjal skozi stoletja, starejše generacije so jo spoštljivo predajale mlajšim rodovom. Spomnite se na bajko o vilah rojenicah, katerim so ob otrokovem rojstvu najprej ponudili kruh, da so sodile čim lepše življenje. Hlebec kruha naj bi bil popotnica kmečkemu človeku v vseh odločilnih trenutkih življenja – ob rojstvu, krstu, poroki in smrti, ko so domači v imenu umrlega delili po vasi kruh. Poiščite literaturo o tem in poročajte sošolcem.	ETN
Poglavje: S KNJIŽNE POLICE – MLADINSKA KNJIŽEVNOST		
95.	Doma ali v knjižnici pridobite podatke o verskih pojmi, omenjenih v odlomku <i>Franny in Zooey</i> , nato pa pripravite govorne vaje	RE

	na temo teh pojmov.	
96.	Na zemljevidu Evrope si oglejte, kje se nahaja Flandrija. H kateri literaturi prištevamo flamsko literaturo glede na to, da je pisana v flamščini, dialektu nizozemščine? H kateri glede na državo, v kateri se nahaja Flandrija?	GEO

Priloga E

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 2, berilo in učbenik za 2. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol, 1. prenovljena izdaja, 1. natis. Ljubljana: DZS, 2009. (K/6).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: PREDROMANTIKA IN ROMANTIKA		
1.	Pripravite referat o Rousseaujevih pogledih na družbo in posameznika ter religijo in vzgojo. Pisatelj jih razgrinja predvsem v <i>Družbeni pogodbi</i> in v romanu <i>Emile</i>.	SOC
2.	Preberite Rousseaujevo <i>Razpravo o izvoru in temeljih človeške neenakosti</i> , povzemite bistveno in ugotovite, kako je povezano z razvojem romantične miselnosti. Kako je ta vpliv opazen pri Prešernu, nosilcu slovenske romantike.	FIL
3.	Raziščite, kako je baladni motiv mrtveca in Lenore odmeval v glasbi in slikarstvu.	GL, UM
4.	Slika <i>Popotnik nad zamegljeno pokrajino</i> simbolizira motiv romantičnega pesnika, samotnega popotnika, ki je zazrt v skrivnost divje pokrajine. Kakšno vlogo ima pokrajina? Poiščite v romantični glasbi in slikarstvu podobne motive in pripravite o tem referat.	GL, UM
5.	Iz zgodovinskih/spletnih virov raziščite, kdo je bil srednjeveški Faust, ki je navdahnil številne literate, slikarje, glasbenike.	ZG, GL, UM
6.	Poslušajte prizor v ječi iz opere <i>Faust</i> Charlesa Gounoda. Kako se glasba ujema z vašim razumevanjem besedila?	GL
7.	Podobno kot Rousseau je tudi Schiller zelo vplival na romantično miselnost. Preberite njegov spis <i>O vzvišenem</i> (v <i>Spisih o etiki in estetiki</i> , prev. 2005), v katerem piše tudi o lepoti. Kakšno je po njegovem mnenju razmerje med lepim in naravo ter umetnostjo? Čemu daje prednost? Ali je v romantiki umetnost odraz posameznikove svobodne domišljije?	UM
8.	Na spletnih straneh si oglejte več o Schillerjevem življenju in delu. Po njem se imenuje tudi znamenita univerza v Jeni.	UM
9.	Raziščite zgodovinsko ozadje pesmi <i>Šlezijski tkalci</i> .	ZG
10.	V 20. stoletju je bil Scottov roman odmeven tudi na filmskem področju. Morda poznate katerega od filmov z likom Robina Hooda?	FILM
11.	Pozanimajte se o zgodovinskem ozadju romana in razmislite o literarni predelavi zgodovinske resničnosti.	ZG
12.	Odlomek, ki ga uvaja odstavek o nekakšnem notranjem ujemanju zvokov iz zunanjega sveta in iz sveta Cathyjine duše, je grajen izrazito dramatično. Skušajte ga dramaturgizirati ali predelati v filmski scenarij.	UM, FILM
13.	Pripravite govorni nastop o Lamartinu in njegovi poeziji. Izbor pesmi je izšel v prevodu Janeza Menarta v zbirki <i>Lirika</i> (1995). Predstavitve obogatite z glasbo iz obdobja romantike.	GL
14.	Pripravite referat o življenju in delu Victorja Hugoja. Podrobneje predstavite tudi njegovo poezijo (vključite tudi pesem <i>Sejalec</i> – s priljubljeno temo slikarstva 19. stoletja) in socialni roman <i>Nesrečniki</i> .	UM

15.	Raziščite odmeve, ki jih je roman imel tudi v drugih umetnostih.	UM
16.	Raziščite Puškinov vpliv na rusko literaturo (Gogolj, Tolstoj, Dostojevski, Gončarov, Turgenjev, Čehov, Gorki) in glasbo (Glinka, Čajkovski, Musorgski, Rahmaninov). V poglavju o slovenski romantiki razmislite o Puškinovih vplivih na Prešerna.	GL
17.	Pesem <i>Jadro</i> motivno primerjajte s Prešernovimi verzi iz prvega soneta <i>Sonetov nesreče (...mi mirno plavala bi moja barka)</i> in tretjega soneta <i>Ljubezenskih sonetov (Tak kakor hrepeni oko čolnarja)</i> ter z Murnovimi sklepnimi verzi v pesmi <i>Ko dobrave se mrače</i> . Kako se v navedenih primerih motivi morja, ladje in samotnega lirskega subjekta spreminjajo? Jih poznate tudi iz slikarstva?	UM
18.	Pri uri zgodovine in uri geografije spregovorite o zgodovini in naravi »divjega« Kavkaza, ki je navdihoval številne umetnike.	ZG, GEO
19.	Pripravite referat o Njegoševem življenju in delu. Podrobneje predstavite tudi zahtevno versko-filozofsko pesnitev <i>Luč mikrokozma</i> ; v njej se pesnik sprašuje o ključnih bivanjskih vprašanjih, kakršna si je zastavljal tudi Goethejev Faust. Verzi iz uvodnega speva naj bodo le izhodišče za razmišljanje.	ZG, FIL
20.	Svoboda je bil središnji romantični pojem tako v bivanjskem kot v ustvarjalnem smislu. Filozofija ga razlaga kot eno najvišjih moralnih vrednot. Skozi zgodovino pa se je pogled nanjo spreminjal. Raziščite ta razvoj.	FIL
21.	Andersenove pravljice so ilustrirali mnogi slovenski ilustratorji. S pomočjo Slovenske virtualne knjižnice (http://cobiss.izum.si) poiščite vse domače izdaje Andersenovih pravljic. Ugotovite, kdo jih je ilustriral, in pripravite predstavitev o tej temi (lahko je prek elektronskih prosojnic, kot klasična razstava na steni ali panojih, lahko pa tudi v papirni – knjižni obliki). Izberete lahko samo eno pravljico in predstavite ilustracije različnih avtorjev. Izhajate lahko iz nabora vseh ilustratorjev, ki so se lotili Andersenovih pravljic, in vsakega predstavite z eno, za vas najzanimivejšo upodobitvijo. Pomembno je, da se naloge lotite sistematično, to je, da ne pozabite nobenega ilustratorja in da si vse podatke o virih sproti zabeležite.	UM
22.	Poleg Friedricha Schlegla je bil vodilni teoretik romantike tudi njegov brat August Wilhelm Schlegel, ki je v predavanjih o dramski umetnosti in književnosti (1808–1811) razlagal duhovno in umetniško nasprotje med antično oz. moderno književnostjo. Preberite si spodnji odlomek in v razpravi o romantiki povzemite tudi njegovo razmišljanje.	UM, FIL
Poglavje: ROMANTIKA NA SLOVENSKEM		
23.	V prešernoslovju se je za Prešernov pesniški nazor, izražen tudi v <i>Glosi</i> , uveljavilo poimenovanje orfejstvo. Kako bi ga povezali z Orfejevim mitom? Raziščite, kako se je od preteklosti do sedanjosti uveljavil mit o Orfeju v drugih umetnostih, predvsem v glasbi in slikarstvu. Zapišite imena slikarjev, ki so ga uporabili, oglejte si njihove upodobitve in ugotovite razlike med njimi.	GL, UM
24.	V posameznih sonetih poiščite zgodovinske in mitološke osebnosti ter razložite njihovo mesto v Prešernovem pesniškem svetu.	ZG
25.	Opišite zgodovino tako, kot je ubesedena v osmem venčnem sonetu. Kakšen ton preveva osmi sonet? Naštejte zgodovinske dogodke, ki so najbolj zaznamovali slovensko zgodovino.	ZG
26.	Poiščite in poročajte o različnih slikarskih in kiparskih upodobitvah <i>Krsta pri Savici</i> .	UM
27.	Pesem se motivno naslanja na grški mit o Prometeju. Pojasnite ga in povežite s Prešernovim pojmovanjem pesnika in pesniškega poklica. Kateri grški mit je še povezan s pesniškim poslanstvom?	ZG
28.	Ali poznate katero od likovnih ali glasbenih del, povezanih s to Prešernovo pesmijo?	UM, GL
29.	Prešernova poezija, tudi <i>Zdravljica</i> , je nastala iz svobodomiselnega duha, ki je sprožil že francosko revolucijo l. 1789 in se je potem širil po Evropi. Med filozofi, ki so najbolj vplivali tudi na romantiko, je bil Jean-Jacques Rousseau. V Virtualni knjižnici	FIL

	Slovenije (http://cobiss.izum.si) si oglejte, katera njegova dela so prevedena v slovenščino. Preberite enega izmed njegovih revolucionarnih spisov, npr. <i>Razprava o izvoru in temeljih človeške neenakosti</i> , in ugotovite, katere njegove zamisli so prepoznavne tudi v <i>Zdravljici</i> .	
30.	Premišlujte o zgodovini slovenskega jezika oziroma pisave. Povzemite vse, kar ste se doslej naučili o pisavah, ki so bile v rabi za zapisovanje slovenščine od prvih zapisov, <i>Brižinskih spomenikov</i> , do sedanjega stoletja. Kaj je po vašem mnenju vplivalo na to, da se je spreminjala? V katerih pisavah je pisal Prešeren? Kdaj in pri katerih besedilih se je zgodila pri njem sprememba?	ZG
31.	Raziskujte, kateri slovenski pesniki in pisatelji so v obdobju romantike in realizma zbirali slovensko ljudsko slovstvo. Pomagate si lahko z izdajo <i>Slovenska slovstvena folklor</i> (zbirka <i>Klasje</i> , DZS, 1998).	ETN
32.	Prva polovica 19. stoletja je bila za nas pomembno obdobje, ne le zaradi Prešernovega umetniškega snovanja, temveč tudi zato, ker so l. 1807 na Bavarskem odkrili v latinskem pergamentnem zborniku slovenske zapise, že takrat poimenovane <i>Brižinski spomeniki</i> . Matija Čop, izjemno šolan in razgledan človek, je sredi prve polovice 19. stoletja pripravil zgodovino slovenske književnosti za češkega literarnega zgodovinarja P. J. Šafařika. Ta je vsebovala popis vseh starejših del do sodobnosti. Kako lahko pridete do podatka, ali je Čop vnesel v svoje delo tudi novo o treh slovenskih zapisih? Lahko si pomagate tudi z viri, navedenimi ob koncu <i>Branj 1</i> (za strokovno gradivo o Brižinskih spomenikih) in <i>Branj 2</i> (strokovno gradivo za romantiko), ter predvsem s Slovensko Virtualno knjižnico (http://cobiss.izum.si).	ZG
33.	Literarni lik Veronike Dezinske je povzet po resnični zgodbi o Veroniki Deseniški in celjskih grofih. Motiv je v svojih delih uporabilo več slovenskih literatov, npr. Josip Jurčič, Oton Župančič in Bratko Kreft. Pripravite referat o literarnih upodobitvah Veronike Deseniške in poiščite podatke o njeni življenjski zgodbi v ustreznem zgodovinskem gradivu.	ZG
34.	O zgodovini šolanja na Slovenskem se lahko poučite na domači strani Slovenskega šolskega muzeja (www.ssolski-muzej.si). Katere informacije vam ponuja spletna stran, kaj pa lahko pričakujete ob obisku muzeja? Kaj bi bilo smiselno izbrati od ponujenega, če bi želeli dopolniti svoje znanje o Slomšku in njegovem delu Blaže in Nežica v nedeljski šoli.	ZG
Poglavje: REALIZEM IN NATURALIZEM		
35.	Oglejte si reprodukcijo katere od umetnin, omenjenih v odlomku, in na kratko zapišite svoje občutke ob njej.	UM
36.	Raziščite Zolajeve vplive na slovensko književnost (Govekar, Cankar) in odmeve na filmskem področju (npr. film <i>Gervaise</i> , 1956).	FILM
37.	Na novelo <i>Nakit</i> naj bi vplival tudi nemški filozof Schopenhauer z idejo o »volji do življenja«, nezavedni življenjski sili, ki nas usmerja. Raziščite podrobneje njegovo filozofsko teorijo.	FIL
38.	Na spletnih straneh poiščite informacije o Ibsenu ter o gledaliških predstavah na Slovenskem. Ste si že kdaj ogledali katero od njegovih dram?	UM
39.	Drama se dogaja na kresno noč. Poiščite dodatne pomene Strindbergove izbire tega po izvoru predkrščanskega praznika.	ETN
40.	O Strindbergu in njegovem delu si lahko več ogledate na spletnih straneh: www.strindbergsmuseet.se , www.theatredatabase.com .	MEDIJI
41.	Raziščite zgodovinsko ozadje Napoleonovega pohoda v Rusijo ter tedanje ruske družbene razmere.	ZG
42.	Preberite odlomek iz <i>Dnevnika pisatelja</i> F. M. Dostojevskega in komentirajte njegovo izjavo, da je v <i>Ani Karenini</i> odkril »nekaj izvirno ruskega«, nacionalno »novo besedo«. Kaj naj bi bilo bistvo te »nove besede«? V čem se pogled Dostojevskega na	ZG

	človeka razlikuje od pogledov »zdravnikov socialistov«?	
43.	Se vam zdi teorija Raskolnikova o dveh vrstah ljudi – čredi in nadljudeh – sprejemljiva? Kako je to teorijo filozofsko razvil Nietzsche? Pripravite referat.	FIL
Poglavje: REALIZEM NA SLOVENSLEM		
44.	Preizkusite se v zbiranju ljudskega izročila. Iz zbranih prispevkov oblikujte razredno glasilo in predstavitev popestrite z etnografskim gradivom.	ETN
45.	Narišite Martina Krpana po svoji domišljiji podobi. Risbo primerjajte z ilustracijami Hinka Smrekarja.	UM
46.	Na zemljevidu načrtajte pot, po kateri je Martin Krpan tihotapil angleško sol. Preučite razvoj krajev ob tej poti in poiščite vzroke za njihovo današnjo podobo.	GEO
47.	V referatu s pomočjo družboslovnih virov opredelite civilizacijsko in kulturno vlogo prehranjevalnih navad človeštva v preteklosti in sedanjosti.	BIO, ZG
48.	Pripravite seminarsko nalogo o obdelavi motiva celjskih grofov v slovenski književnosti. Podrobneje raziščite tudi zgodovinske vire.	ZG
49.	Kakšen je Gregorčičev nazor o Bogu? Bi ga lahko imenovali panteističnega?	RE
50.	V zgodovinskih virih poiščite zgodovinski kontekst, v katerem je nastala oda Soči.	ZG
51.	V Bibliji (<i>Matejev evangelij</i>) poiščite podatke o Judu Iškarjotu. Katere dele zgodbe je Aškerc povzel neposredno od tam, katere pa je dodal sam ali povzel po drugih virih?	RE
52.	V pisnih virih poiščite podatke o poteku volitev na Slovenskem po letu 1880 in jih primerjajte z literarno upodobitvijo te teme v Kersnikovem romanu. Presodite, ali so literarna besedila lahko tudi vir zgodovinskih podatkov. Odgovor utemeljite.	ZG
53.	Po branju knjige si oglejte še film <i>Jara gospoda</i> . Poročajte o svojih vtisih.	FILM
54.	Na podlagi opisov v romanu in današnje podobe Lukovice ugotovite napredek, ki ga je mesto doživelo v skoraj 120-letnem obdobju. V govornem nastopu posebej izpostavite kulturne znamenitosti kraja.	ZG, UM
55.	Oglejte si film <i>Cvetje v jeseni</i> . Pripravite pet minut trajajoče govorne nastope za predstavitev doživetja ob ekranizaciji literarne vsebine.	FILM
56.	Preberite povest v celoti in iz nje izpišite poimenovanja za kmečko orodje, opravila, šege in navade ter v besedilu poiščite pripadajoče opise. Primerjajte jih s strokovnimi poimenovanji in opisi v etnoloških gradivih.	ETN
57.	Tavčar je napisal še nekaj del, v katerih je obravnaval obdobje slovenske reformacije in protireformacije. Preberite jih in primerjajte njegov odnos do zgodovinske snovi.	ZG
58.	Poiščite vire, ki govorijo oživiljenju Khallanovega rodu na dvorcu Visoko. Narišite rodovnik družine.	ZG
59.	V različnih virih poiščite ohranjene podatke o tridesetletni vojni in protireformacijskem gibanju na ozemlju današnje Slovenije v 17. stoletju. Po skupinah preverite, ali so dogodki v romanu oprti na zgodovinsko preverljive podatke iz omenjenega obdobja.	ZG
60.	Poiščite podatke o družbeni razslojenosti slovenskega prebivalstva na podeželju v drugi polovici 19. stoletja. Svoje ugotovitve predstavite v govornem nastopu. Presodite, ali Levstikovi nasveti izhajajo iz konkretnih družbenih razmer v tedanji Sloveniji.	ZG
61.	V pisanih in elektronskih virih poiščite podatke o življenju slovenskih izobražencev na podeželju v drugi polovici 19. stoletja in	ZG

	jih primerjajte s podatki v Jurčičevem romanu. Ugotovitev predstavite v govornem nastopu.	
Poglavje: NOVA ROMANTIKA, DEKADENCA IN SIMBOLIZEM		
62.	Tema odtujenega in nerazumljenega pesnika je pogosta tako v svetovni kot v slovenski književnosti. Poiščite nekaj takšnih besedil in njihovih avtorjev. Ali morda poznate ta motiv tudi v glasbi in slikarstvu?	GL, UM
63.	Teorije o sorodnostih ali korespondencah je Baudelaire povzel iz Swedenborgovih besedil. Če želite, primerjajte Swedenborgova spoznanja o korespondencah, kot jih je mogoče razbrati iz besedila <i>Nebesa in pekel</i> , z Baudelairovim razumevanjem omenjenih povezav.	FIL
64.	V <i>Novi zavezi Svetega pisma</i> preberite odlomka Marko 3, 22–35, in Luka 14, 25–33, ter ju, če se vam zdi smiselno, navežite na razlago besedila.	RE
65.	Poiščite slike z motivom Ofelije (predvsem pri slikarjih predrafaelitih) in posamezna umetnostna dela primerjajte med seboj.	UM
66.	Svetopisemski vesoljni potop vsaj delno še odmeva v prvi povedi besedila. V katerih besedah? Kako je biblijska podoba izpeljana v nadaljevanju?	RE
67.	Poiščite zgodbo o vesoljnem potopu pri posameznih religijah in mitologijah in jih primerjajte med seboj.	RE, ZG
68.	Podoba čarodejke v zadnjem odstavku morda spominja na Hekato iz starogrške mitologije. Če se vam zdi ta preblisk ustrezen, ga utemeljite.	ZG
69.	V francoskem izvorniku sta zadnji besedi v pesmi »inutile« (nekoristen) in »le cygne« (labod). Beseda »le cygne« je enakozvočnica besedi »le signe« (znak, znamenje). Beseda »inutile« je zvočno oziroma pisno blizu besedi nočno in noč, tako da se za francoskega bralca v sklepu pesmi prepletajo pomeni, ki so povezani z labodom, nekoristnostjo, znakom, nočnim znamenjem oziroma zvezdo ali ozvezdjem Labod. Razmislite, ali so vam navedeni podatki v pomoč pri razlagi pesmi.	FR
70.	Trubar in Dalmatin sta v svoje pesmarice vključila tudi pesem z naslovom <i>Ta prva božična pejsen</i> . V njej so verzi: <i>Koker sonce skuz glaž gre,/ glaž se ne rezbije,/ v glihi viži rojen je/ Jezus od Marije.</i> Ta prisposoda domnevno izvira iz zelo razširjene latinske srednjeveške učne knjige <i>Lucidarius</i> (Razsvetljevalec). Kako ta podoba zaživi v Valéryjevi pesmi in s kakšnimi spremembami?	LAT
71.	Pri uri filozofije se pozneje pogovorite o filozofskih izhodiščih panteizma. Kdaj se ta nazor prvič pojavi? Ste ga morda zasledili že pri urah zgodovine?	FIL, ZG
72.	Napišite snemalni scenarij po tej pesmi in najboljšega med njimi tudi posnemite. Poskrbite tudi za ustrezno glasbeno spremljavo.	FILM
73.	V obdobju razsvetljenstva je Denis Diderot v svoji znameniti enciklopediji trdil, da med človekovimi peterimi čuti obstaja hierarhija. Najvišje na lestvici je postavljala vid, sledi sluh, najnižje pa je voh. Kako je takšno pojmovanje vplivalo na pojavljanje motivov gledanja, poslušanja in vohanja v visoki književnosti? Ali je dekadenca bolj poudarjala prijetne ali neprijetne vonjave, parfum ali smrad? Odgovor skušajte tudi utemeljiti.	FIL
74.	Poiščite mitološko zgodbo o Narcisu in se pogovorite o tem, kako razumete njegov propad: ali samo kot zaslužno kazen ali kot tragično plemenito dejanje, s katerim posameznik žrtvuje samega sebe za doseg nekega ideala? Pogovorite se tudi o tem, kako razumete Dorianov propad.	ZG
75.	Primerjajte dekorativnost, kakor se kaže v Klimtovi sliki <i>Judita</i> in v Salominem govoru.	UM
76.	Preberite peti prizor tretjega dejanja v Shakespearovi tragediji <i>Romeo in Julija</i> in primerjajte motiv slavca v obeh besedilih.	ZG

	Seznanite se z motivom slavca tudi v starogrški mitološki zgodbi o Filomeli.	
Poglavje: S KNJIŽNE POICE – KRIMINALKA		
77.	Obiščite spletno stran filma, ki je posnet po romanu (http://www.pokrajina-st2.org/multim-si.html). Na podlagi predfilma, režiserjeve izjave ipd. sestavite kratek povzetek celotne zgodbe.	FILM

Priloga F

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 3, berilo in učbenik za 3. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol, 1. prenovljena izdaja, 1. natis. Ljubljana: DZS, 2010. (K/7).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: SLOVENSKA MODERNA		
1.	Prisluhnite Kettejevi pesmi v glasbeni izvedbi Slovenskega okteta. Uglasbil jo je Vasilij Mirk.	GL
2.	Skušajte narisati Kettejevo pesniško impresijo. Naj barve spregovorijo namesto besed.	UM
3.	Na katero evropsko poetiki (in filozofijo) spominjajo verzi » skoraj v harmonijo neslišnih glasov duh kot nov plul bo sanjajoč«? Ugotovitve povežite z Murnovo dojemljivostjo za skrivnostno, iracionalno, s simboli zastrto resničnost. Izraža jo tudi sugestivna zveza »tajna govorica brezglasna« v pesmi <i>Urok</i> ; skušajte jo interpretirati v govornem nastopu.	FIL
4.	Poznate katere slovenske impresionistične slikarje in njihova dela s sorodno motiviko?	UM
5.	Pripravite referat o evropskem in slovenskem impresionizmu v slikarstvu in glasbi. Če imate možnost, ga pospremite tudi z impresionistično glasbo, morda s posnetkom klavirskega koncerta.	UM, GL
6.	Motiv sv. Jurija in njegove moči je v slovenski poeziji pogost. Murnovo pesem primerjajte z Župančičevo pesmijo <i>Na Jurjevo</i> in z <i>Zelenim Jurijem</i> Svetlane Makarovič. Primerjava bo učinkovitejša ob glasnem interpretativnem branju. Bi lahko motivu pripisali tudi etnografsko vsebino?	ETN
7.	Poiščite likovne upodobitve sv. Jurija in jih predstavite ob recitalu pesmi.	UM
8.	Katera osrednja ustvarjalna načela družijo različna umetnostna področja na prelomu 19. v 20. stoletje? Po čem bi nastop slovenskih impresionističnih slikarjev lahko primerjali z nastopom predstavnikov slovenske moderne?	UM
9.	Oglejte si film <i>Na klancu</i> v režiji Vojka Duletića in spremljajte filmsko govorico, ki na svojevrsten način povzema vsebino romana. Ob pomoči učitelja filmske vzgoje ali umetnostne zgodovine analizirajte filmski jezik izbranega odlomka in primerjajte učinkovitost slike, glasbe in govornega jezika z literarno predlogo. Po analizi in primerjavi napišite oceno ali kritiko filma. O značilnostih te besedilne vrste se poučite v učbeniku za jezik.	FILM
10.	Ob pomoči učitelja za sociologijo ali psihologijo raziščite področje družinskega spolnega nasilja v sodobni slovenski družbi. Ugotovitve strnite v referat in ga naslovite z izbranim citatom iz Cankarjeve <i>Hiše Marije Pomočnice</i>. Referat naj vsebuje esejistični uvod in zaključek, povezan s sporočilom romana.	SOC, PSI
11.	Kaj so slovenski gimnazijci v obdobju od Cankarja do dandanes lahko brali in česa niso smeli brati? Kaj nam o zapovedani/predpostavljani učiteljski praksi pove zgodovinski pregled učbenikov za književnost?	ZG
12.	Zgodovinsko primerjajte krizo tridesetih let 20. stoletja s krizo konca prvega desetletja 21. stoletja. V časopisju poiščite	ZG, SOC

	članke, ki komentirajo socialne razmere v zadnjih mesecih leta 2009. Ugotovitve povežite z znanjem iz sociologije in povzemite ključne značilnosti družbenih ureditev držav, ki so omogočile veliko razslojevanje. Iz zbranega gradiva izluščite temeljna spoznanja in napišite esej z naslovom <i>Hlapec Jernej in njegova pravica</i> . Cankarjevo povest uporabite kot metaforo za razmišljanje o brezpravnem sloju opeharjenih ljudi.	
13.	Napišite zgodovinsko-geografski referat o turistični vlogi Ljubljane v preteklosti in sedanjosti z naslovom <i>Ljubljana – turistično mesto nekoč in danes</i> . Vanj vključite Cankarjeve hvalospeve mestu, ki jih najdete v pripovedki o Kurentu. Napišite še povzetek referata in ga prevedite v tuje jezike, ki se jih učite.	ZG, GEO, TJ
14.	Zbrano gradivo uporabite za medpredmetno seminarsko nalogo z naslovom <i>Literarna snov – povečevalno steklo resničnosti</i>.	PSI, SOC
15.	V okviru raziskovalne naloge sestavite anketni vprašalnik, v katerem boste dijake vaše šole povprašali o njihovem zanimanju za umetnost in poznavanje določenih umetnostnih načel. Vprašanja v anketi naj vam pomagajo oblikovati učitelji za umetnost in literaturo ter psihologi, pri statistični obdelavi podatkov naj sodeluje tudi matematik.	UM, PSI, MAT
16.	Razpravljajte o pesnikovi misli »ti sam si pišeš zakon svoj«. Kako jo razumete? Kje so meje takšne svobode? Če je mogoče, pritegnite v razmišljanje še Nietzschejevo filozofijo – odlomek iz dela <i>Tako je govoril Zaratustra</i> je objavljen v <i>Branjih 2</i> .	FIL
17.	Na Župančičev vitalizem je pozneje vplival tudi Henri Bergson s filozofijo življenjskega zagona (élan vital) in intuicije. Kot bistvo življenja ne razume več volje do moči, temveč predvsem ustvarjalnost. Raziščite osnovna izhodišča njegove filozofije. Morda vam bo v pomoč tudi predlagana literatura: A. Capuder: <i>Bergson in Župančič</i> (v: <i>Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi</i> , 1983).	FIL
18.	Pri uri zgodovine se pogovorite o socialnem in nacionalnem položaju Slovencev na začetku 20. stoletja in ga primerjajte z današnjim.	ZG
19.	Preberite nekaj zgodb iz Carrollove <i>Alice v čudežni deželi</i> v angleščini. V njih skušajte prepoznati oblike t. i. literarnega nonsensa in ga primerjati s slovenskimi različicami v <i>Butalcih</i> . Napišite krajše poljudnoznanstveno besedilo, v katerem boste odgovorili na tri vprašanja: a) Kako avtorja uravnovešata napetost med nakazanimi in odvzetim pomenom? b) Kako se igrata z jezikom oz. s slovničnimi pravili, z logiko? c) Ali bralca vabita zgolj k brezmejni domišljiji ali pa z njo odstirata globlje pomene?	ANG
20.	Trditev <i>Upravičenost feminizma v sodobnem svetu je izziv za debato, ki jo vsebinsko oblikujete pri sociologiji in izvedite kot govorni nastop pri slovenščini</i>.	SOC
21.	Tizian je ob Michelangelu, Leonardu in Rafaelu četrti veliki predstavnik visoke renesanse. Njegove monumentalne slike slovijo predvsem po kompozicijsko premišljenem redu gibanja. Oglejte si reprodukcijo <i>Assunte</i> in razpravljajte o njeni sporočilnosti. Kaj mislite o trditvi, da je njeno lepoto mogoče razumeti kot izraz umskega dela, kot red, ki zagotavlja objektivnost, ne pa kot umetnino, ki je posledica čustveno-lepotne vznesenosti.	UM
22.	Preučite umetniško izvornost v ustvarjanju lepote od renesanse do dandanes. Posvetujte se z učiteljem umetnostne zgodovine, ki vam bo pomagal začrtati temeljne postaje v razvoju pogledov na lepoto. Omejite se na določen slikarski motiv, na primer na portret. Svoje ugotovitve ubesedite v eseju.	UM
23.	Po Cankarjevem romanu <i>S poti</i> je bil leta 1979 posnet umetniški film <i>Iskanja</i> , scenarista Marka Slodnjaka in režiserja Matjaža	FILM

	Klopčiča. Oglejte si slike prizorov iz filma <i>Iskanja</i> in filmsko upodobitev primerjajte z literarno. Razmislite o prednostih in pomanjkljivostih filmskega medija.	
24.	Nerazumevanje publike in njen posmeh moderni umetnosti sta iznašla tudi slabšalnico »kozolčarji«, s katero so bili okarakterizirani impresionistični slikarji. Raziščite vzroke.	UM
25.	Če imate možnost, obiščite Narodno galerijo in si oglejte razstavljenе slike impresionistov ali pa preglejte monografijo kakega izmed njih ter doživljajsko opišite podobo, ki vam je zapustila najmočnejši vtis.	UM
26.	V zbirki <i>Slovenske ljudske pesmi</i> (Ljubljana, 1970, prva knjiga) izberite nekaj narečnih različic pesmi <i>Godec pred peklom</i> in razpravljajte o motivnih in jezikovnih razlikah. Motiv je pogost tudi v likovni umetnosti.	UM
Poglavje: SVETOVNA KNJIŽEVNOST V 20. STOLETJU		
27.	Pripravite referat o kubističnemu slikarstvu.	UM
28.	Pri pouku francoščine poiščite članek o Paulu Eluardu v Wikipediji v francoščini; v članku poiščite njegovo znamenito odporniško pesem <i>Svoboda (Liberté)</i> in jo skušajte prevesti. Svoje prevode primerjajte s Kovičevem prevodom, ki ga boste našli v antologiji <i>Moderna francoska poezija</i> (2001).	FR
29.	Pri pouku angleščine poglobite znanje o velikanu angleške književnosti 20. stoletja Thomasu Stearnsu Eliotu.	ANG
30.	Kako si razlagate Odisejevo pot v podzemlje? Ali poznate motiv tudi iz predgrških književnosti? Kako ga je pozneje upodobil Dante v <i>Božanski komediji</i> ? Ga poznate tudi v drugih umetnostih?	ZG, UM
31.	Pri uri angleščine se lahko pogovorite o Poundovi osebnosti, delu in njegovih literarnih sodobnikih. Podrobneje lahko o tem preberete v literarni biografiji <i>Ezra Pound: Poet</i> , pisatelja Davida Moodyja, ki je izšla šele 35 let po Poundovi smrti. Moodyjeva biografija se konča tik pred izdajo Joyceovega <i>Uliksesa</i> in Eliotove <i>Puste dežele</i> (oboje je izšlo 1922), tik pred razevetom modernizma.	ANG
32.	Pripravite predstavitev Tagorjevega življenja in dela ter recital pesmi (<i>Spevi; Sathana</i> , Kondor, MK, 1984, in <i>Lipka</i> , Mohorjeva družba, 1998). O Tagorejevem zanimivem življenju, pesniškem, izobraževalnem, likovnem in glasbenem delu se lahko podrobneje poučite na spletnih straneh angleške Wikipedije. Recital lahko popestrite z indijsko glasbo.	UM, GL, ANG
33.	Zbirko <i>Gitandžali</i> je iz angleščine kmalu prvi prevedel Alojz Gradnik, pozneje pa jo je leta 1973 prevedel tudi Janko Moder. Primerjajte prevode istih pesmi (po možnosti tudi z angleškim prevodom) in se opredelite do prevajalskih rešitev.	ANG
34.	Pri pouku filozofije se pogovorite o pesniških značilnostih in filozofskih izhodiščih njegovega dela; naj vam bo spodnji odlomek o duši izhodišče za poglobljeni razmislek.	FIL
35.	Pri pouku filozofije in slovenščine se pogovorite o odmevih indijske filozofije in umetnosti na Slovenskem.	FIL
36.	Pri uri zgodovine se pogovorite o položaju Indije in Bangladeša v 19. in 20. stoletju, zlasti o boju teh držav za samostojnost.	ZG
37.	Pripravite recital poezije Federica Garcie Lorce v slovenščini in španščini. Za glasbeno spremljavo izberite skladbo pesnikovega sodobnika in prijatelja Manuela de Falle. Skladatelj je eden najpomembnejših evropskih glasbenikov prve polovice 20. stoletja.	ŠP, GL
38.	Preberite spremno besedo Vena Tauferja in Aleša Bergerja k pesniški antologiji <i>Afrika, mati moja</i> (1976) in poročajte sošolcem o značilnostih črnske umetne lirike. Pripravite tudi recital z ustrezno glasbeno spremljavo.	GL
39.	Ali morda poznate kakšno Prévertovo pesem, ki so jo peli francoski pevci šansonov, kot so Yves Montand, Juliette Greco, brata Jacques in drugi. Med znanimi je zimezelena popevka <i>Sem, kakršna sem</i> .	GL

40.	Pripravite recital Prévertove poezije. Popestrite ga s francoskimi šansoni in slikarstvom iz tedanjega pariškega okolja. Ob ljubezenski poeziji ne pozabite na Prévertovo satirično in protimilitaristično poezijo.	GL, UM
41.	Preberite si Nerudovo avtobiografijo <i>Priznam, da sem živel</i> in poročajte o znanih osebnostih (umetnikih in politikih) ter dogodkih, ki jih slikovito opisuje. O pesnikovem življenju pripoveduje tudi film Poštar (Il postino).	UM, ZG, FILM
42.	Svetloba je pri Pazu povsod navzoča; povezana je z mehiško pokrajino, ki se koplje v soncu, in s sončno religijo Aztekov ter njihovimi sanjami, da bi se ponovno rodili kot sonce. Svetloba ožarja vse in vodi iz kaotične teme proti kozmični luči. Pripravite referat o Pazovi pesnitvi <i>Sončev kamen</i> in sošolcem predstavite vlogo svetlobnih elementov v besedilu. Predstavitev popestrite z mehiško glasbo in s slikovnim gradivom.	UM, GL
43.	Pripravite recital pesmi Wislawe Szymborske (izbor poezije je izšel v zbirki <i>Semenj čudežev</i> , 1997). Prisluhnite pesmim, ki se navezujejo na usodne trenutke iz zgodovine. Taka je tudi žalostinka <i>Še</i> – grozljiva slika pomorjenih poljskih Judov, vlak prividov, razvotljenih podob, spremenjenih v krike in imena.	ZG
44.	Pri urah zgodovine se pozanimajte, kateri nacionalni in politični problemi so zaznamovali življenje Ircev na začetku 20. stoletja.	ZG
45.	Na spletnem portalu You Tube si lahko ogledate dokumentirani film v devetih delih o romanu <i>Ulikses (Ulysses)</i> Jamesa Joycea.	FILM
46.	V mitološkem slovarju proučite, kaj je značilno za grškega boga Hermesa. Ali na podlagi teh ugotovitev lažje razumete Tadzijevo vlogo v besedilu?	ZG
47.	Vsaj trije dijaki iz razreda naj pripravijo referat o Mannovi noveli <i>Smrt v Benetkah</i> . Pri predstavitvi naj skušajo pritegniti k sodelovanju čim več sošolcev. Delo naj organizirajo tako, da bo vsak raziskal in predstavil nekaj elementov tega globinsko prepletenega dela: zunanje dogajanje, Aschenbachovo čustveno doživljanje, njegova razmišljanja o lepoti in umetnosti; simboliko dogajalnega prostora; vlogo naključij v noveli, pomen antičnega miselnega in predstavnega sveta,; kako se v zgodbi kaže razmerje med apolonično in dionizično umetnostjo; elemente psihološkega realizma in dekadence v delu; podobnosti in razlike v primerjavi s tradicionalno novelo. Pri delu vam bo v pomoč spremna beseda Darka Dolinarja v Kondorju 136: Thomas Mann, <i>Tri novele</i> . Referat bi odlično dopolnil odlomek iz Viscontijevega filma <i>Smrt v Benetkah</i> (1971).	PSI, UM, ZG, FILM
48.	Oglejte si nekaj nadrealističnih slik in skušajte primerjati njihove značilnosti s Kafkovim literarnim svetom.	UM
49.	V enem svojih najznamenitejših filmov <i>Moderni časi</i> sloviti komik Charlie Chaplin predstavi človeka, ki skuša preživeti v svetu, v katerem ni nič več kot zobec v kolesju velikega stroja, katerega del postane tudi sam. Oglejte si film in ga primerjajte s Kafkovo <i>Preobrazbo</i> in <i>Procesom</i> .	FILM
50.	Pri pouku zgodovine preučite značilnosti ameriškega kalvinizma in prezbiterjanstva in raziščite, kako je religija vplivala na Christmansovo življenje in dojemanje samega sebe.	ZG
51.	Poiščite spletno stran Williama Faulknerja (http://www.mcsr.olemiss.edu/cegibp/faulkner/faulkner.html) in pri pouku angleščine prevedite nekaj anekdot iz njegovega življenja. Poslušajte Faulknerjev govor ob podelitvi Nobelove nagrade in razpravljajte o njem.	ANG
52.	Hemingwayevo ustvarjanje je bilo zelo zanimivo za filmske ustvarjalce. Raziščite, katere filme so posneli po njegovih delih. Katere značilnosti pisateljevega dela so po vašem mnenju pritegnile režiserja?	FILM
53.	V odlomku poiščite značilnosti eksencializma. Pogovorite se o Camusovi filozofiji absurda. Pomagajte si z esejem <i>Mit o Sizifu</i> – objavljen je na koncu poglavja – in poglavjem o Jean-Paulu Sartru.	FIL

54.	Meursaultovo trditev »Nič, nič nima smisla in jaz vem, zakaj ne. On tudi ve, zakaj ne. Iz globin moje prihodnosti je ves ta čas nesmiselnega življenja, ki sem ga živel, prihajal proti meni temačen dah iz let, ki še niso prišla ...« razložite na podlagi filozofije absurda.	FIL
55.	Preberite roman v celoti in raziščite politično ozadje demonstracij, v katerih je bil ubit Fahmi. Pri uri zgodovine ob učiteljevi pomoči pripravite poročilo o položaju Egipta od zgraditve Sueškega prekopa 1869 do sueške krize 1956.	ZG
56.	Književna dela Naguiba Mahfouza so pomembno prispevala k razvoju egiptovskega filma. Na podlagi spletnih in drugih virov pripravite predstavitev značilnosti egiptovske kinematografije.	FILM
57.	Naguib Mahfouz je sam sebe opredelil takole: »Sem sin dveh civilizacij, ki sta v nekem obdobju zgodovine živeli v srečnem zakonu. Prva med njima, stara sedem tisoč let, je civilizacija faraonov; druga, stara tisoč štiristo let, je islamska.« pripravite multimedijsko predstavitev obeh avtorjevih civilizacij.	MEDIJI
58.	Oglejte si film <i>Pločevinasti boben</i> in primerjajte prebrani prizor s filmsko upodobitvijo.	FILM
59.	Glasno preberite konec romana (lahko ga tudi uglasbite). Organizirajte glasbeno-plesno zabavo. Ob recitiranju in/ali poslušanju afroameriške glasbe ter branju odlomkov iz literarnega potopisa Sonje Porle <i>Črni angel, varuh moj</i> si oglejte še razstavo afriške umetnosti.	UM, GL
60.	Oglejte si postmodernistične umetnine Damiena Hirsta in poslušajte postmodernistično glasbo Luciana Beria. Ali ste opazili kakšno sorodnost z romanom <i>Če neke zimske noči popotnik</i> in <i>Ženska francoskega poročnika</i> ?	UM, GL
61.	Razložite dinamiko notranjega razpoloženja glavne literarne osebe ob njegovem osrednjem spoznanju v odlomku. Skušajte jo uglasbiti ali ponazoriti z ustrezno glasbo.	GL
62.	Preberite odlomke iz Sartrovega filozofskega spisa <i>Eksistencializem je zvrst humanizma</i> in poiščite eksistencialistične prvine v izbrani situaciji. Je po vašem mnenju prenos filozofskih idej v estetski medij preveč nasilen, moteč, zgrešen?	FIL
63.	Kako je upor v Camusovi filozofiji povezan z upanjem? Zakaj si je Camus za zgled absurdnega lika izbral Sizifa?	FIL
Poglavje: SLOVENSKA KNJIŽEVNOST MED MODERNO IN SODOBNOSTJO		
64.	Preberite Jarčev roman <i>Novo mesto</i> in si oglejte po njem posnet film Filipa Robarja <i>Dorina Veter v mreži</i> . V govornem nastopu predstavite udeležence in kulturno dejavnost »novomeške pomladi«. (Pomagate si lahko tudi z monografijo Marjana Maušiča <i>Novomeška pomlad</i> .)	FILM
65.	Preglejte eno izmed monografij o slikarstvu Franceta in Toneta Kralja. Skušajte ugotoviti, ob katerih motivih postaja ekspresionistično slikarstvo njunega zgodnjega ustvarjanja pozneje bolj povezano s stvarnostjo.	UM
66.	Kosovelova poezija »s svojo melodioznostjo in zvočnim gradivom« privablja skladatelje. V monografiji <i>Srečko Kosovel 1904–1926</i> je Franc Zadavec do leta 1986 naštel vsaj 40 skladateljev, Miran Košuta pa leta 1993 približno 50 in več kot 210 skladb na Kosovelove pesmi. Poiščite vsaj en primer uglasbitve, ki je dostopna na kaseti ali zgoščenki, poslušajte jo in komentirajte.	GL
67.	Za kakšen pogled na človeka gre, če se v določenih okoliščinah lahko spremeni v nasprotje samega sebe? Pomagajte si z razlago Kocbekovih personalističnih osnov, navedeno v eseju <i>Misli o človeku</i> .	FIL
68.	Se spomnite še katere (besedne, glasbene, likovne) umetnine, ki tematizira nezakonsko materinstvo?	UM, GL
69.	Primerjajte Prežihovo pripoved z njeno televizijsko priredbo.	FILM
70.	Bi lahko Kranjčev hvalospev dobroti in ljubezni potrdili s kratkim navedkom iz doslej prebrane literature, psihologije,	PSI, FIL, SOC

	filozofije, sociologije?	
71.	V enciklopedijah (ali prek interneta) poiščite čim več umetnostnih aktualizacij Orfeja.	UM
Poglavje: S KNJIŽNE POLICE – FANTASTIKA		
72.	Na internetu ali iz knjižničnih/knjižnih virov raziščite motiv vampirja v balkanskem ljudskem izročilu, najpomembnejše podatke strnite v največ deset alinej ter nato pred razredom poročajte o svojih odkritjih.	ETN
73.	Pri pouku angleščine ali sami prisluhnite odlomku izvirne radijske igre <i>Štoparski vodnik</i> , objavljenem v berilu. Kakšne lastnosti bi glede na glasovne značilnosti (interpretacijo) igralcev pripisali nastopajočim likom?	ANG
74.	Pri pouku angleščine ali sami v izvirniku preberite kratko zgodbo Ursule K. Le Guin <i>The Rule of Names</i> . Kaj vam pove o temi, o kateri se v odlomku v berilu pogovarjata Ged in mojster Rokohitrc? Kako bi bolje prevedli izraz »True Speech« (v odlomku »pravorek«)?	ANG
75.	Stokerjev film <i>Drakula</i> je bil po filmu <i>Nosferatu</i> še večkrat uspešno upodobljen v filmu, nazadnje v filmu <i>Drakula Brama Stokerja</i> (1992) priznanega sodobnega režiserja Francisa Forda Coppole. Oglejte si Coppolov film ter opišite, po čem se razlikujeta Stokerjev <i>Drakula</i> , ki ponazarja popolno zlo, ter Coppolov <i>Drakula</i> . Katera lastnost Coppolovega Drakule je najbolj pozitivna? V čem se kaže?	FILM

Priloga G

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku B. Krakar Vogel et al.: BRANJA 4, berilo in učbenik za 3. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol, 2. izdaja, 1. natis. Ljubljana: DZS, 2011. (K/8).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: PESNIŠTVO		
1.	Preberite knjigo Igorja Omerze <i>Edvard Kocbek: osebni dosje št. 584</i> (Ljubljana, 2010) ali monografijo Andreja Inkreta: <i>In stoletje bo zardelo. Kocbek, življenje in delo</i> (2011) ter poročajte o pesnikovi zvestobi in razočaranju.	FIL
2.	Opišite, kako se v besedilu stikata evropski duh krščanstva in izkušnja japonske vsakdanjosti.	RE, GEO
3.	Pri pouku zgodovine ali s pomočjo zgodovinskih virov se poučite o zgodovinskem dogajanju v Sloveniji po drugi svetovni vojni. Razložite, kako so družbene razmere vplivale na takratno literarno ustvarjanje. / Uporabite znanje psihologije, sociologije in filozofije ter razložite pomen vrednot v posameznikovem ter družbenem življenju.	ZG, PSI, SOC, FIL
4.	Na spletni strani RTV Slovenija (kultura/knjige) preberite, kako so ob 80-letnici Krakarjevega rojstva predstavili izbor njegovih pesmi <i>Ob poti ristem in sem pol prahu</i> , ter pripovedujte o prebranem.	MEDIJI
5.	Kakšne so geografske značilnosti in etnološke posebnosti Bele krajine ter drugih slovenskih pokrajin? V katerih besedilih naše književnosti so rojstne pokrajine ustvarjalcev prikazane samo kot dogajalni prostor in v katerih imajo tudi širši, simbolni pomen?	GEO, ETN
6.	Uporabite znanje psihologije in ob primeru iz življenja ter poljubnega literarnega besedila razložite, kako sta motivacija in vztrajanje povezani z osebnostnimi lastnostmi posameznika.	PSI
7.	Na spletni strani RTV Slovenija (kultura/novice) si oglejte videoposnetek o 80-letnici Menartovega rojstva in poročajte o izjavah, ki ste jih slišali.	MEDIJI
8.	V zvezek narišite skico, ki bo bolj ali manj umetniško izrazila vaše trenutno razmišljanje/občutje/asociacije ... Skico pokažite in razložite sošolcem.	UM
9.	V zgodovinskih virih poiščite zapise o dogajanju, ki ga v Pavčkovi pesmi nakazujejo skrivnostni gozdovi, ter komentirajte vpliv teh dogodkov na preteklo ter sedanje odnose v naši narodni skupnosti.	ZG
10.	Na spletni strani RTV Slovenija (odprtikop/knjiga) si oglejte oddajo o Koviču in pripovedujte, kako so Kovičevo pesništvo označili Ciril Zlobec, Boris A. Novak in Fabjan Hafner.	MEDIJI
11.	Pri pouku geografije oziroma v geografskih virih se poučite o tem, kaj je Labrador in kakšne so njegove značilnosti. Preberite pesem, po kateri je dobila zbirka naslov, in primerjajte osnovni ter preneseni pomen Labradorja. Razložite, v kakšnem pomenskem razmerju sta Kovičeva <i>Južni otok</i> in <i>Labrador</i> .	GEO
12.	S pomočjo zgodovinskih virov raziščite, kaj je Mitrov kult. Ali se je pojavljal tudi na Slovenskem? Poročajte o ugotovitvah in	ZG

	presodite, zakaj sodobni literarni ustvarjalci vključujejo v svoja besedila mitološke motive.	
13.	Raziščite, kaj je Sizifov mit. V katerih vam znanih literarnih besedilih se pojavlja kot motiv oz. problem Sizifovo delo? V eseju razmišljajte o sizifovskem početju črnega dečka, tako da ga primerjate z ustreznimi motivi teh besedil.	ZG
14.	Ali poznate iz slikarstva podobne motive, kot jih izluščite iz te pesmi.	UM
15.	V učbeniku iz filozofije si preberite poglavje o strukturalizmu. Kako je pesnik uporabil idejo o dvojnosti jezikovnega znaka, t. i. označevalcu in označenem?	FIL
16.	Poiščite navezave na govoricu mita, religije, obreda, kabareta in domačijskih predstav.	ZG, RE, UM
17.	S katero pesmijo je povezano dozorevanje osebe? Utemeljite tezo, da je podlaga pesmi filozofija eksistence.	FIL
Poglavje: PRIPOVEDNIŠTVO		
18.	Preberite/pripravite predstavitev Pahorjevega avtobiografskega romana <i>Nekropola</i> , ki je pretresljivo pričevanje o taboriščnem življenju ter temnih straneh človeške duše in zgodovine. V njem avtor obsoja genocid kot enega največjih človeških zločinov, hkrati pa ohranja optimizem v zmago dobrega.	ZG
19.	Poiščite čim več podatkov o zdajšnjem življenju slovenske manjšina na Tržaškem in razpravljajte o njenih problemih. Kakšno je po vašem mnenju razmerje med Republiko Slovenijo in njenim zamejstvom? Kakšno je vaše mnenje o pomenu narodne pripadnosti v sodobnem, hitro se spreminjajočem svetu?	SOC
20.	Pri pouku zgodovine raziščite življenje slovenske manjšine pred drugo svetovno vojno in v letih po njej. Kaj veste o današnjem položaju Slovencev na tem področju?	ZG
21.	Poiščite podatke o kulturni in literarni dejavnosti Slovencev v Argentini.	SOC
22.	Ste v prebranih odlomkih zaznali tudi eksistencialistične ideje? Katere?	FIL
23.	Pri pouku zgodovine raziščite, kako je potekalo življenje v Ljubljani med drugo svetovno vojno.	ZG
24.	Pri pouku zgodovine se pogovorite o političnih in ideoloških razmerah v prvih povojnih letih (po letu 1945). Usodno so lahko zaznamovale tako družbeno kot tudi posameznikovo intimno življenje.	ZG
25.	Tolminski kmečki punt je snov več slovenskih literarnih del (Ivan Pregel, France Bevk, Alojz Remec). V čem je Kavčičeva pripoved bistveno drugačna od večine drugih? Preučite zgodovinsko ozadje punta in ugotovite, zakaj je tematika pritegnila toliko ustvarjalcev.	ZG
26.	Ali je tudi vas kdaj tako prevzele lepota narave kot Boškina na začetku odlomka? Kateri resnični (ali literarni) prostor bi lahko primerjali s pomladno Istro? Zakaj? Poiščite fotografijo ali slike, ki ustrezajo vaši predstavi lepe pokrajine. Med izbiranjem najlepše fotografije ali slike poslušajte glasbo, ki izraža prvinsko radost ob zlitju z naravo (npr. Griegovo <i>Jutro</i> in Beethovno <i>Pastoralno simfonijo</i>), in si oglejte nekaj slik impresionistov.	UM, GL
27.	Ob pisanju romana je pisatelj črpal motive tudi iz Trdinove knjige <i>Bajke in povesti o Gorjancih (Branja 2)</i> . Premislite, ali sta oba ustvarjalca iz podobnih nagibov posegala po ljudskem izročilu. Svoja mnenja soočite in utemeljite.	ETN
28.	Razložite svoje poglede na jogo, tantra, budizem, in pojasnite, kaj se vam zdi privlačno v vzhodnjaških miselnih tokovih. Ali lahko Evropejec neobremenjeno sprejema njihove nauke?	RE, FIL, SOC
29.	Oglejte si vsaj tri filmske uspešnice in primerjajte ljubezensko vedenje glavnih igralcev: objem, poljub, izražanje hrepenenja, zunanji videz ljubimcev, načini zблиževanja. Katere podobnosti ste opazili? Premislite in zapišite, ali so ti obrazci vplivali tudi na	FILM, PSI

	vaše predstave in želje o ljubezni, predvsem na predstavo o vašem fantu/dekletu?	
Poglavje: DRAMATIKA		
30.	Poznate še katero slovensko zgodovinsko in politično dramo? Primerjajte njuni dramaturgiji in sporočili. Povežite vse, kar veste iz zgodovine o osvajanjih in osvajalcih z »osvajalstvom« v Hiengovem <i>Osvajalcu</i> . Je osvajalstvo v čem sporno?	ZG
31.	Katere filozofske, idejne in literarne vplive je mogoče odkriti v dialogu (eksistencializem, marksizem, vplive Sartrove dramatike idr.)?	FIL, SOC
32.	Primerjajte Sofoklejevo <i>Antigono</i> s Smoletovo in v njej izražene ideje s filozofijo eksistencializma.	FIL
33.	Je Zajčev Voranc podoben svetopisemskemu Jobu?	RE
34.	Napišite polliterarni esej v sto besedah z naslovom <i>Simbolika kroga – iz smrti v življenje in nazaj v smrt</i> (v pomoč nekaj sugestij: Smrt uravnava Naravo, Svet, Kozmus; ko Lazar umre, se lahko rodi Lazarus; pismonoša raznaša sporočila iz preteklosti, namenjena prihodnosti, ki se rojeva iz smrti sedanjosti; s smrtjo dneva se rodi noč, s smrtjo noči dan; luč umira v temo, iz smrti teme se rojeva luč, nosilec te pa je lučenosec – Lucifer ... Vse to potrjuje Heraklitovo misel, da »ogenj živi v smrti zemlje in zrak živi v smrti ognja; voda živi v smrti zraka, zemlja v smrti vode ... Iz smrti zemlje se rodi voda, iz smrti vode nastane zrak, iz smrti zraka ogenj in obratno.«).	FIL
35.	Vas situacije v čem spominjajo na Ionescovo <i>Plešasto pevko</i> ali morda na Beckettovega <i>Godota</i> ? Gre celo za isti tip dramaturgije? Povežite to zgodnjo Božičevo igro z njegovo zadnjo igro <i>Šumi</i> in utemeljite njuno »absurdnost«. Pomagajte si tudi z znanjem filozofije.	FIL
36.	Grafično ponazorite mizansceno v eni izmed dramskih situacij. – Poiščite in poslušajte omenjeni Chopinov valček (<i>Grande valse brillante</i> , op. 18). Kaj simbolizira ob sklepu Jančarjeve groteske?	UM, GL
37.	Raziščite Jesihovo dramaturgijo. Katere dramaturške posebnosti pokažejo izbrane situacije? Kakšna sta v njih jezik in slog?	UM
38.	Po ogledu TV-drame (<i>Vladimir</i>, TVS, 2002) ali branju celotnega besedila napišite Vladimirjev portret. Pomagajte si z naslednjimi izhodišči: kako razume družino (patriarhalno, oblastno, strogo, očetovsko, kot varnost); katere vrednote ceni, kaj naredi za to, da bi jih udeležil; njegove lastnosti (hoče red, mir, dom, je vitalen, nasilen, patološki, ne pozna smeha, brez distance, verjame, da je to, kar počne, dobro in koristno, in za to pričakuje hvaležnost idr.).	SOC, PSI
39.	V kateri družbeni in politični kontekst je postavljeno dogajanje v odlomku? Katero pesem recitira Prešeren in kako z njo vpliva na poslušalce? Kaj veste o Prešernovi <i>Zdravljici</i>?	SOC
Poglavje: S KNJIŽNE POLICE – SPOMINSKA PROZA, BIOGRAFIJA IN POTOPIS		
40.	Postavite se v vlogo avtorja biografije o Janši in poiščite ustrezne vire o čebelarstvu, na podlagi katerih si boste zapisali bistveno o razvoju čebele. Vaši zapiski naj tudi podrobneje pojasnijo naslednje izraze iz odlomka: trot, oprášiti matico oz. kraljico, mladice v celicah.	BIO
41.	Poleg Janševega čebelnjaka v njegovi rodni vasi je v njej bližnjih krajih vrsta muzejev, posvečenih drugim znanim Slovencem (Prešernu, Linhartu, Čopu itd.) in čebelarstvu. V knjižnici ali na spletu poiščite podatke o teh muzejih ali pa jih sami obiščite in jih nato predstavite sošolcem.	UM
42.	Oglejte si dokumentarni film <i>Kocbek, pesnik v pogrezu zgodovine</i> , ki ga je TVS posnela ob stoletnici njegovega rojstva. Njegov življenjepiš iz berila razširite s podatki iz ogledanega filma.	FILM

43.	Preberite roman Mimi Malenšek <i>Temna stran meseca</i> in pripravite raziskovalno nalogo o povezavi med tem romanom in Kocbekovim sporom s povojno komunistično oblastjo. Roman in raziskovalno nalogo predstavite v razredu.	ZG
-----	--	----

Priloga H

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku M. Počkar et al.: **UVOD V SOCIOLOGIJO**: učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju, 1. izdaja, Ljubljana: DZS, 2011. (S/1).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: POSAMEZNIK, DRUŽBA, SOCIOLOGIJA		
Poglavje: KULTURA IN CIVILIZACIJA		
1.	Opredelite različne pomenske zveze, v katerih se uporablja pojem kultura. Za vsako od različnih uporab navedite primer.	SLO,
2.	Razpravljajte o posebnostih človeške vrste, ki so osnova pojava kulture.	BIO, RE, FIL, UM,
3.	Navedite primere kulturne simbolike. Poiščite primere raznolikosti kulturne simbolike v različnih družbah in kulturah.	SLO, GEO, ZG
4.	Opišite simbolično kreativnost v SMS-sporočilih. Navedite primere.	SLO
5.	Analizirajte prehranske navade in tabuje v našem kulturnem okolju in navedite primere »primernega« in »neprimernega« vedenja na tem področju.	BIO, ETN
6.	Opišite položaj slovenskih etničnih manjšin v sosednjih državah: Italiji, Avstriji in na Madžarskem.	SLO, GEO, ZG
7.	Opredelite proces globalizacije in njegove posledice.	GEO
8.	Razložite, kaj pomeni ponotranjenje (interiorizacija) družbenih vrednot in norm. Zakaj je to pomemben vidik socializacije? Razpravljajte, za koga in kako je bolj pomemben – za posameznika, posameznico ali za delovanje neke družbene skupine oziroma družbe kot celote.	PSI
9.	Kratko razložite možne pozitivne in možne negativne učinke množičnih medijev v socializaciji mladostnikov in mladostnic.	MEDIJI
Poglavje: DRUŽBENE RAZLIČNOSTI IN NEENAKOSTI		
10.	Razložite razliko med družbenim in biološkim spolom.	BIO
Poglavje: ODLOČANJE V SKUPNOSTI		
11.	Pojem država uporabljamo v širšem in ožjem pomenu besede. Predstavite in razložite oba pomena.	ZG, GEO
12.	Kratko predstavite nastajanje moderne države kot politične organizirane skupnosti. Pomagajte si tudi s svojim znanjem zgodovine.	ZG
13.	Zakaj v družboslovni literaturi naletimo na različne opredelitve in razumevanja pojmov narod in nacija.	ZG, GEO
14.	Kratko predstavite nastanek Slovenije kot nacionalne države. Kateri način nastanka nacionalne države je to? S katerim konceptom naroda je povezan? Primerjajte ga z drugimi načini nastajanja nacionalnih držav.	ZG, GEO

15.	Kratko predstavite proces nastajanja Evropske unije.	ZG, GEO
Poglavje: IZZIV SODOBNEGA SVETA		
16.	Pojasnite, kako se kaže globalizacija na ekonomskem, političnem in kulturnem področju.	EKON., UM, SLO
17.	Ali z globalizacijo nastaja tudi nova globalna kultura? Razpravljajte.	UM, SLO
18.	Razložite, zakaj lahko govorimo o globalni ekološki krizi.	BIO, KE, FI, GEO
19.	Predstavite in analizirajte globalne ekološke probleme.	BIO, KE, FI, GEO
20.	Razložite, zakaj je v zadnjih dveh stoletjih prišlo do pospešene rasti prebivalstva?	GEO
21.	Kako in zakaj se je v tem obdobju spremenila starostna sestava prebivalstva?	GEO
22.	Razpravljajte o vzrokih padanja rodnosti.	BIO
23.	Kakšne izzive prinaša staranje prebivalstva?	GEO
Poglavje: NAČINI IN METODE RAZISKOVANJA V SOCIOLOGIJI		
24.	Kaj so spremenljivke?	MAT
25.	V čem je smisel razlikovanja med neodvisno in odvisno spremenljivko?	MAT
26.	Kaj je povezanost (korelacija)?	MAT

Priloga I

MEDPREDMETNE POVEZAVE v učbeniku M. Počkar, M. Tavčar Krajnc: **SOCIOLOGIJA**, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, 1. izdaja, Ljubljana: DZS, 2011. (S/2).

Zap. št.	MEDPREDMETNA POVEZAVA	Predmetno področje
Poglavje: DRUŽBA – ZDRAVJE, TELO, BOLEZEN		
1.	Če vas zanima, poiščite več informacij o Ljubi Prenner.	SLO
2.	Razmislite o tem, kaj je pomenilo biti ženska, moški pred na primer sto ali več leti na Slovenskem ter kako so se predstave glede tega spremenile do danes. Pomagajte si z znanjem zgodovine, literarnimi viri itd.	ZG, SLO
3.	Če vas zanima, pridobite več informacij o genetskih raziskavah in tehnologiji ter možnostih, ki jih obljublja. Razpravljajte o etičnih pomislekih, ki to porajajo.	BIO
4.	Razpravljajte o prehranjevalnih motnjah. V čem je razlika med današnjimi motnjami in praksami, predstavljenimi v besedilu.	PSI, BIO
5.	Pozanimajte se o Hipokratovi prisegi.	BIO, ZG
6.	Razložite, kaj je spolni dimorfizem in kaj spolna dihotomija ter analizirajte biološki in družbeni spol.	BIO
7.	Analizirajte različne možne funkcije telesnih modifikacij in mutilacij.	BIO
8.	Predstavite in analizirajte sporočilno, komunikacijsko funkcijo človeškega telesa.	BIO, SLO
9.	Predstavite in primerjajte različna pojmovanja zdravja in bolezni.	BIO
10.	Kaj je medikalizacija?	BIO
Poglavje: DRUŽINA		
11.	Preberite roman Ana Karenina. Če ste ga že brali, obnovite zgodbo.	SLO
12.	Predstavite glavne osebe (Ana A. Karenina, Aleksej K. Vronski, Aleksej A. Karenin) in njihove medsebojne odnose. Poskusite opisati in ovrednotiti partnersko razmerje med zakoncema Karenin.	SLO
13.	Razložite stališča pisatelja Tolstoja v vrednotenju glavnih oseb in družine ter upoštevajte sociološke koncepte družine.	SLO
14.	Poiščite v svetovni in domači literaturi primere idealizirane dvostarševske družine in nepopolne enostarševske družine. Ovrednotite pogled na obe vrsti družin ter na položaj otrok v njih. Kako gleda na eno in drugo vrsto družine okolje, v katerem živijo? Kako se odzivajo nanje cerkev, oblast, neposredna okolica (sosedje, prijatelji, znanci, sorodniki)?	SLO
15.	Kakšno stališče zastopajo avtorji vaših izbranih literarnih besedil? Iz česa ga lahko razberete? Argumentirajte svoja stališča.	SLO
16.	Pri pouku zgodovine ste obravnavali tudi družinsko življenje v preteklosti, na primer pri Grkih in Rimljanih ter v srednjeveški Evropi. Preverite svoje znanje in odgovorite na vprašanja, kako so se ljudje poročali, kdo je o tem odločal, kateri so bili primerni	ZG

	zakonski partnerji, kakšne so bile vloge in odnosi zakonskih partnerjev, kako številčne so bile družine in kako so vzgajali otroke.	
17.	Preglejte spletne forume, v katerih sodelujoči izražajo svoja stališča o vsebini predlaganega novega zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v letu 2010.	MEDIJI
18.	Uporabite svoje znanje zgodovine in pojasnite, kako je bilo z monogamnostjo pri Judih, Grkih, Rimljanih in v krščanstvu.	ZG
19.	Poiščite na spletnem naslovu Deklaracijo o otrokovih pravicah in jo preberite.	MEDIJI/
Poglavje: ŠOLANJE		
20.	Pozanimajte se, kdo in kdaj je v Habsburški monarhiji vpeljal obvezno elementarno ljudsko šolanje. Kaj je spodbudilo to potezo? Pomagajte si z znanjem zgodovine.	ZG
21.	Opreделите šolo kot službeno institucijo in kratko predstavite njen zgodovinski razvoj.	ZG
22.	Analizirajte družbene okoliščine, ki so vplivale na uvajanje državno reguliranega obveznega osnovnega šolanja za vse.	ZG
23.	S katerimi družbenimi okoliščinami in pričakovanji je bila povezana ekspanzija šolanja v modernih družbah po drugi svetovni vojni?	ZG
24.	Pojasnite načelo meritokracije.	ZG, FIL
Poglavje: RELIGIJA IN VEROVANJSKI SISTEMI		
25.	Izhajate iz svojega dosedanjega znanja in poskusite opredeliti (definirati) religijo.	RE
26.	Kršćanstvo je nastalo na Bližnjem vzhodu. Kako in kdaj se je razširilo v celotni Evropi, kako in kdaj na druge celine?	RE, ZG,
27.	Uporabite svoje znanje zgodovine in kratko predstavite vzroke in okoliščine razkolov v krščanstvu in njihove posledice.	ZG
28.	V Sloveniji je 31. oktober državni praznik. Imenuje se dan reformacije. Pozanimajte se o ozadju tega praznika. S čim je bila utemeljena odločitev, da ta dan postane državni praznik?	ZG
29.	Navedite še katere druge krščanske praznike in pojasnite njihov pomen.	RE, ETN
30.	Zgornjo, zelo kratko predstavitev nekega verovanja bi lahko označili kot enostavni supernaturalizem. Kaj lahko iz zgornje predstavitve sklepate o življenjskih razmerah ljudi, ki porajajo takšna verovanja?	RE, ETN
31.	Navedite kakšno praznovanje na Slovenskem, ki spominja na enostavni supernaturalizem.	RE, ETN
32.	Ali v krščanskem prazniku vseh svetih lahko zasledimo poteze animističnih verovanj?	RE, ETN
33.	Poskušajte ugotoviti, po čem se krščanstvo razlikuje od judaizma in islama, ki sta stroko monoteistični religiji.	RE
34.	Obnovite, kaj ste pri drugih predmetih (slovenščina, zgodovina itd.) izvedeli o judaizmu, krščanstvu in islamu.	SLO, ZG, GEO
35.	Katere so različne veje (oblike) krščanstva? Kdaj in kako so nastale? V čem so razlike med njimi?	RE
36.	Razložite načelo »Cuius regio, eius religio«. Pomagajte si z znanjem zgodovine (dogajanje v Evropi v 16. in 17. stoletju).	ZG
Poglavje: ODKLONSKOST IN KRIMINALITETA		
37.	Ste gledali film Sestre Magdalenke? Če da – pogovorite se o njem. Če niste, je lahko ogled filma in razprava o njem vaša naslednja naloga.	FILM
38.	Poiščite argumente v podporo tezi, da mediji igrajo ključno vlogo pri ustvarjanju strahu pred kriminaliteto. Ali lahko najdete tudi take, ki bi ji nasprotovali?	MEDIJI
Poglavje: MNOŽIČNI MEDIJI IN KOMUNIKACIJE		

39.	Utemeljite, zakaj je medije mogoče obravnavati kot kulturno industrijo. Poiščite argumente za to pred obravnavo poglavja o medijih ter jih na koncu zapišite in primerjajte med seboj.	MEDIJI
40.	Katere pozitivne učinke medijev lahko navedete in predstavite ter kako jih lahko utemeljite?	MEDIJI
41.	Pobrskejte po spominu in navedite 3–5 pravljič iz otroštva, ki so vam ostale najbolj v spominu. Kako so v njih prikazane ženske, kako moške vloge?	SLO
42.	Poiščite pravljico, pesem in roman, ki s prikazom ženskih in moških likov odstopajo od stereotipov.	SLO
43.	Poglejte svoje srednješolske učbenike (na primer berilo za slovenščino in zgodovinski učbenik) in poiščite v njih primere prikazovanja žensk. V katerih vlogah se pojavljajo ženske? V katerih moški? So prikazi glede na vaše znanje zgodovine ustrezni?	SLO, ZG
44.	Navedite pet filmov, ki ste jih nazadnje gledali. Kako so v njih zastavljene in prikazane moške in ženske vloge? So stereotipne? Po čem lahko sodite?	FILM
45.	Pripravite razpravo o filmskem mediju: razvoj, žanri, vsebine, posebnosti filmske reprezentacije.	FILM
Poglavje: ZNANOST – DRUŽBENI RAZVOJ IN EKOLOŠKA VPRAŠANJA		
46.	Proces spoznavanja, kot ga predstavlja starogrški filozof Platon, ste gotovo obravnavali pri filozofiji. Obnovite svoje znanje in si zastavite vprašanje, katere so človekove omejitve v spoznavnem procesu.	FIL
47.	Kako spoznavni proces obravnavajo različni filozofi? Ali opozarjajo na omejitve? So v spoznavnem procesu morda pomembne tudi etične omejitve?	FIL
48.	Kako razume domet neposrednih čutnih spoznanj Descartes? Kateremu načinu spoznavanje je bolj zaupal in zakaj?	FIL
49.	Uporabite svoje znanje filozofije za kritično primerjanje dveh različnih filozofskih spoznavnih konceptov, racionalizma in empirizma.	FIL
50.	Katera Kopernikova spoznanja so sprožila znanstveno revolucijo?	ZG, FI
51.	Katera Galilejeva spoznanja so bila sporna za cerkveno inkvizicijo? Zakaj?	ZG, FI
52.	Opišite in pojasnite posamezne v tabeli navedene lastnosti tradicionalnih in modernih družb. V pojasnilih uporabite primere posameznih družb, ki ste jih spoznavali pri pouku zgodovine. Uporabljene primere časovno in prostorsko umestite.	ZG
53.	Kdaj so se v slovenščini pojavili izrazi: zgoščanka, fraktal, genom? S katerimi znanstvenimi področji so povezani? Kaj označujejo?	SLO
54.	Poiščite še nekaj slovenskih besed in besednih zvez, ki so nastale v zadnjih dveh desetletjih in so povezani z razvojem znanosti. Če jih ne boste našli sami, prosite za pomoč svoje učitelje slovenščine, fizike, kemije, biologije in drugih predmetov.	SLO, FI, KE, BIO
55.	Pripravite s pomočjo profesorja/profesorice slovenščine diskusijo o Dürrenmattovem dramskem besedilu Fiziki in se pogovorite o problemih družbene odgovornosti znanosti in posameznih znanstvenikov.	SLO
56.	Ali so etnični problemi znanosti omejeni zgolj na posamezne znanstvene discipline, na primer na družboslovje, fiziko, kemijo, biologijo, medicino?	FI, KE, BIO, MED
57.	Naštejte nekaj elementov, ki bi jih vi vključili v raziskovanje kakovosti življenja. Primerjajte navedene elemente s svojimi sošolci, starimi starši itd. Poskušajte opredeliti elemente, ki bi jih po vašem mnenju navajali vaši vrstniki na drugi celini. V	ZG, GEO

	razmišljanje vključite znanje iz zgodovine in geografije.	
Poglavje: DELO IN PROSTI ČAS		
58.	Razložite pojme: mehanizirana tehnologija, taylorizem, fordizem, informacijska tehnologija, postfordizem.	ZG

Priloga J

UVRSTITEV MEDPREDMETNIH NALOG OZ. VAJ V POSAMEZNA PREDMETNA PODROČJA.

UČBENIKI	PREDMETNA PODROČJA																						skupaj	
	bio	ek	etn	film	fil	fiz	geo	gl	ke	kult	lik.um	mat	med	mediji	nar	psi	re	slo	soc	tj	um	uzg		zg
K/1	4	/	/	4	4	3	6	11	/	/	/	2	/	/	/	5	/	/	1	4	/	16	36	96
K/2	2	/	/	2	7	/	4	6	/	/	/	/	/	/	/	2	/	/	4	3	/	9	25	64
K/3	1	/	2	3	14	3	3	7	1	/	7	/	/	/	1	11	/	/	13	/	1	7	31	105
K/4	2	/	/	4	7	/	1	5	/	1	1	/	/	/	/	4	/	/	13	/	/	2	8	48
K/5	/	/	18	4	2	/	3	17	/	/	/	/	/	/	/	2	9	/	6	/	20	/	32	113
K/6	1	/	4	7	10	/	2	9	/	/	/	/	/	1	/	/	5	/	1	2	21	/	29	92
K/7	/	/	2	12	11	/	1	13	/	/	/	1	/	1	/	5	/	/	5	11	24	/	12	98
K/8	1	/	2	2	10	/	3	2	/	/	/	/	/	3	/	4	4	/	7	/	7	/	12	57
S/1	6	1	1	/	1	2	12	/	2	/	/	3	/	1	/	1	1	6	/	/	3	/	7	47
S/2	10	/	4	3	5	4	2	/	2	/	/	/	1	5	/	1	8	15	/	/	/	/	20	80
Skupaj:	27	1	33	41	71	12	37	70	5	1	8	6	1	11	1	35	27	21	50	20	76	34	212	800

Okrajšave: **bio** – biologija, **ek** – ekonomija, **etn** – etnologija, **fil** – filozofija, **fiz** – fizika, **geo** – geografija, **gl** – glasba, **ke** – kemija, **kult** – kultura, **lik. um** – likovna umetnost, **mat** – matematika, **med** – medicina, **nar** – naravoslovje, **psi** – psihologija, **re** – religija, **slo** – slovenščina, **soc** – sociologija, **tj** – tuj jezik, **um** – umetnost, **uzg** – umetnostna zgodovina, **zg** – zgodovina